

EESTI POLITSEI

Ilmub 6 korda aastas, iga kahe kuu tagant.

Toimetuse ja talituse asukoht Toompea lossis, tuba 34.

Telefon 432-47.

Aadress kirjjade jaoks: Tallinn, postkast 338.

Jooksev arve Eesti Panga Tallinna osakonnas nr. 543.

Nr. 6 (448) | 2. novembril 1931. a. | X aasta

Tellimise hind:		Kuulutuste hinnad:			
Aastas	Kr. 4.50	$\frac{1}{1}$ lhk.	Kr. 40,—	$\frac{1}{1}$ lhk.	Kr. 45.—
Poolaastas	" 2.25	$\frac{1}{2}$ "	" 20,—	$\frac{1}{2}$ "	" 22.50
Üksiknumber	" —.75	$\frac{1}{4}$ "	" 10.—	$\frac{1}{4}$ "	" 11.25
		$\frac{1}{8}$ "	" 5.—	$\frac{1}{8}$ "	" 5.65
		$\frac{1}{16}$ "	" 2.50		

Politsei uues Hispaanias.

„Eesti Politseile“ kirjutanud politseimajor Riege, Berliinis.

Kõigis kultuurmaades on politsei tähtsaim ülesanne avaliku korra ja julgeoleku alalhoidmine. Selle ülesande täitmine on võrdlemisi kerge, kui rahva poliitiline ja majanduslik olukord on hea, kui elanikel on teenistust ja leiba, kui nad on rahul oma eluga; selle ülesande täitmine muutub raskeks, kui algavad viletsad ajad, kui nälg ja meeleheitmine, kasutatuna vastutustundetust demagogiast, ajab massi tänavale; selle ülesande täitmine muutub Herkulesi tööks, kui asi läheb maksva korra muutmiseni, revolutsioonini, kui vana riigikord, vana riigivorm langeb ja möödapääsematust kaosest ülemineku ajajärgul peab tekkima uus riik uue korraga ja uue õigusega. Ajalugu õpetab meid, et maailmas on politsei sarnastele ülesannetele ainult harva vastanud, harilikult on ta revolutsiooni ajal ühes teiste riigiasutustega kui ebapopulaarne ja ebamoodne likvideeritud või aga põhjalikult ümber organiseeritud. Kuid ajalugu jutustab meile ka politseidest, kes elasid revolutsiooni üle, just revolutsiooni segastel aegadel tegutsesid rahustavalt mõjuva faktorina.

Hispaania politsei on viimase Hispaania revolutsiooni üle elanud, tema on alal hoidnud oma vana organisatsiooni, kõik katsed teda likvideerida on seni nurjunud tänu valitsuse energilisele tegevusele. See võiks olla tõenduseks sellele, et Hispaania politsei organisatsioon ja koosseis on õigel kohal ka muutunud olukorras. Nii palju kui teada, on likvideeritud ainult kodanike omakaitse (n. nim. Somatén), mis omal ajal kutsuti ellu Kataloonia provintsis võitluseks anarhistlik-sündikalistliku liikumise vastu, Primo de Rivera militaristliku diktatuuri ajal loodi see ka teistes provintsidest ja moodustas enesest poliitilise abiväe politseile. Uue asutisena on ellu kutsutud eriline riiklik politsei provintsi-linnade jaoks (n. nm. Policia local), millest alpool on jutt.

Terve Hispaania politsei kõrgeimaks asutiseks on „Avaliku julgeoleku kindral-direksioon“ (Direccion general de Seguridad) Madridis, asutis, mis on otsekoheses alluvuses siseministeeriumile (Ministero de la Gobernacion). Seda asutist juhib kindraldirektor ja tema asetäitjana kindral-abidirektor. Asutis koosneb 11 osakonnast.

Politseivõim on mõlemas suurlinnas — Madridis ja Barceloonas — vastava politseipresidenti (Jefe superior); provintsidest — vastava tsiviilkuberneri (gubernadores civiles) käes. Provintside pealinnades on ellu kutsutud politseikomissariaadid, teistes suuremates kohtades — politsei-inspeksioonid.

Politseivõimu teostamine Hispaanias on pandud riikliku (Policia gubernativa) ja kommunaalpolitsei (Guardia municipal) peale. Riiklikku politseisse kuuluvad:

- valvepolitsei (Cuerpo de Vigilancia),
- välispolitsei (Cuerpo de Seguridad),
- riiklik kohalik politsei (Policia Local) ja
- sandarmeeria (Guardia Civil).

Valvepolitsei (Cuerpo de Vigilancia) täidab oma ülesanded erariietuses, teda kasutatakse eksekutiiv-, kriminaal- ja poliitilise politseina. Selle politsei koosseis on järgmine:

- 2 kindralkomissari (1 Madridis ja 1 Barceloonas),
- 2 kindralsekretäri,
- 5 ülemkomissari,
- 120 I, II ja III järgu komissari,
- 370 I ja II järgu inspektorit,
- 2.460 I, II ja III järgu agenti ja

746 abijõudu (n. nim. vigilantes), kokku 3705 inimest.

Neist ametnikest on osa sääraseid, keda võib kasutada terves Hispaanias, kord siin ja kord seal, vastavalt olukorra nõuetele. Nii, näiteks, tegutseb poliitiliste ülesannetega osakond (Investigacion Social) ühe komissari juhtimisel 12 brigaadis terves Hispaanias, samuti tegutseb raudtee teenistuse osakond, mis samuti allub ühele komissarile ja koosneb ühest liikuvast brigaadist Lõuna-, Ida-, ja Kirde-Hispaanias, ühest brigaadist Põhja- ja ühest brigaadist Lääne-Hispaanias. (Lähemas tulevikus kavatakse kõik piirivalve teenistuses olevad Hispaania politseinikud ühendada ühte „Vigilancia“ osakonda, et sel viisil saavutada ka selle teenistusharu töö ühtlus. Esialgu pole see ühtlustamine veel läbi viidud; praegu alluvad piiriteenistuses seisvad politseinikud kohalikkudele politseivõimudele.) Valvepolitsei ülejäänud osa on jaotatud suurte linnade vahel ja tegutseb seal alalise politseiosana. Madrid on vastavalt kohtuajakondadele jaotatud kümnesse politseikomissariaati, mille eesotsas seisab igaühes üks valvepolitsei komissar. Viimase käsutuses olevad valvepolitsei ametnikud täidavad eksekutiiv-, kriminaal- ja poliitilise politsei jooksvaid ülesandeid nagu teisteski Euroopa suurlinnades (tarvismineva mündrikandjate politseinike arvu annab välispolitsei, „Seguridad“, millest allpool pikemalt). Ka Hispaania asu-

maades tegutsevad valvepolitsei ametnikud. Gibraltari laagris alluvad nad laagri sõjaväelisele komandandile; Mellilas ja Ceutas alluvad nad Hispaania ülemkomissarile (Alto comisario de Espana) ja Hispaania protektoraadi all olevas Marokko osas — kohtuvõimudele, kus nad tegutsevad ainult kriminaalpolitseinena.

Valvepolitsei ametnike koosseisude täiendamine sünnib järgmisel viisil: kindralkomissarid on harilikult sandarmeeria (Guardia civil), sõjaväe kõrgemad ohvitserid või aga kõrgemad ametnikud (juristid). Kindralsekretärid on politseikomissarid juriidilise haridusega, komissarid on osalt juristid; inspektorid ja agendid saavad teenistuse kõrgenduse väljateenitud aja järgi või teenete eest. Isik, kes soovib asuda valvepolitsei teenistusse III järgu agendina, peab astuma riikliku politseikooli, mis vahenditult allub julgeoleku kindraldireksioonile, ja seal lõpetama kaks kursust, mille kestus on 8 kuud. Alles teisel kursusel antakse õpilasele tasu, nimelt 150 pesetat kuus. Kooli võetakse ainult hispaanlasi, kelle vanadus on 20 ja 30 aasta vahel, kelle elukombed on laitmatud ja kes füüsiliselt on vastuvõetavad. Õpetajateks on julgeoleku kindraldireksiooni ametnikud. Õppeaineiks on muu seas: kriminaalõigus ja administratiivõigus; kohtulik meditsiin; politsei tehnika ja identifitseerimine; päevapildistamine, kriminaal-psühholoogia, politseipraktika, kehakultuur, autojuhtimine jne. Teine kursus lõpeb katsetega, mille sooritamisel kandidaadid võetakse valvepolitsei korpuse teenistusse III järgu agentidena vakantkohtadele, kusjuures teenistusse määramine sünnib järjekorras vastavalt sellele, kuidas keegi katse sooritas. Valvepolitsei ametnikud saadetakse pensionile 62-aastaseks saamisel; kui nemad tööjõu kaotavad varem teenistuskohuste täitmisel, siis võivad nemad, rippumatult teenistusaja kestusest, pensioni saada kuni täie kuupalga suuruseni. Sama tasu osaliseks saavad ka politseiametnike lesed ja lapsed, kui ametnikud on oma elu kaotanud teenistuses.

Peale koosseisuliste määraliste ametnikkude teenivad valvepolitseis veel abijõud, n. nim. vigilantes (vahid), kelleks on sõjaväe ja mereväe seersandid ja allohvitserid; nad lastakse üldiselt pensionile 60-aastase vanaduse kättejätmisel.

Välispolitsei (Cuerpo de Seguridad) on mundrikandja riiklik politsei, kelle ülesandeks on avaliku korra alalhoidmine suuremates linnades. Tema on sõjaväeliselt organiseeritud ja koosneb:

2 kolonelist, 4 kolonel-leitnandist, 6 majorist, 41 kaptenist, 117 leitnandist, 48 nooremast leitnandist, 150 seersandist, 410 kapralist, 4555 I järgu vahtmeistrit ja 194 II järgu vahtmeistrit, kokku 5527 isikust, kellest 1583 asub Madriidis ja 1845 Barceloonas, kuna ülejäänud on jaotatud suuremate provintsilinnade vahel. Terve mundrikandja välispolitsei eesotsas seisab kolonel-inspektor, kes julgeoleku kindraldirektori asetäitjana inspitseerib välispolitseiasutisi ja ametnikke ja peab nende üle järelevalvet. Kolonel-inspektor on tegevas teenistuses seisev sõjaväe ohvitser. Ka kolonel-leitnandid ja majorid on tegevas teenistuses seisvad või erusse lastud sõjaväe

ohvitserid. Kaptenite koosseis täiendatakse sandarmiväe ohvitseridega, reservi lastud jalaväe ohvitseridega ja välispolitsei leitnantidega, kes vähemalt kaks aastat on olnud leitnandid ja ei ole üle 52 a. vanad. Leitnantide ja nooremate leitnantide kohtadele võetakse sandarmiväe või jalaväe leitnandid ja lipnikud. Sandarmiväest siirdunuil on eesõigus teiste ees, nad vabastatakse ka katsetest, mida peavad sooritama teised ohvitserid, kes kandideerivad vankartkohtadele välispolitseis.

Välispolitsei alamate ametnikkude (II järgu vahtmeistrid) koosseisu komplekteerimine sünnib järgmisil tingimustel: kandidaadil peab sundaeg teenitud olema kas sõjaväes, mereväes või sandarmeerias, tema vanadus võib kõikuda 23 ja 36 aasta vahel, tema pikkus peab olema vähemalt 1,70 m, ta peab kehaliselt ja vaimliselt terve olema, ta peab sooritama vastava katse.

Pärast välispolitsei teenistusse astumist lähevad noored ametnikud 3 kuuks politseikooli, mis on seatud sisse kõigis suuremais tegevusraioones ja mis tegutsevad politseiohvitseride juhatusel all. Kursuse lõpetamisel peavad kandidaadid sooritama katse, mille läbitemisel nad viiakse üle praktilisse teenistusse. Edaspidine koolitamine sünnib juba loengute, praktiliste õppuste, laskeharjutuste, praktiliste õppuste jne. abil, praktilise teenistuse kõrval. Niiugune korduskursus, mis kestab terve aasta, lõpeb jällegi katsega, mida ametnikud peavad sooritama, kui nad tahavad jääda välispolitsei teenistusse. Kapralitele ja seersantidele korraldatakse erikursused. Välispolitsei alamad ametnikud ja alluvatel kohtadel teenivad ohvitserid lastakse 60-aastaselt pensionile, kõrgematel kohtadel teenivad ohvitserid võivad pikemat aega jääda teenistusse. Välispolitsei praktiline teenistus sarnaneb teiste Euroopa mundrikandjate politseide omale ja seisab postiteenistuses, patrullimises ja eriteenistuses. Madridis asub igas distriktis, neid on 10 (valvepolitsei komissariaatide hoonetes), välispolitsei osa. Valveteenistus seal kestab 24 tundi. Igal vahtkonnal on allohvitser või seersant ülemana ja nii palju politseinikke, kui nõuab olukord, raiooni suurus jne. Vahtkonna ruumid peavad asuma esimesel korral ja peavad nii avarad olema, et tarbekorral võib neisse mahutada terve kompanii (umbes 100 meest). Barceloonas ja teistes linnades, kus asub välispolitsei, on olukord umbes samasugune. Nii pea kui on karta avaliku korra rikkumist suuremas ulatuses, koguneb vahitubades suurem politseinike arv ohvitseri juhatusel, tarbekorral käsutatakse kokku terve kompanii. Kui avalik kord on juba suuremas ulatuses rikutud, siis tegutseb välispolitsei sõjaväeliste põhimõtete alusel kõrgema ohvitseri juhtimisel. Välispolitsei on oma iseloomult küll tsiviilasutus, kuid ta kannab siiski ka sõjaväelist iseloomu, seetõttu maksavad tema kohta distsipliini ja käsutäitmise suhtes sõjaväe seaduste vastavad määrused. Välispolitsei ametnikud loetakse sõjaväkke kuuluvaks, kui on maksma pandud piiramisreisikord või kui politsei tegutseb mässuliste vastu või kui temale tungitakse kallale mõõkadega, laskeriistadega või lõhkeainete abil. Välispolitsei ametnike suhtes

maksab üldine ettekirjutus tervitada sõjaväe ja mereväe ohvitseri. Et kõigi nende küsimuste suhtes valitseks välispoliitiseis selgus, peavad kõik ametnikud teenistusse astumisel kahe tunnistaja juuresolekul paberile alla kirjutama, millega nad avaldavad oma nõusoleku sõjaväelisele korrale alistumiseks.

Teenistusvahekorra kohta välis- (Seguridad) ja valvepoliitisei (Vigilancia) vahel peab tähendama järgmist. Mõlemad asutised on rippumatud üksteisest ja on täitsa iseseisvad väljaõpetamise, distsipliini, siseteenistuse jne. mõttes, nad peavad aga praktilises tegevuses üksteist täiendama ja koos töötama. Näib, nagu poleks see koostöötamine minevikus alati sündinud hõõrumisteta, sest Hispaania riikliku poliitisei uus teenistuskord määrab selles vahekorras ära hulk üksikasju. Selle korra järgi on siis, kui välispoliitisei ja valvepoliitisei koos töötavad, valvepoliitisei ülesandeks juhtimine, kuna välispoliitisei ülesanne seisab korralduste täitmises. Valvepoliitisei aukraadilt vanema ametniku pöördub ettepanekuga välispoliitisei aukraadilt vanema ametniku poole ja viimane tegutseb siis iseseisvalt. Kuidas tegutseda, kui palju ametnikke tegevusse panna jne., ühe sõnaga kõik üksikasjad on jäetud välispoliitisei juhi hooleks. Kui välispoliitisei on sunnitud erakorralise olukorra sunnil otsekohe tegutsema, teeb ta seda oma vastutusel, peab aga valvepoliitiseid informeerima kõigist tähtsast juhtumest. Kui tegemist on tõsiste korrariikmistega, peavad mõlemad üksused nõu tarvitavate abinõude kohta, ja siis antakse välispoliitisei juhile kindlad ettekirjutused. Valvepoliitisei ametnikud ei tegutse avalikult, seda teevad nad ainult siis, kui neil tuleb appi rutata hädaohtu sattunud välispoliitisei kolleegidele; nende töö on kriminalistlik uurimine. See terav vahetegemine mõlema asutise vahel mõjub omapäraselt, samuti ka juhtimise ja teatud aktsiooni läbiviimise vahetegemise eriline allakriipsutamise, see vahetegemine on kiire tegutsemise korral pealegi vist küll võimatu. Sarnase korra eesmärk näib aga olevat järgmine. Valvepoliitisei juhtivad ametnikud peavad juristidena ja kõrgeima poliitiseivõimu esindajatena kandma poliitilist vastutust teatud poliitiseiaktiooni eest, välispoliitisei ohvitserid aga peavad sõjaväelisel organiseeritud üksuste juhtidena tehniliselt teatud ülesande viima läbi.

Riiklik kohalik poliitisei. Uue valitsuse määrusega 11. juulist 1931. loodi uus poliitiseikorpus, kes kannab „Policia Local“ nimetust ja kellel lasub poliitiseiteenistus linnades, mis ei kuulu provintside pealinnade hulka ja järelikult olid seni ilma riikliku poliitiseita. Selle uue korpuse (kelle koosseis veel pole teada) asutamise põhjuseks näib olevat asjaolu, et valvepoliitiseist ei jatku kõikidele tähtsamatele kohtadele saata oma ametnikke. Mispärast aga Hispaania valitsus pole valinud teist teed, s. o. suurendanud valvepoliitisei koosseisu, pole teada. 11. juuli 1931. määruse sisu järgi on uue korpuse ülesanded samad nagu valvepoliitisei korpuse omadki, ainult selle vahega, et uue korpuse ametnikud peavad teenistust kandma seal, kus puudub välispoliitisei ja kus asub ainult kohalik kommunaalpoliitisei. Koostöötamine viimasega tahetakse reguleerida

erilise valitsuse juhtnööri abil. Uude korpuse, mis samuti allub vahenditult julgeoleku kindraldireksioonile, võetakse valvepolitsei abijõud, vigilantes, kes selleks soovi avaldavad; kui ei jatku vabatahtlikkudest, siis kavatsetakse võtta kandidaate ka sõjaväest, mereväest ja sandarmeeriast.

Guardia Civil, Hispaania sandarmeeria, moodustab Hispaania politsei selgroo; temal on seljataga peaaegu 100-aastane minevik. Asutamise ajaks loetakse 18. mai 1844. Asutamisajal oli temas 5779 meest. Guardia Civil on ka praegu veel sõjaväeosa, tema liikmed alluvad sõjaväelisile seadusile, nad loetakse sõjaväelisteks vahtkondadeks. Sandarmeeria allub: organisatsiooni, distsipliini ja väljaõpetamise suhtes sõjaministrile, praktilise teenistuse, paigutamise ja tasusaamise suhtes — siseministrile, metsade ja põllumaade kaitse suhtes — avalikkude tööde ministrile ja kriminaalpolitsei abijõuna — kohtuministrile. Guardia Civil on laiali laotatud üle terve Hispaania, ei ole olemas ühtki kohta Hispaanias, mis pole määratud tema valve alla, tema tegutseb järelikult riikliku välispolitsei (Seguridad) ja kriminaalpolitsei (Guardia municipal) kõrval. Kõige väiksemaks Guardia Civil üksuseks on post (mis koosneb 4 sandarmist ja 1 kapralist või seersandist posti komandandina). Viis kuni kaheksa posti moodustavad sektsiooni, mille juhatajaks on leitnant või II järgu leitnant; kolm kuni neli sektsiooni moodustavad kompanii kapteni juhtimisel; paar kompaniid moodustavad grupi kolonel-leitnandi juhtimisel, kaks gruppi — divisjoni koloneli kui allinspektori juhtimisel, paar divisjoni — tsooni brigaadi kindrali juhtimisel, kes tegutseb inspektorina. Guardia Civil kõrgeimaks asutiseks on peastaap Madridis, mis allub ühele kindralleitnandile kui direktorile.

Madridis ja Barcelonas asub peale selle veel 2 liikuvat divisjoni, kes on kaserneeritud, kellele ei ole määratud erilist tegevuspiirkonda, vaid keda võib saata igasse kohta vabariigis. Baleaaridel ja Kanaaria saartel on erilised komandod, kes alluvad igäüks ühele kolonel-leitnandile; need osad loetakse sinna komandeerituiks. Sandarmid tegutsevad rippuvalt sellest, kuhu nad saadetakse ratsa- või jalaväe osana, nende käsutada on paljudel kohtadel ka jõuvankrid ja mootorrattad. Ohvitserid tegutsevad kõik ratsa. Guardia Civil üldkoosseisus on umbes 26.000 meest. Jalaväe sandarmid kannavad patrullimisel vintpüssi, korrapidamisel — jalaväe mõõka ja automaatpüstolit; ratsasandarmitel on karabiin ja korrapidamisel — ratsaväe mõök ja püstol.

Guardia Civil koosseis täiendatakse järgmiselt: 1) noorte sandarmite kooli kasvandikkude kaudu. See kool asutati 1. aprillil 1853. ja asub Valdemoros; sinna võetakse langenute, haavatute ehk mõnel muul viisil teeneid omandanud sandarmiväe ohvitseride ja sõdurite poegi, et neid ette valmistada sandarmiväe teenistusse. Kasvandikud lähevad, kui nad 19 a. vanaks saanud, automaatselt üle Guardia Civil'i; 2) sõduritega, kellel on erilised teened sõjaväes, ja kes on nende teenete eest saanud aumärke; 3) sandarmiväe tee-

nistuses seisvate isikute poegadega; 4) sõjaväes ja mereväes teenivate ohvitseride poegadega.

Sandarmiväe ohvitseride koosseis täiendatakse sõjaväe leitnantidega ja sandarmiväe ja sõjaväe allohvitseridega. Leitnandid peavad sooritama vastuvõtmise katse erilise katsekomisjoni ees, kusjuures nad võetakse teenistusse katse sooritamise tulemuste järjekorras. Praktelist õppust antakse neile kolme kuu jooksul kursustel, mille juhatajaks on sandarmiväe vanemad ohvitserid. Ohvitseride aspirandid allohvitseride seast peavad 2 semestrit — à 6 kuud — käima sandarmiväe eriakadeemias.

Teenistusse võetud sandarmiväe sõdurid käivad õppustel, mis kestavad 1 aasta ümber, üksikutes postides.

Hispaania sandarmivägi on uhke oma peaaegu 100-aastasele traditsioonile. Nende instruksiooni- ja käsiraamatu esimesel leheküljel seisavad järgmised ilusad sõnad, mis peaksid olema motiiviks igale politseile: „Guardia Civil'i suurim vara on au, seda tuleb seepärast hoida puhtana. Kui au on kord kadunud, ei saa seda kunagi tagasi võita.“

Hispaania omavalitsuse politsei (Guardia Municipal) on võrreldes riikliku politsei asutistega kõrvalise tähtsusega. Tema on omavalitsuste organiks ja tema ülesanne seisab üldiselt linnade sundmääruste (turupolitsei, tervishoiupolitsei jne.) täitmise järele valvamises. Omavalitsuse politsei on valitsuse eeskirjade järgi kohustatud riikliku politsei asutistele võimaluse piirides abiks olema. Tema vahetada uuel asutatud „Policia Local'iga“ tahetakse lähemal ajal reguleerida erilise ministeeriumi määrusega.

Politsei ülesanded kõlvatu võistluse vastu võitlemisel.

K. Selter.

1.

Riigikogu poolt käesoleva aasta 7. juulil vastuvõetud seadus kõlvatu võistluse vastu võitlemiseks (R.T. 62) paneb politseile rea uusi ülesandeid. Kõnelemata juhtudest, kus politseil tuleb täita kohtu korraldusi ja otsuseid kõlvatu võistluse asjus, paneb nimetatud seadus politseile ka vahenditu kohustuse mõnede seadusevastaste võistlustoimingute järelevalvel ning katkestamisel ja süüdlaste jälitamisel. Nimelt määrab seaduse § 34 p. 5, et §§ 29, 30 ja 31 nimetatud süütegude jälitamine sünnib politsei poolt üldises korras. Pöördudes loendatud paragrahvide poole näeme, et need süüteod on järgmised:

Par. 29 ähvardab rahatrahviga mitte üle 100 krooni või arestiga mitte üle ühe kuu süüdlasi selles, et nad avalikult pakkudes

kaupa, mis pärit konkursimassist, kuid enam ei kuulu selle massi koosseisu, avaldasid, et kaup on pärit konkursimassist. Sama karistuse alla langeb isik, kes avalikult pakkudes kaupa, mis on ostetud enampakkumistel või väljamüügil, avaldas, et kaup on saadud enam-pakkumistelt või väljamüügit.

Par. 30 ähvardab rahatrahviga mitte üle 500 krooni või arestiga mitte üle 3 kuu süüdlasi selles, et nad avaliku kuulutusega või suuremale hulgale isikutele määratud avaldusega ärilisel otstarbel teatades kaupade väljamüügi korraldamisest, sealsamas ei teatanud väljamüügi põhjust ja kestust. Sama karistuse alla langevad ka isikud, kes on kalendriaasta kestel korraldanud rohkem kui kaks hooaja- ja inventuurväljamüüki, või on korraldanud hooaja- või inventuurväljamüügi kestusega üle 15 päeva, või on korraldanud käesolevas seaduses ettenägematu väljamüügi, või ilma loata seesuguse väljamüügi, mida võidi korraldada ainult loa põhjal, või et nad kaldusid kõrvale väljamüügi tingimustest või tähtajast, mis määratud loa andmisel.

Sama paragrahv ähvardab 1000-kroonilise trahviga või 6-kuulise arestiga süüdlasi selles, et nad väljamüügil lasksid müügile kaupu, mis olid hangitud väljamüügi otstarbeks.

Par. 31 kõlab järgmiselt:

Süüdlast selles, et ta 1) pani toime lumepalli- või hüdrasüsteemi järgi kupongide, seeriade või mingisuguste asjade müügi või levitas neid kuponge, seeriaid või asju, lubades läbikäigu suurendamise otstarbel kasulikke ostutingimusi või preemiaid rahas või kaubas eeldusel, et ostja hangib uusi ostjaid, kes astuksid samasugusesse lepingusse; 2) sõlmis lepingu, mille järgi kaubavõtjale lubatakse preemia, mille saamine oleneb loosimisest või muust juhuslikust asjaolust, või 3) lubas preemiaid avalikult väljakuulutatud küsimuste lahendamise eest, kui osavõtt oli eriliselt maksustatud, karistatakse rahatrahviga mitte üle 300 krooni või arestiga mitte üle 3 kuu.

2.

Mis puutub § 29 ettenähtud süüteo jälitamisesse, siis ei või see tekitada küsimusi, mille lahendamiseega politsei seni harilikult kokku poleks puutunud. Niipea, kui politseile saab teatavaks, et keegi avalikult pakkudes kaupa, mis pärit konkursimassist või ostetud väljamüügit või enampakkumistelt, on teinud § 29-s mainitud avalduse, avab politsei toimetuse üldises korras. Märkimist vajavad siin ainult järgmised asjaolud:

1) Par. 29 ei eelda, et süüdlane oleks ärilise ettevõtte pidaja.

2) Kauba „avalikuks pakkumiseks“ tuleb lugeda pakkumise „avaldamist laiemale isikute ringkonnale“ (v. sama seaduse § 2 kolmas lõige), näiteks: kauba pealkirja, äriingkirja, hinnakirja, arve või kaaskirja kaudu. See mõiste on sama, mida § 30 väljendab sõnadega: „suuremale hulgale isikuile määratud avaldus“, mille selgitus leidub allpool.

3) Avaldus, et kaup on pärit konkursimassist või ostetud enampakkumistelt või väljamüügilt, peab sündima samuti avalikult, nagu kauba pakkuminegi (v. eelmine punkt).

4) Kui toimetuse kestel selgub, et avaldus, et kaup olevat pärit konkursimassist või ostetud enampakkumistelt või väljamüügilt, siis lõpetab politsei oma toimetuse, kuna sääraste ebaõigete teadete avaldamise (§ 21) jälitamine oleneb „isikutest, kelle huvid on süüteoiga vahenditult riivatud“ (§ 35 p. 1), ja algatatakse erakaebuse korras (§ 35 viimane lõige). Olgu märgitud, et Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule esitatud eelnõu järgi oleks juhul, kui selgub, et kaup pole üldse kuulunud konkursimassist või et seda pole kunagi ostetud väljamüügilt või enampakkumistelt, võivad kaubandus-tööstuskoja võimud viia asja kohtu ette, milleks politsei oleks annud oma toimetuse kojale üle. Riigikogus sai aga eelnõu eespoolkirjeldatud mõttes muudetud.

3.

Keerulisemaks aga osutuvad politsei ülesanded väljamüükide järelevalvel. Kõigepealt tekib siin küsimus, mida lugeda väljamüügiks? Kõlvatu võistluse vastu võitlemise seadus ei anna väljamüügi mõiste täpset definitsiooni, jättes selle praktika määrata. Omalt poolt arvan, et väljamüügi mõiste selgitamisel tuleks pidada kinni järgmistest põhilausestest:

1) Väljamüük eeldab, et väljamüügi korraldamine oleks avaldatud. Kui kaupmees ilma säärase avalduseta hakkab müüma oma kaupu, olgugi poolmuidu, ei või seda veel lugeda väljamüügiks.

2) Väljamüügi avaldamine võib sündida igasuguste abinõudega, millega võib anda mõtet edasi, näiteks: suusõnaliste ja kirjalikkude teadete, kujutiste, etenduste ja igasuguste muude vahendite abil, mis võivad asendada suusõnalisi või kirjalikke teateid (v. § 2 kolmas lõige).

3) Väljamüügi avaldamine peab olema avalik; see ei tähenda aga, et avaldamine peab tingimata sündima ajalehtedes või reklaamplakatil või äriakendele väljapandud kuulutustel või raadioteadetes või filmis või lavalistes etendustes. Teade tuleb lugeda avalikuks üldse siis, kui see on avaldatud viisil, mis teeb selle kättesaadavaks „suuremale hulgale isikuile“, nagu ärisildi, äringkirja, hinnakirja, arve, kaaskirja või kauba pealkirja kaudu, samuti ka siis, kui see on avaldatud mainitud viisil suuliselt (§ 2 kolmas ja neljas lõige).

4) Väljamüügi avalduses ei tarvitse esineda sõna: „väljamüük“. Par. 30 teine lõige loeb väljamüügi kuulutuseks ka avaldused, milles „väljamüügi“ nimetus puudub, kui nende avaldustega teatatakse, et kaupa müüakse äri lõpetamise või teatud kaubaliigiga kauplemisest loobumise või kaubatagavara likvideerimise tõttu, kaubarikke tõttu või rikkimineku ärahoidmiseks või muul sarnasel erakorralisel põhjusel. Sellele tuleb lisada juure, et teade ei tarvitse tingimata selgesõnaliselt osutada loendatud põhjustele: jätkub, kui välja-

müügi avalduse sisust või ta tegemise viisist ostjaskond võib vahenditult järeldada, et müük toimub just mainitud põhjustel.

Kui nende tunnuste järgi on selgunud, et tõesti tegemist on väljamüügiga, siis jääb üle selgitada, kas see väljamüük on seadusega keelatud või mitte. Par. 30 tekstist järeldub:

1) Keelatud on väljamüügid, mille avalduses („sealsamas“, kus väljamüügi korraldamine on avaldatud) pole ühtlasi teatatud väljamüügi põhjust ja kestust. Missugustel tingimustel tuleb lugeda viimane teade avaldatuks „sealsamas“ (kus avaldatud väljamüügi korraldamine ise), oleneb asjaoludest. Näib, et õige oleks lugeda teated avaldatuks § 30 mõttes „sealsamas“ niipea kui mõlemad teated on avaldatud kas ühisel esemel (pildil, kirjas, kuulutuses j.n.e.), või niipea, kui esimesele teatele järgneb teine nii, et ostja, kellele esimene avaldus teatavaks sai, pidi tingimata ja enne, kui ta võis väljamüügile ilmuda või võtta ette mingit muud säärast sammu, mis vastaks väljamüügi avalduse otstarbele, saama samalt isikult teada ka teise teate. Väljamüügi põhjusele võib osutada ka väljamüügi nimetus, näiteks: „hooajaväljamüük“, „ärilõpetamise väljamüük“.

2) Keelatud on rohkem kui kahe hooaja- või inventuurväljamüügi korraldamine ühe kalendriaasta kestel. Muidugi peab teatud väljamüük selleks, et teda lugeda hooaja- või inventuurväljamüügiks, olema säärasena nimetatud väljamüügi avalduses, või viimases peab olema teatatud, et väljamüük korraldatakse hooaja puhul või inventuuri tõttu. Kui avalduses üldse puuduvad väljendused, mis osutaksid väljamüügi põhjusele, langeb süüdlane vastutusele § 30 esimese lõike põhjal. Kui aga avalduses on toodud esile muud väljendused, mis osutavad mingeile muudele väljamüügi põhjustele, siis võib tulla ainult kohaldamisele eeskiri, mis ähvardab karistusega väljamüügi loata korraldamise eest.

3) Keelatud on hooaja- või inventuurväljamüügi korraldamine kestusega üle 15 päeva.

4) Keelatud on säärase väljamüükide korraldamine, mis kõnesolevas seaduses ei ole nähtud ette. Kuna seadus liigitab väljamüügid kahte gruppi: a) hooaja- ja inventuurväljamüügid, mis korraldatakse igalpool lubadeta, ja b) erakorralised väljamüügid, mis linnades korraldatakse lubade põhjal, siis on linna politseiametnikkude ülesanded käesoleva süüteo jälitamisel võrdlemisi lihtsad. Teada saades väljamüügist, jääb neile vaid selgitada, kas on tegemist hooaja- või inventuurväljamüügiga või muu väljamüügiga, milleks korraldajal peab olema kirjalik luba linnavalitsuselt. Nende küsimuste selgitamise tulemustest oleneb ka edaspidine asja käik. Väljaspool linnu võidakse korraldada loata ka erakordseid väljamüüke, mille otstarbeks on kiirelt ära müüa teatud kaubatagavara või -partiid ärilõpetamise, teatud kaubaliigiga kauplemisest loobumise või kauba rikete tõttu või rikkimineku ärahoidmiseks või muul sarnasel erakordsel põhjusel (§ 19 teine lõige). Nagu siit nähtub, lasub maapolitseil võrdlemisi keeruline ülesanne, selgitada,

kas väljamüügiks on tõeliselt mingi säärane erakorraline põhjus, millest kõneleb § 19 teine lõige. See võib mõnikord tekitada ras- kusi. Igaks juhuks oleks soovitatav pidada silmas, et kõik need era- korralised põhjused langevad oma iseloomult kahte rühma: 1) äri likvideerimine või teatud kaubaga kauplemisest loobumine, ja b) muud asjaolud, mis sunnivad ettevõtet likvideerima teatud kaupa kiirelt, sest vastasel korral kannataks äri kahju, kusjuures kahju põhjuseks peab olema sama kaup. Igasugused muud „erakorralised põhjused“, näiteks: ettevõtte või ta oma- niku juubel, või asjaolu, et ettevõttel on kiirelt vaja raha hädaliste kohustuste täitmiseks, ei või õigustada väljamüükide korraldamist.

5) Keelatud on loata korraldada väljamüüki, mille korraldamiseks nõutakse luba. Kuna väljamüükide load on nähtud ette ainult linnades, siis puudub sel eeskirjal tähtsus väljas- pool linnu. Nagu eelpool (p. 4) märgitud, toimuvad hooaja- ja in- ventuurväljamüügid ka linnades lubadeta, mispärast kõnesolev keeld võib tulla kohaldamisele ka linnades ainult teistele, n.n. erakorraliste väljamüükidele. Kuid ka lubatud väljamüük võib muutuda seadusevastaseks, kui tema toimetamisel ei peeta kinni seaduslikkudest korra eeskirjadest. Nii ähvardab § 30 karistusega isikuid, kes kalduvad kõrvale väljamüügi tingimustest või tähtajast, mis määratud loa andmisel. Kuna load on nähtud ette ainult linnades n.n. erakorraliste väljamüükide jaoks, siis ei või see eeskiri tulla kohal- damisele hooaja- ja inventuurväljamüükidele üldse ega ka erakor- ralistele väljamüükidele väljaspool linnu.

Sama par. 30 ähvardab karistusega isikuid, kes lasksid välja- müügile kauba, mis oli hangitud väljamüügi otstarbeks. Muidugi pole selle süüteo selgitamine politseile hõlbus. Kas see või teine kaup, mis lastud väljamüügile, on hangitud just väljamüügi otstar- beks, see selgub selgete kirjalikkude või suuliste tõenduste puudu- misel alles paljude asjaolude võrdlusel, mis nõuab suurt tööd ja as- jatundmist, ning vaevalt on loota, et politsei selle süüteo jälita- misel soovitavaid tagajärgi saavutaks, kui ministrid § 19 neljas lõi- kes ettenähtud määrustega väljamüükide järelevalve hõlbustuseks ei looks vastavaid eeldusi.

Par. 19 neljanda lõike põhjal võib Majandusminister kokku- leppel Kohtu- ja Siseministriga anda määrusi väljamüükide toime- tamise kohta. Nende määruste vastu eksijad langevad vastutusele Rhk. k. s. § 29 põhjal. Kuna nende määruste eeskirjade rikkumine ei erine teistest samalaadilistest süütegudest, siis pole tarvis selle juures siin peatuda.

Üldiselt võib kokkuvõttes öelda, et väljamüükide korraldamisel võimalikkude süütegude mitmekesisus ja nende järelevalve keeru- likkus tungivalt nõuab, et Majandusminister peaks juba nüüd kasu- tama talle § 19 neljanda lõike põhjal kuuluvat õigust ja kokkulep- pel Kohtu- ja Siseministriga andma vajalikud juhtnõõrid väljamüü- kide järelevalve kohta.

Par. 30 punktid 1. ja 3. ei sisalda uusi süüteo koosseise, vaid asendavad Rhk. k. s. § 47³ (R.T. nr. 38 — 1927. a. red.) selle lahku minekuga, et § 30 p. 1 sisaldab hüdra- või lumepalli-süsteemilise müügi definitsiooni, mis puudus Rhk. k. s. § 47³ tekstis, ja tekitas teatud raskusi süüteo koosseisu kindlaksmääramisel.

Sama paragrahvi p. 2 annab aga uue süüteo koosseisu, n.n. preemiatingute kohta, mis viimasel ajal ka Eestis olid levimas.

Politsei tegevusest 1930/1931. eelarve- aastal.

(Politsei 1930/31. tegevusaruande andmetel.)

Keskasutus. Politseiavalitsuse poolt on 1930/31. eelarveaasta jooksul, s. o. 1. aprillist 1930 kuni 1. aprillini 1931, antud politsei-asutustele tööd korraldavaid juhatusi ringkirjade näol 55 korral ja käskkirjadena 59 korral. Alluvate asutuste revideerimisi toimetati 15 korral. Siin peab tähendama, et kohapealsete asutuste revideerimist toimetavad suuremalt jaolt kohapealsed ülemused; viimaste poolt toimetati revideerimisi 924 korral.

Üldbüroo tegevusest oleks märkida järgmist. Kõnesoleval aastal kaotati viisad Eesti ja Norra vahel ja Poola diplomaatpasside omanikkudele. Varem olid viisad kaotatud Itaaliaga, Lätiga, Soomega, Hollandiga, Jaapaniga, Austriaga, Saksaga, Šveitsiga, Lichtensteini ja Čehhoslovakkiaiga.

Aasta kestel sõitis sisse 246.367 (1929/30. a. 253.929) isikut, välja sõitis 246.594 (253.510) isikut, kokku 492.961 (507.439) inimest, nii et üle piiri liikumine vähenes 14.478 isiku võrra, mis on arvatavasti seletatav järjest teravneva üldise majandusliku depressiooniga. Eestit külastanud välismaalased kuulusid 50 erikodakondsusse, peale selle liikus üle piiri muidugi veel kodakondsusetuid. Esitatud olid kõik maailmajaod. Esikohal seisid Läti kodanikud, neile järgnesid arvult Soome, siis Saksa, Rootsi jne. kodanikud. Viimasel kohal seisid Čiili (1 isik), Mehhiko (1 isik) ja Austraalia (1 isik) kodanikud.

Loata läks üle piiri ja saadeti tagasi, resp. tuli ise tagasi 253 isikut, üle piiri mineku katselt tabati 25 isikut. Loata üle piiri tulnuist tabati 209 isikut, kellest tagasi saadeti 76 isikut. Välja saadeti soovimatuid välismaalasi 3 ja interneeriti 4.

Eestis viibivatest välismaalastest suri 1930/31. a. jooksul 179 isikut ja nimelt: kodakondsusetuid 120, Läti kodanikke — 19, Saksa — 16, Šveitsi — 6, Soome — 5, N.S.V.L. — 3, Poola — 3, Leedu — 3, Briti, Taani, Čehhoslovakkia ja Prantsuse kodanikke à 1.

Teenistulube anti 29 kodakondsusest isikule kokku 953 korral mitmesugustele teenistusaladele, kusjuures kõige enam neid lube anti näitlejatele, nimelt 562 korral. Antud teenistulubadest olid 1. aprilliks s. a. maksvad veel 175.

Välispasse on antud eelmise aasta 5012 asemel 3677; sarnane suur langus on seletatav peamiselt vist küll passi hinna tõstmisega ja üldise majandusliku kitsikusega. Kõige rohkem võeti passe sõiduks Saksamaale, nimelt 1243 korral (1929/30. a. — 1438); sellele järgnesid sõidud Prantsusmaale — 419 (507), siis Rootsi — 201, Poola — 189 jne. Sõiduks Lätti pole teatavasti välispassi vaja, sõit Soome sünnib reisikaardiga, viimaseid anti välja 3298 korral.

Väljarändamine näitab seejuures suurt tagasiminekut, võib öieti öelda, et väljarändamine oli peaaegu täitsa seismas, mis on seletatav osalt kitsendustega, mis vastavates riikides sisserändamise kohta on maksa pandud, osalt kitsikusega ja tööpuudusega, mis valitsesid neis riiges, kuhu välja rännati varematal aastatel, osalt nende kurbade kogemuste tõttu, mis varemalt väljarännanud võõrsil omandasid ja millest teatati kodumaale jäänutele. Väljarändamise maadeks olid ja on meie inimestele: Ameerika Ühendriigid, Kanaada, Lõuna-Ameerika riigid (eriti Brasiilia) ja Austraalia. Passe võeti 1930/31. a. sõiduks: Ameerika Ühendriigesse 129 (1929/30. a. — 125), Kanaadasse — 39 (165), Austraaliasse — 13 (49) ja Brasiiliasse — 10 (177), kokku seega 191 juhtumit eelmise aasta 516 asemel.

Sisse tuli välispasidest 82.797,85 krooni; sellest summast läks: 64.053,10 kr. riigituludesse, 13.148,75 kr. — suvituskohtade korraldamise ja turismi edendamise fondi arvele ja 5596 kr. kultuurkapitali arvele.

Rahaliste loteriide ja rahaliste preemiate loosimise toimepanemiseks anti lube 9 korral (1929/30. a. — 10), loterii-allegri lube anti 204 (179), korjanduslube — 357 (283) ja näitemüügilube — 327 (322) korral.

Administratiiv-korras suleti 1 alkoholimüügikoht (Kose-Ristil).

Laskeriistalube tühistati 44 korral (1929/30. a. — 69). Laskeriistade ja laskemoona sisseveoks anti tunnistusi 446 korral (428), laskeriistadega ja laskemoonaga kauplemiseks — 149 korral (158), lõhkeainete ostmiseks ja veoks — 849 korral (1173); muusika lube anti 173 korral (154), piljardilube — 88 korral (81).

Politseikooli kõrgemasse klassi võeti aruandeaastal 41 kasvandikku, neist üks naiskasvandik; sellest klassist lahkus oma palvel üks kasvandik. Kõrgema klassi lõpetas 40 kasvandikku, kes kõik määrati kohtadele. Eksternina sooritasid eksami kõrgema klassi õppekava ulatuses politseiteenistuse kutse omandamiseks 6 politseiteenistuses seisvat isikut. Üldse on kõrgema klassi lõpetanud politseikooli tegevuse kestel 356 isikut.

Alamas klassis oli 35 kasvandikku 1. aprilliks 1930. a., juure võeti aasta kestel 40 kasvandikku (neist politseiteenistusest 8 inimest), oma palvel lahkus 1. Klassi lõpetas 35 kasvandikku, kes kõik

kohtadele määrati. Eksternina sooritas 1 politseiteenistuses olev isik eksami alama klassi õppekava ulatuses. Kooli tegevuse kestel on välja antud kokku 371 alama klassi lõpetamise tunnistust.

Koolis korraldati 1930/31. a. peale hariliku töö veel erikursusi ja nimelt: 1. ujumise ja kergejõustiku instruktorite kursus 21. juulist kuni 10. augustini 1930. a., millise lõpetas 16 politseiametnikku kohtadelt, ja 2. esperantokeele kursus Tallinnas asuvatele politseiametnikkudele, mis kestis 6 kuud.

Kooli koosseis vähendati aruandeaasta jooksul 3 inimese võrra: alaline koosseis oli 1. aprillil 1930. a. 8 isikut ja 1. aprillil 1931. a. — 5 isikut.

Välispolitsei. Töötamise otstarbekohastamisest tingituna muudeti konstaablite tegevuspiirkondi: Viru-Järva prefektuuris 13 ja Viljandi-Pärnu prefektuuris — 4. Suuremaid muudatusi koosseisus ei olnud, ainult toodi kriminaalpolitsei koosseisust üle 1 kantseleiametnik, nii et aruandeaasta lõpuks oli välispolitseis 1552 ametikohta, neist oli täidetud 1540 kohta. Meesametnikke oli 1399 ja naisametnikke 141.

Peale selle oli 1. aprilliks 1931. a. veel omavalitsusasutuste ja eraettevõtete poolt ülevalpeetavaid politseiametnikke: 1 politseikomissar, 2 konstaablit, 5 van.-kordnikku ja 16 kordnikku, seega kokku 24 inimest.

Mis puutub politseiametnikkude hariduslist tasapinda üldse ja välispolitsei ametnikkude oma eriti, siis tõuseb see tasapind iga aastaga. Nii oli välispolitseis aruandeaasta alul 6 ülikooli haridusega ametnikku, aasta lõpuks aga juba 8, neist üks naisametnik; kesk-kooli haridusega isikute arv tõusis sama aja jooksul 161 pealt 221 peale; kõige väiksema haridusega, algharidusega, jäi välispolitsei koosseisu 670 inimest, nimelt 647 meest ja 23 naist. Terves politseis teenis 1. aprilliks 1931. a. 24 isikut ülikooli haridusega (neist 3 naist), 272 isikut — keskkooli haridusega (neist 46 naist), 773 isikut — kõrgema algharidusega (neist 78 naist) ja 741 isikut — algharidusega (neist 25 naist).

Eeskujuliku teenistuse eest määrati Kohtu- ja Siseministri otsusega rahalist autasu 9 ametnikule, kogusummas 500 krooni.

Alljärgnevad arvud näitavad välispolitsei tööd mitmel alal. Aruandeaastal tuli sisse 2.346.058 kirja, kõige rohkem jaanuarikuus 1931. a. (239.364 kirja) ja kõige vähem aprillikuus 1930. a. (169.947 kirja); välja läks sama aja jooksul 2.384.632 kirja, kõige rohkem märtsikuus 1931. a. (226.504) ja kõige vähem aprillikuus 1930. a. (171.375); nii et läbikäinud kirjade arv ulatub 4.730.690, s. o. peaaegu viie miljonini!

Sama aja jooksul anti välispolitsei asutuste poolt välja: 21.927 laskeriistaluba, 10.118 isikutunnistust, 392 hobusepassi ja 22.897 kõiksuguseid muid tunnistusi. Välismaalasi registreeriti 7841 juhtumil, peatuslube anti välja 30.370 korral ja väljasõidu viisume anti 2709 isikule.

Mõnede seaduste ja sundmääruste rikkumiste eest määratavate

administratiivkaristuste seaduse (R. T. 183/184 — 1925) põhjal määrati aruandeaasta jooksul karistusi 4165 korral, kusjuures trahvide kogusumma oli 13.327,95 kr. Nende karistuste peale kaevati 68 korral (1,5% määratud karistuste üldarvust), kusjuures edasikaevatud otsuste trahvisumma ulatus 359 kr. Mis puutub nende karistuste üksikasjadesse, siis määrati: 1) karistusi tervishoiu määruste rikkumise eest 1993 korral (sellest Tallinna-Harju prefektuuris 1033), kogusummas 7721,50 kr. (Tallinna-Harju prefektuuris 4062 kr.); 2) karistusi sõidumääruste rikkumise eest — 1232 korral (Tallinna-Harju prefektuuris 561, kõige vähem Narvas ja Viljandi-Pärnu prefektuuris, kummaski à 2), kogusummas 3166,75 kr. (Tallinna-Harju prefektuuris 1142,50 kr.); 3) karistusi majaraamatute korratu pidamise eest 489 korral (Tallinna-Harju prefektuuris 92), kogusummas 1352,50 kr.; 4) karistusi passiseaduse rikkumise eest — 452 korral (kõige rohkem Tartu-Valga prefektuuris 145), kogusummas 1085,20 kr. (Tartu-Valga prefektuuris 365,50).

Maksu-teadaandelehti toimetati aruandeaastal välispolitsei kaudu maksnikele kätte 127.438 korral, edasiantud kohtukutsete arv oli sama aja jooksul 248.470 ja mitmesuguste teadaannete arv — 180.936.

Suurt tööd annab välispolitseile, nagu teada, maksude sissenõudmine. Nõudmiste üldarv oli aruandeaastal 424.065, kogusummas 5.674.372,89 kr. Varandusi kirjutati üles 27.395 korral ja müügile lasti varandusi politsei poolt 2691 korral, kogusummas 139.175,01 kr. väärtuses.

Aruandeaasta oli esimene, kus politsei täitis kohtupristavi ülesandeid terve aasta kestel, nii et arvud sellelt alalt võib juba pidada mõõduandvaks politsei kaastöö hindamisel sel alal. Kokku täitsid välispolitseiametnikud 23.971 korral kohtupristavi kohuseid, sissenõutud raha kogusummas oli 1.005.352,11 kr., s. o. üle 100 miljoni sendi; kõige enam tuli sel alal tegutseda Tartu-Valga prefektuuri ametnikkudel (6840 korda, kogusummas 350.573,19 kr.), kõige vähem — raudteepolitseinikel (34 korda, kogusumma 3515,63 kr.).

Mis nüüd lõpuks puutub politsei otsekoheesse tegevusse avaliku heakorra ja julgeoleku alal, siis registreeriti välispolitseis 26.745 avalikku ettekannet, 8272 kongressi ja koosolekut; läbiotsimisi pandi toime 9572 korral; areteerimise juhtumeid oli 17.826; kaitseriista tarvitas välispolitsei 22 korral. Siin kohal võib märkida, et alkoholiliste jookidega joogikohti oli kõnealoleval aastal: Tallinna-Harju prefektuuri piirkonnas — 84, Tartu-Valga pref. piirkonnas — 136, Viru-Järva pref. piirkonnas — 63, Viru-Järva abipref. piirkonnas Narvas — 24, Lääne-Saare pref. piirkonnas — 18, Viljandi-Pärnu pref. piirkonnas — 23, Viljandi-Pärnu abipref. piirkonnas — 46, Võru-Petseri pref. piirkonnas — 45, Võru-Petseri abipref. piirkonnas — 23 ja raudteepolitsei komissari piirkonnas — 37; kokku üle riigi — 449.

Kriminaalpolitsei koosseis (151) vähenes aruandeaastal ühe ametniku koha võrra, mis arvati välispolitsei juure. Mis puutub kri-

minaalametnikkude haridusse, siis oli aasta alul ülikooli haridusega 10, juure tuli 2, nii et 1. aprilliks 1931 teenis kriminaalpolitseis 12 ülikooli haridusega isikut, neist 2 naisametnikku. Keskkooli lõpetajaid oli aasta alul 27, aasta lõpul 28, neist 1 naisametnik. Algharidusega oli 31 isikut, neist 1 naisametnik. Üldse teenis 1. apr. 1931 kriminaalpolitseis 6 naisametnikku.

Rahalist autasu määrati 6 ametnikule, kogusummas 530 krooni.

Aruandeaastal tuli kriminaalpolitsei asutusse sisse 71.795 kirja ja läks välja 81.560 kirja, kõige rohkem tuli sisse novembris 1930 (6663) ja läks välja ka novembris (8036); kõige vähem tuli sisse juunis 1930 (4959) ja läks välja samuti juunis (5564).

Läbiotsimisi pandi toime: tagajärjega 1699 ja tagajärjeta 1823 korral; vahi alla võeti 2417 isikut; kaitseriista tarvitati 1 korral (Pärnus).

Lähemalt kriminaalpolitsei tööd aitavad valgustada järgmised arvud.

Aruandeaastal oli kriminaalpolitsei toimetuses 15.164 süüteoasja, umbes 1000 asja võrra vähem kui 1929/30. aastal. Avalikuks tehti 11.251 asja, seega 70% eelmise aasta 66% vastu. Neist asjadest oli (sulgudes avalikuks tehtud süütegude arv): tapmisi (ja katseid) — 116 (104), lapsetapmisi — 56 (34), röövimisi — 36 (26), süütamisi — 298 (112), murdvargusi — 490 (267), hobusevargusi — 52 (42), liht- ja taskuvargusi 8427 (4780), vägistamisi — 51 (51), suguvilja hävitamisi 125 (122), väeteenistusest kõrvalehoidmisi — 6 (5), ametnikkude kuritegusid — 376 (371), administratiivmääruste rikkumisi — 106 (105) jne.

Ühenduses sellega võib mainida, et välispolitsei lahendada on jäänud võrdlemisi väikesel arvul suuremaid süütegusid, ligikaudu üks kolmandik kõikidest toimetatud lihtvargustest ja peaaegu kõik vähemad üleastumised ja määruste rikkumised. Välispolitsei poolt toimetatud juurdluste arv on aga iseendast küllaltki veel suur, nimelt 60.747 eelmise aasta 63.218 vastu. Juurdluste üldarv on vähenenud peamiselt administratiivmääruste rikkumiste ja väikeste varguste arvel.

Poliitilise politsei ametnikkude üldarvust (97) oli ülikooli haridusega 1, keskkooli haridusega 17 (1 naisametnik), kõrgema algharidusega 42 ja algharidusega 37 (neist 1 naisametnik).

Kirju tuli poliitilises politseis sisse 21.103, välja läks 18.575, sisse tuli kõige rohkem maikuus (2149) ja kõige vähem juunis (1564), välja läks kõige rohkem samuti maikuus (1829) ja kõige vähem veebruarikuus 1931 (1321).

Pol. politsei inspektori ülesandeks on aprillist 1926 ka kinofilmide asjade ajamine vastavalt Kohtu- ja Siseministri sundmäärusele nr. 9 (R. T. 77/78 — 1925). Vaadati läbi ja registreeriti aruandeaasta jooksul 630 kinofilmi, avalikule ettekandmisele lubati 627

filmi. Ministeeriumidevahelise komisjoni istungeid peeti filmide läbivaatamiseks 2 korral, kusjuures läbivaatamiseks esitatud kinofilmidest keeldi komisjoni poolt 1 filmi etendamise.

1926. a. saadik toimetab pol. politsei inspektori kantselei ka asjaajamist trükiasjade alal vastavalt Trükiseadusele (R. T. 43 — 1923). Uusi perioodilisi trükitooteid registreeriti 1930/31. a. jooksul: ajalehti 50 ja ajakirju 54, kokku 104. Trükiseaduse rikkumise pärast võeti süüdlasi vastutusele 20 korral.

Mõned andmed politseiametnike kohta. Alla 25 a. vanuseid isikuid teenis politseis aruandeaastal 120, neist välispolitseis 111, kriminaalpolitseis 4 ja pol. politseis 5, 25—55-aastaseid — 1632, 55—60-aastaseid — 44 ja üle 60-aastaseid 14 (keskvalitsus igalpool ühes arvatud), viimased kõik välispolitseis. Veneajal seisid praegustest politseinikest juba politseiteenistuses: 5—10 aastat — 119 isikut, 10—25 aastat — 83 isikut ja üle 25 aasta — 1 isik (välispolitseis). Politseiteenistusest lahkus 1930/31. aasta jooksul 195 inimest järgmistel põhjustel: suri 10 (9 välispolitseist ja 1 kriminaalpolitseist), tagandati 15 (kõik välispolitseist), vabastati koosseisude koondamise tõttu 11 (1 politseivalitsusest, 3 politseikoolist, 7 pol. politseist), teistesse asutustesse läks üle 72, pensionile läks 4, oma palvel lahkus 74 (3 perekondlistel, 16 tervislistel, 3 majanduslistel ja 52 muil põhjusil), teadmata põhjustel lahkus 9 ametnikku. Distsiplinaarkorras karistati politseiametnikke järgmiselt: 109 korral arestiga (kokku 426 päeva), tagandamisega 6 korral, ümberpaigutamisega 6 korral, vahtkonda määramisega väljaspool järjekorda 73 korral, valju noomitusega 90 korral, noomitusega 50 korral, laitusega 7 korral ja märkusega 25 korral, kusjuures keskasutuse ja poliitilise politsei ametnikkudest keegi ei saanud karistuse osaliseks. Kõige rohkem karistati välispolitsei ametnikke, mis seletatav muidugi sellega, et välispolitsei koosseis on kaugelt suurem kui teiste politseiosade koosseisud: arestiga karistati 107 ametnikku (kokku 419 päevaga), tagandamisega 6 korral, ümberpaigutamisega 6 korral, vahtkonda määramisega väljaspool järjekorda 71 korral, valju noomitusega 85 korral, noomitusega 46 korral, laitusega 7 korral ja märkusega 20 korral.

Politseivalitsuse juures tegutseb ka politseiametnikkude ja teenijate abiandmise kapitali komitee, mille ülesandeks on ilma toetajata jäänud ja puudustkannatavate politseiametnikkude perekondadele abi anda võimaluse piires kas laenude või abirahade näol. Kapitali summad on kasinad, kuid siiski on suudetud aidata, kus see kõige hädatarvilikum. Nii on abirahadena välja antud 1930. a. jooksul 3179,05 kr.

Territoriaalvete õiguslikust seisukorrast.

Joh. Kaiv.

Territoriaalvete või -mere all mõistame merevööd ulgumere ja mandri vahel, mille suhtes rannariigil on teatud õigused. Iseloomustavana peab seejuures märkima, et need õigused on ainult rannariigil, vastandina riikide õigusele ulgumerel, mis kuuluvad kõigile, välja arvatud mõned erandid („Eesti Politsei“ nr. 5).

Territoriaalvete piiride juures peatume edaspidi pikemalt. Käesolevas kirjutises vaatleme vaid territoriaalvete õiguslikku seisukorda. Seejuures ei käsitle meie seda seisukorda, mis maksab sadamate, merekitsuste ja väikeste lahtede suhtes. Viimaste õiguslik seisukord nõuab erikäsitlust.

Enne kui edasi minna, tuleb paari sõnaga peatuda terminoloogia juures. Peab tähendama, et terminoloogia asjas ei ole lõplikult välja kujunenud ühtlust. Tarvitatakse mitmesuguseid nimetusi: la mer littorale, eaux territoriales, territoriale or coast waters, marginal or littoral sea, jurisdictional sea jne. Autorite juures on mõjutanud nimetust nende vaatekoht kõnesoleva veevöö juriidilise seisukorrale. Kuna aga territoriaalmere või -vete nimetust on juba tarvitatud paljudes rahvusvahelistes lepingutes ja selle nimetuse juure on jäänud ka Rahvasteliidu ekspertide komitee, kes koostas rahvusvahelise konventsiooni kava territoriaalmere asjus, siis nähtavasti pääseb maksvusele viimane nimetus. Meie seaduseandluses on tarvitatud territoriaalvete nimetust, näiteks Kiirsõidu ujuvabinõude liikumise seaduses (R. T. 54 — 1930).

Territoriaalvete õigusliku seisu alal on palju ja väga erinevaid teooriaid.

Üldjoontes oleks võimalik neid siiski koondada kahte gruppi: ühtede järgi kuuluvad territoriaalveed riigi territooriumi, teised aga eitavad nende vete kuulumist rannariigi territooriumi (Fauchille: *Traité de droit international public*, t. I-er, 2 partie, Paris 1925, lhk. 131).

Esimese liigi teooriate põhimõtteks on, et territoriaalveed alluvad rannariigi võimule. Rannariigil on üldiselt õigus nende vete ulatuses panna maksma korraldusi, nagu ta seda leiab olevat tarviliku. Ta on selles võimuses piiratud ainult mõnede kõigile teistele riikidele selle mere kasutamise alal rahvusvaheliselt tunnustatud õigustega.

Teine liik teooriaid tahab laiendada kõnesolevale veevööle üldiselt ulgumerel maksvat õiguslikku seisu. Nad tunnustavad rannariigile vaid mõnesuguseid ettenähtud eriõigusi.

Esimesel pilgul ei paista teoreetiliselt erinevus olevat kuigi suur. Nii ühtede kui ka teiste järgi on rannariigil mõnesugused õigused territoriaalvete üle ning teiselt poolt jälle teistel riikidel mõnesugused selle veevöö kasutamise õigused. Kui aga vaadelda neid vaatekohti lähemalt, siis selgub nende suur vahe praktikas.

Kui asuda seisukohale, et territoriaalveed alluvad rannariigi võimule, siis peab kahtlemata järeldama, et rannariik võib temale kuuluvat võimu tarvitada sihis, nagu ta seda soovib, ta võib teha igasuguseid korraldusi, mis ta leiab olevat tarvilikud. Ta peab selle võimu teostamisel arvestama vaid seda, et ta ei rikuks rahvusvaheliselt territoriaalvetes võõrastele tunnustatud õigusi ega tema poolt sõlmitud lepinguid. Ta on piiratud vaid viimaste asjaoludega, muidu on tal vaba talitamise õigus.

Nii võiks Prantsusmaa ja Suur-Britannia, ilma et tarvitseks see äratada kellegi kolmanda riigi tähelepanu, alata nende rannavetes La-Manché aluse tunneli kaevamistöodega. Samuti ekspluateerib Suur-Britannia, ilma et sellele tema õigusele oleks keegi vastu vaieldud, mere all mitu kilomeetrit rannast tina- ja vaselademeid Cornwallis'is ja söelademeid Cumberlandis, Folkestones ja Douvres (Fauchille, sealsamas, lhk. 205).

Vastupidised teooriad sisaldavad imelikku vastukäivust: kuna nad tunnustavad rannariigile vaid teatud õigusi territoriaalvetel, ei julge nad teiselt poolt vaielda vastu rannariigi õiguste ühekülgselt laiendamisele territoriaalvete üle; riigid ei ole kunagi kahelnud selles, kas nad võivad oma õigusi oma tahtmise järgi ühekülgselt laiendada, kui on olnud tegemist nende tõeliste või arvatavate tarvidustega (Raestad: La mer territoriale, Paris 1913, lhk. 182).

Vaade, et territoriaalveed alluvad rannariigi võimule, on kooskõlas ka rahvusvahelise praktikaga. Näiteks võib tuua õhusõidu konventsiooni 13. okt. 1919. a., kus, pärast seda, kui on tunnustatud, et „iga riik omab täieliku ja eksklusiivse suveräniteedi atmosfäärilise ruumi üle tema territooriumi kohal“, deklareeritakse, et riigi territooriumi all mõistetakse ka territoriaalvesi. Sama reegli leiame ka paljudes kahepoolsetes konventsioonides (vt. Fauchille, sealsamas, lhk. 1151 ja edasi).

M. Schücking, Rahvasteliidu territoriaalvete küsimust uuriva alamkomisjoni aruandja, tähendab sel puhul, et neid rahvusvahelisi nähteid võib õigustada ainult niisugune juriidiline kontseptsioon, mille järgi territoriaalveed alluvad rannariigi võimule, eranditega, mis tingitud nende vete üldisest kasutamisest ja rahvusvahelistest konventsioonidest. Ta teeb järgmise kokkuvõtte: õigustatud on ainult see teooria, mis tunnustab rannariigi võimu territoriaalvete üle kindlaksmääratud piirides.

Edasi märgib sama autor, et need nähted sisaldavad samal ajal praktilisi põhjusi, mis tõendavad tarvidust rahvusvahelise konventsiooni kaudu tunnustada neid rannariigi õigusi territoriaalvete üle. Kuid see ei oleks, lisab autor juure, mingi uuendus, vaid lõppjäreldus arenemiskäigust, mis väljendub rahvusvaheliste konventsioonide seerias (Rahvasteliidu väljaanne C. 44, M. 21. 1926. V. lhk. 6.).

Rahvusvaheline õigus tema praeguses seisukorras oletab, et territoriaalmeri, ilma et ta oleks mõeldav omandisena eraõiguslikus mõttes, on seda rahvusvahelises suveräniteedi mõttes. Rahvusvahe-

lisele õigusele on rannariik rannavete suverääniks samuti nagu mandriigi suhtes; riigi suveräänsuse selle vee üle on nagu riigi selle suveräänsuse, mis temal on oma territooriumil, üle pikenduses: ta on riigi maa-ala (domaani) osa ja mitte lihtsalt laia ookeani osa vaadatuna tema suures ühikus. Järelikult iga mereriigi piir lõpeb territoriaalvete piiriga. Lepinguline kui ka riikide siseõigus on selles suhtes väga selge. Haagi XIII rahukonventsioon 18. oktoobrist 1917. a., mis käsitleb neutraalriikide õigusi ja kohuseid meresõja korral ning millele alla kirjutanud 43 riiki, millest 25 on konventsiooni ratifitseerinud või temaga ühinenud, näeb ette, et vaenutegevusele kõrvalise riigi territoriaalvetel tuleb kohaldada neutraalsust samuti nagu riigi territooriumile kuulvale mandrile (Fauchille, sealsamas, lhk. 157 ja edasi). Sama autor toob terve rea riikide siseseaduseandlike akte, kus territoriaalvesi käsitletakse analoogiliselt eeltoodule.

Ameerika õigusteadlane Jessup, kes territoriaalvete küsimuse alal koostanud suurema uurimuse, jõuab pärast pikemat ülevaadet seisukohale, et rannariigil (littoral sovereign) on territoriaalvetes õigused, voli (powers) ja privileegiumid, mis üldiselt on samad, mis temal on tema maa territooriumil. Tema tegevuse vabadus on kitsendatud läbisõidu (innocent passage) ja hädakorral varju otsimise õigusega. Seepärast võib ütelda, et riik on suverääniks tema territoriaalvete suhtes (The Law of Territorial Waters and Maritime Jurisdiction, New York 1927, lhk. 208).

Haagis 1930. a. märtsis—aprillis peetud rahvusvahelise õiguse kodifikatsiooni konverentsi territoriaalvete küsimust uuriva komisjoni kavas on väljendatud sama seisukoht. Nimelt väljendab selle kava art. 1 järgmist: „Riigi territoorium sisaldab merevöö, mis käesolevas konventsioonis nimetatakse territoriaalmereks.

Suveräänsust selle merevöö üle teostatakse käesolevas konventsioonis ja muudes rahvusvahelise õiguse reeglites ettenähtud tingimuste piirides.“

Seletuses ettetoodud artikli juure on muu seas väljendatud: Määrates, et territoriaalmeri kujutab riigi territooriumi osa, on tahetud ütelda seda, et riigi poolt sellel vööl teostatav võim ei erine millegi poolest sellest võimust, mida riik teostab tema maa-alalisel territooriumil. Samal põhjusel on jäetud ka „suveräänsuse“ termini juure, mis iseloomustab paremini kui mõni muu selle võimu juriidilist iseloomu. Arusaadav, et suverääniteeti võib territoriaalmerel, samuti nagu maalisel territooriumilgi, teostada ainult nendel tingimustel, mis kindlaks määratud rahvusvahelises õiguses (Rahvasteliidu väljaanne nr. C. 230. M. 117. 1930. V. lhk. 6).

Samasuguses õiguslikus seisukorras loetakse ka territoriaalmere sängi ja õhku tema kohal. Haagi kavas on selle kohta öeldud (art. 2): „Rannariigi territooriumi kuulub ka õhuruum territoriaalmere kohal, samuti ka meresäng ja maapõu selle all.“

See on otsene järeldus sellest, et territoriaalveed loetakse riigi

territooriumile kuuluvaiks. Nagu nähtub eelpooltoodust, on see arusaamine praegu maksev rahvusvahelises praktikas.

Kuna rannariigil territoriaalmeres üle tunnustatakse suveräniteeti, siis võib ta mere varade kasutamist reserveerida enesele või oma kodanikele. See käib kõige selle kohta, mis leidub meresängis või selle all (korallid, õliallikad, metallilademed jne.). Enamasti on tegemist kalapüügi õigusega territoriaalmeres. Riik võib seda monopoliseerida või reserveerida oma kodanikele. Rahvusvaheliselt võib seda õigust lugeda üldtunnustatuks (Schücking, lhk. 27; Liszt — Völkerrecht, 1925, Berlin, lhk. 144). Ka meil on see õigus reserveeritud ainult Eesti kodanikele. Nimelt ütleb Kalapüügi seaduse (RT 33 — 1930) § 3: „Merel, samuti Peipsi ja Pihkva järvel võivad tasuta püüda kalu ja veeloomi kõik Eesti Vabariigi kodanikud.“ Kuigi siin räägitakse merest, võib siin kõne olla siiski ainult territoriaalmerest, nagu märkisime eelmises kirjutises (vt. „E. Politsei“ nr. 5). Sama õigus on reserveeritud Eesti poolt sõlmitud kaubalepingutes. Haagi kavas väljendub see õigus ülaltsiteeritud artiklitest (1 ja 2) kui ka art. 6-st, mille toome allpool.

Rannariik on territoriaalvetel suveräänne, kuid tema suveräänsus on kitsendatud üldistes laevasõidu huvides. Kõigi riikide laevad võivad rahuajal läbi sõita territoriaalvetest.

Selle järelduseks on, nagu nägime eelpool, rannariigi jurisdiktsiooni õiguse piiramine. Tema kohtutele ei allu süüteod või vähemalt mõnesugused võõrastel laevadel territoriaalvetest läbisõidu ajal kordasaadetud teod.

Niisugune läbisõiduõiguse tunnustamine arvatakse olevat tingitud tahtest lepitada territoriaalvete suhtes maksvat suveräniteedi põhimõtet ulgumere kohta tunnustatud laevasõidu vabadusega.

Läbisõiduõigus on rahvusvahelises õiguses kindlalt maksev (vt. Schückingi ülevaade, Rahvasteliidu väljaanne nr. C. 44. M. 21, 1926. V. lhk. 17; Jessup, The law of territorial waters and maritime jurisdiction, New York 1927, lhk. 120; Fauchille, lhk. 167). Lahkarvamusi leiame sellel alal kahes küsimuses, nimelt: kas niisugune õigus kuulub ka sõjalaevadele ja, teiseks, kuivõrd läbisõitvad laevad alluvad rannariigi korraldustele.

Mis puutub sõjalaevadesse, siis paistab, et neile ei ole tunnustatud kõnesolevas asjas vabadust selles ulatuses nagu see maksev teiste laevade suhtes.

Hall ütleb (International Law, 7-th ed., 1917, lhk. 163): „See süütu läbisõiduõigus ei laiene sõjalaevadele. Selle omamist nende poolt ei saaks seletada nende alustega, mis õigustavad kaubanduslist läbisõitu. Terve maailma huvid on koondatud, et kõigi riikide laevade kohta maksaks kaubanduslise laevasõidu alal võimalikult suur vabadus. Kuid sellega, et mõnel riigil oleks õigus oma sõjalaevadega navigeerida teise riigi vetes, ei ole seotud ühtki üldhuvi. Niisugune eesõigus oleks ainult ühe teatud riigi huvides; ta võib tihti olla kahjulik kolmandale riigile; ta võib vahel olla hädaohtlik nende vete omanikule, mida kasutatakse. Seepärast on igal riigil õigus

keelata teiste riikide sõjariistus laevadele pääsu oma territoriaalvetesse, kui ta seda soovib.“

Sama põhjenduse leiame ameeriklaste poolt territoriaalvete asjus kokkuseatud konventsiooni kava seletuskirjas (Research in international law of the Harvard law school — Cambridge, Massachusetts. 1929). Nimelt öeldakse seal, et „rannariigi suveräniteet on kitsendatud süütu läbisõiduga merede vabaduse tunnustamise tõttu kõikide riikide kaubanduse tarvis. Seepärast pole põhjust sõjalaevade süütuks läbisõiduks.“

Fauchille (lhk. 1008) kirjeldab mitme riigi korraldusi, mis käivad sõjalaevade tuleku ja peatumise kohta territoriaalvetes. Need ettetoodud näited tõendavad ainult seda, et riigid reguleerivad välisriikide sõjalaevade viibimist nende vetes. Arvatakse, et niisugused korraldused tõendavad ainult seda, et niisugused avalikud laevad võivad nende riikide vetesse tulla ainult niisuguse õiguse alusel, mida rannariik võib tagasi võtta, kui ta seda soovib. Harilikult sõjalaevade läbisõitu või peatumist ei keelata. Juriidiliselt aga võib seda keelata igal ajal.

Haagi varem nimetatud konverentsi vastava komisjoni poolt koostatud kavas on see seisukoht kokku võetud järgmiselt (art. 12): „Üldreeglina rannariik ei takista võõraste sõjalaevade läbisõitu tema territoriaalmerest ega nõua eelkäivat loaandmist või teatamist. Rannariigil on õigus normeerida niisuguse läbisõidu tingimusi. Allveelaevad peavad sõitma veepinnal.“

Seletuses selle artikli juure on toodud järgmised kaalutlused: Määrates, et rannariik ei takista võõraste sõjalaevade süütut läbisõitu territoriaalvetest, tunnustatakse vaid maksvat praktikat. Sama praktika jätab rannariigile õiguse, ilma et seataks ühtki täpset ja absoluutset reeglit, erakorralisil juhtumeil keelata võõraste sõjalaevadele läbisõitu tema territoriaalmerest. Rannariik võib normeerida läbisõidu tingimusi, eriti mis puutub võõraste laevade üksuste arvusse, mis ühel ajal läbistavad tema territoriaalmerd või mõnd selle mere osa, kusjuures üldreeglina ei või nõuda eelkäivat luba või teatamist. Läbisõitu ei või mingil ettekäändel takistada niivõrd, kui see puutub sõjalaevade läbisõitu merekitsustest, mis on rahvusvaheliseks laevasõiduteeks ulgumere kahe osa vahel. Läbisõiduõiguse suhtes peaks olema täiesti ükskõik, kas läbisõitvad laevad oma reisil tulevad mõne teise riigi territoriaalmerelt või ulgumerelt või jälle lähevad sisevetest ulgumere sihis (Schücking, sealsamas).

Haagi kavas on läbisõidu kohta antud järgmine definitsioon: Läbisõidu all mõistetakse sõitu territoriaalmeres kas selle mere läbisõitmisega ilma sisevetesse puutumata või sisevetesse mineku ja sealt tuleku otstarbel (art. 3, 1. lõige).

Läbisõitu peab teostama nii, et see sõit ei riivaks rannariigi seaduslikke huvisid. Räägitakse n. n. süütust läbisõidust (le passage inoffensif, innocent passage). Läbisõit ei ole süütu, kui laev kasutab teatud riigi territoriaalmerd selleks, et korda saata mõnd tegu, mis riivab selle riigi julgeolekut, avalikku korda

või fiskaalhuvisid (Haagi kava, art. 3 — Rahvasteliidu väljaanne nr. C. 230. M. 117. 1930. V). Seejuures on tähtsusetu, kas niisuguse teo kordasaatmise kavatsus oli sellel silmapilgul, mil laev tuli territoriaalvetesse, tähtis on vaid see, et tegu on tõeliselt neis vetes aset leidnud. Teiste sõnadega, läbisõit muutub süüdliseks, kui laev tarvitab kurjasti temale rahvusvahelises õiguses tunnustatud õigust. Niisugusel korral saab rannariik tagasi tegevuse vabaduse (Haagi kava seletuskiri).

Läbisõit haarab ka peatusi ja ankruheitmisi, kuid ainult nii-võrd, kui need kujutavad harilikke laevasõidu juhtusid või kuivõrd nad on tingitud force majeure'ist või merehädast (Haagi kava art 3, viimane lõige).

Kui territoriaalmeri kuulub rannariigi territooriumi, kui rannariigil on tema üle suveräniteedi õigus, siis on temal seaduseandluse õigus selle veevöö piirides.

Rahvusvahelise õiguse teooria kui ka praktika on ühisel seisukohal, et rannariik võib seada eeskirju ja teostada valitsemisvõimu territoriaalmerel järgmises asjus: laevasõidu korraldamine, mere-märkide ja tulebornide kaitse, laevaõnnetuse ärahoidmise abinõud, lootsikorraldus, merekaablite kaitse, tollikontroll, hulka arvatud ka nende kaupade kontroll, mille sisse- või väljavedu on keelatud, kalastamise järelevalve, tervishoiupolitsei, päästmine ja abiandmine, kokkupõrked. See loendus on vaid näiteline; rannariik võib oma seaduseandlust ja valitsusvõimu laiendada mitmesugustele teistele asjadele, mis nõuavad tema kaitset ja mis võivad tulla esile territoriaalmeres ühenduses laevasõiduga (Schücking, seals. 24).

Haagi konverentsi territoriaalmeresse puutuva kava art. 6 on need rannariigile kuuluvad õigused võetud kokku järgmiselt:

Läbisõiduõigus ei takista rannariiki võtta tarvitusele tarvitlikud abinõud selleks, et vältida territoriaalmeres igasuguseid tegusid, mis riivavad tema julgeolekut, avalikku korda ja tema fiskaalhuvisid, ja juhul, kui tegemist sisevetesse minevate laevadega, igasuguseid muude tingimuste rikkumisi, mis maksavad laevade pääsu kohta nendesse vetesse (art. 5).

Läbisõiduõigust kasutavad laevad peavad kohalduma seadustele ja reglamentidele, mis rannariigi poolt välja antud kooskõlas rahvusvahelise kombega ja mis puutuvad: a) liikumise julgeolekusse ja sõidutee ning poiude kaitse; b) rannariigi vete kaitse; c) rannariigi igasuguse reostamise eest laevade poolt; d) territoriaalmeres varade alalhoiduse; e) kalastamise-, jahi- ja muudesse sarnastesse rannariigi õigustesse. Rannariik ei või neid korraldusi kohaldada nii, et tehtakse vahet võõraste laevade vahel selle järgi, missugusesse kodakondsusse need kuuluvad, ega oma laevade ja võõraste laevade vahel, välja arvatud kala- ja loomapüük (art. 6).

Järelikult peavad territoriaalvesi läbistavad laevad alistuma rannariigi korraldustele, mis seatud laevasõidu julgeoleku ja merepolitsei huvides. Kuid need korraldused peavad olema mõistlikud, s. o. nad peavad olema põhjendatud tõelise tarvidusega. Kui nad

muutuvad asjatult rahvusvahelise merekaubanduse tõketeks, siis ei võiks olla kahtlust, et nad kutsuksid esile proteste. Ja niisuguseid proteste peaks pidama täiesti õigustatuks, sest oleks tegemist rahvusvaheliselt tunnustatud merede vaba kasutamise otstarbel toodud õiguse põhjendamatu kitsendusega (vt. Jessup, sealsamas, lhk. 122).

Läbisõiduõiguse kitsendusena peab nimetama rannasõidu (cabotage) õiguse reserveerimist oma riigi kodanikele. Niisugune reserveerimine on viidud läbi paljude riikide seaduseandlikekudes aktides ja rahvusvahelistes konventsioonides. Peaaegu kõigi Euroopa riikide seaduseandlused sisaldavad eeskirju, millega rannasõidu õigus tunnustatakse ainult oma kodanikele. Ka meil maksab sarnane eeskiri (vt. Kaubandusseaduse § 165 — VSK XI k. 2 j.).

Kui rannariigil on tema territoriaalmerd läbistavate laevade suhtes mõnesugused õigused, siis peab temal olema ka võim määrata küllaldasi sanktsioone. Kaubalaevade iseloom ei osutu takistuseks sellele, kui nende vastu tarvitatakse nende poolt rannariigi õiguste rikkumiste puhul jälitamis- ja repressioonabinõusid. Rannariigile peab tunnustama sel alal mõnesugust õigust. Selle õiguse ulatuse alal valitsevad väga suured lahkavõtmused nii teoorias kui ka riikide praktikas.

Schückingi arvates kitsendatakse territoriaalmerde kasutamist teda läbistavate laevade arvel, kui läbistavaid laevu alistatakse rannariigi täielikule jurisdiktsioonile. Kui seda põhimõtet kohaldatakse tsiviilkohtumõistmisele, siis tekiks näiteks niisugune olukord, et laevaomaniku võlausaldajad, kes saades kuulda, et nende võlgniku laev on läbisõidul kodakondse riigi territoriaalvetest, muretsevad sama riigi kohtult määruse laeva kinnipidamiseks ja pandiks võtmiseks.

Rahvusvahelisest praktikast ei ole ette tuua niisugust juhtu, kus mõne rannariigi kohtud oleksid võtnud oma kompetentsi niisuguse pandiks võtmise lubamise või mõne muu protsessi abinõu, nagu näiteks, nõudnud, et tunnustajad ilmuksid kohtu ette tsiviilprotsessis ettenähtud sunniabinõude ähvardusel (Schücking). Küll on võimalik tuua otsuseid, mis tõendavad vastupidist. Nii toob Fauchille (seals., lhk. 1096) prantsuse kassatsioonikohtu otsuse, kus eitatakse kohtute niisugust kompetentsi. Ka rahvusvahelise õiguse instituudi poolt koostatud kodifikatsiooni projektis on väljendatud, et laevad ükski läbisõidu fakti läbi ei allu rannariigi jurisdiktsioonile (art. 8). Kuid vastupidisele seisukohale asuvad tuntud õpetlane Oppenheim ja Ameerika Rahvusvahelise õiguse instituut.

Haagi kodifikatsiooni kavas on asutud seisukohale, et juhul, kui laev läbistab territoriaalmerd, ilma et ta puutuks rannariigi sisevetesse, ei või teda mingil tingimusel peatada tsiviiljurisdiktsiooni teostamise otstarbel mõne laeval viibiva isiku suhtes, või et laeva ennast areteerida, välja arvatud, kui need toimingud võetakse ette rannariigi vetes antud reisi kestel ettetulnud juhtumite tagajärjel, nagu näiteks kokkupõrge, päästmine jne. või reisi huvides toimunud kohustuste tõttu.

Kava art. 9 on see seisukoht väljendatud järgmiselt:

„Rannariik ei või areteerida ega sundida teelt kõrvale territooriaalmerd läbistavat võõrast laeva selleks, et teostada tsiviiljurisdiktsiooni ühenduses mõne laeval viibiva isikuga. Ta ei või selle laeva suhtes tsiviilalal ette võtta täitmist ega kindlustusabinõusid, välja arvatud kui neid abinõusid tingivad kohustused või vastutus, mis laeva enese poolt tekitatud reisi kestel või otstarbel läbi rannariigi vete.

Ülaltoodud eeskirjad ei riiva rannariigi õigust oma seaduste kohaselt tarvitada tsiviilalal täitmise või kindlustamise abinõusid tema sisevetes viibiva või tema territooriaalvetes seisva või territooriaalmerd läbistava sisevetest tuleva laeva suhtes.“

Sageli kerkivad üles küsimused rannariigi jurisdiktsiooni õiguse kohta kriminaalalal. Vaated sel alal võiks jaotada kahte gruppi. Ühed arvavad, et territooriaalmerd läbistavad laevad ei allu rannariigi jurisdiktsioonile. Seejuures tunnustavad nad siiski siin rannariigi kohtute kompetentsi nende süütegude suhtes, mis kujutavad rannariigi poolt merekaubanduse korraldamiseks antud eeskirjade rikkumist (kalastamine, tollid, sanitaarkorraldused). Teised aga tunnustavad rannariigi jurisdiktsiooni territooriaalmerd läbistavatel laevadel kordasaadetavate süütegude suhtes. Viimasele seisukohale on põhimõtteliselt asunud inglise jurisprudents. See vaade leidis väljendust „Territorial Waters Jurisdiction Act'is“. Tegelikult on see siiski piiratud seega, et niisugune kriminaal-jälitamine leiab aset vaid vastava riigisekretäri nõudel.

Inglise seisukoha on võtnud omaks ka mõned Ladina-Ameerika riigid, näiteks Čhiili, Equador, Peru ja Argentiina (Schücking, lhk. 22). Siiski ei poolda seda seisukohta enamjagu seaduseandlusi ja rahvusvaheline praktika. Enamjagu riike asub vastupidisel seisukohal. Seda seisukohta võiksime nimetada prantsuse seisukohaks, sest ta on alguse saanud ja on rajatud prantsuse riiginõukogu arvamuses 21. nov. 1806. a. väljendatud reeglitele. Siin väljendub põhimõte, et territooriaalmeri on osa rannariigi territooriumist, mistõttu peavad rannariigi kriminaaljurdiktsioonile alluma kõik territooriaalmeres olevatel kaubalaevadel kordasaadetud süüteod, välja arvatud need, mis ei riiva rannariigi huvi; viimaste suhtes peab kompetents kuuluma riigile, mille lippu kannab laev. Nii viisi ei allu rannariigi jurisdiktsioonile: 1) distsipliini ja sisemise korra rikkumised; 2) kuriteod ja üleastumised laevapere liikmete vahel, vaatamata viimaste kodakondsusele, kui nad ei ole rikkunud rannariigi rahu või mille tõttu ei ole nõutud kohaliku võimu abi (Fauchille, lhk. 1099). See seisukoht on võetud väga paljudesse Prantsusmaa poolt sõlmitud lepingutesse (vt. Travers, *Le droit pénal international*, 2. köide). Prantsusmaaga sõlmitud lepingute tõttu kui ka teisiti on ülaltoodud põhimõte võetud paljude maade seaduseandlusesse. Nende hulgas võib nimetada Belgia, Mehhiko, Portugaalia j. m. Üldiselt samad põhimõtted leiame ka Itaalia seaduseandluses (Travers). Ka Saksamaal on viidud läbi üldiselt samad põhimõtted (vt.

Köhler, Internationales Strafrecht). Rahvuslise õiguse instituudi poolt koostatud kodifikatsiooni kava läheb välja sellelt seisukohalt, et territoriaalmerd läbistavad laevad ei allu üldiselt rannariigi kriminaaljurisdiktsioonile, välja arvatud juhud, kus on tegemist rannariigi või laeval mitteviibiva tema kodaniku õiguste ja huvide rikkumisega (art. 6).

Haagis 1930. a. konverentsil koostatud kavas leiame selles küsimuses (art. 8):

„Rannariik ei või toimetada territoriaalmerd läbistaval laeval isikute areteerimist ega uurimise akte laeval selle läbisõidu kestel kordasaadetud süütegude puhul, välja arvatud järgmised juhud: 1) kui süüteo tagajärjed ulatuvad väljaspoole laeva; 2) kui süütegu kannab seda iseloomu, et ta võib rikkuda rannariigi avalikku rahu või territoriaalmerde heakorda; 3) kui on laevajuhi või selle riigi konsuli poolt, kelle lippu laev kannab, palutud kohalikkudelt võimudelt abi.

Ülaltoodud eeskirjad ei riiva rannariigi õigust oma seaduste kohaselt toimetada isikute areteerimist ja uurimise akte võõral laeval, mis asub rannariigi sisevetes või seisab territoriaalmeres, või on läbisõidul territoriaalmerest tulles sisevetest.

Kohalikud võimud peavad arvestama laeval areteerimise toimetamise korral laevasõidu huvidega.“

Nagu nähtub ettetoodud artiklist ja nagu seda veel on eraldi alla kriipsutatud seletuskirjas, jääb puutumata nii ranna- kui ka lipuriigi kohtulik kompetents. Kava piirab vaid rannariigi õigust, toimetada laeval areteerimise ja uurimise akte läbisõidu ajal. See ei takista aga rannariiki süüdlast jälitada, kui see pärast tema pinnale tuleb.

Rannariik peaks alati püüdma katsuda tõkestada laevasõitu võimalikult vähe. Sellele halbusele, mis tekitatakse suurele väljasõitvale liinilaevale tema pardal isiku areteerimisega, keda süüdistatakse mõnes väikeses süüteos, ei anta vähemat tähtsust kui rannariigi huvile süüdlast tabada. Samuti peaksid rannariigi kohtuvõimud, niivõrd kui see võimalik, hoiduma tagasi laeva juht- või meeskonda kuuluvate isikute areteerimisest, kelle puudumisel osutuks võimatuks jätkata reisi (Haagi seletuskiri).

Kriminaaljälitamise õiguse efektiivsuse mõttes tunnustatakse rannariigi õigust teatud tingimustel jälitada süüdlast laeva ka väljaspool territoriaalmerd (lähemalt vt. Riigivõimust ulgumerel — „E. Politsei“ nr. 5). See jälitamise õigus on võetud ka Haagi kavva.

Eesti maaomavalitsuse ajalooline areng.

August Oja.

1. Vana-Eesti iseseisvuse aeg. Omavalitsuse idee on võrsunud meie maal juba varakult. Juba XI ja XII sajandil olid

soomesugu rahvaste valitsejate juures sugukonna vanemate kogud. Kuigi tollaegset seisukorda ei saa lugeda vastavaks omavalitsuslikele mõistele tavalises mõttes¹⁾, siiski see esineb riiklik-ühiskondlike korraldusena, mida tuleb pidada meie omavalitsuse eelastmeks. Meie praegusel maa-alal oli alati iseseisev ja omapärane eriõigus ja -omavalitsus, mistõttu arenesid ka erilised õiguslikud traditsioonid, mis osalt ulatuvad käesoleva ajani.

Tol ajal jagunes kogu Eesti territoorium üksusteks, mida nimetati arvatavasti maadeks ehk maakondadeks. Need olid: 1) Revalia (Revelia), ka Repel — (Liber Census Daniae järgi Rabaala, Ravsala) idasse kuni praeguse Haljala kirikuni; 2) Harja, Harju (Hargen, Hargen) — praegune lääne-Harjumaa; 3) Viru — lõuna piiril metsad, Tartumaaga praegune piir; 4) Järva (Järven, Järvien) — arvatavasti praegused piirid, välja arvatud Türi kihelkond; 5) Rotalia (Ridala) — praegune Läänemaa + osa Pärnumaast; 6) Sakala — Säde ja Salatsi jõeni, põhjas Navesti jõeni, idas Virtsjärveni ja V.-Emajõeni; 7) Ugaunia (Ugandi) — läänes V.-Emajõeni ja Virtsjärveni; 8) Osilia — Saare-, Hiiu- ja Muhumaa.

Peale selle olid veel väiksemad, teistest olenevad maakonnad: 1) Vagien (Vaiala), olenes Ugalast, — Kodavere, Laiuse, Torma, Palamuse kihelkonnad; 2) Mocha (Mohe), olenes Sakalast, — Kursi kihelkond, Põltsamaa põhjaosa; 3) Nurmekund, olenes Sakalast, — Põltsamaa lääneosa ja Pilistvere kihelkond; 4) Alenpos (Alem pois, Alem pus) — Türi, Vändra ja Tori kihelkond.

Harilikul ajal ei olnud mingisugust sidet maakondade vahel, ainult sõja ajal nad ühinesid. Kui algas sõda sakslastega, siis oli Lembit nagu kuningas: andis käske, pidas läbirääkimisi jne

Rahvas, kes nendes maakondades elas, jagunes mitmesse kihti: 1) vanemad (seniores), 2) paremad (meliores), 3) üldvabad (hili-semates allikates pole nime, kõige arvukam kiht) ja 4) orjad (sõjavangid, võlglasted, kurjategijad). „Vanemad“ ja „paremad“ moodustasid sõjavõimelise elanikkonna ja iga maakonna ning kogu Eesti poliitilise kihi. Maavanemate (seniores terrae) võimu ulatus oli piiratud oma maakonnaga. Ei ole teada, kes sai vanemaks ja kuidas.

Paremad ja vanemad teostasid nende käes seisvat võimu sellekohaste kokkutulemistega kaudu; tähtsamaid küsimusi otsustas vanemate kollegium. Kokku tulid igal aastal kõigi maakondade esindajad. Läti Hendriku kroonikas nimetatakse seesugused kokkutulemised „conventiones“ ehk „placita“, mis on aset leidnud Põhja-Eestis „Raigele's“, arvatavasti Raikülas, Rapla kihelkonnas, Lõuna-Eestis Annemäel (Viljandimaal). Nende kokkutulemistega eestikeelne nimetus ei ole teada; mõnede allikate järgi nimetati neid „majadeks“, rahvakoosolekuteks, millise nimetuse all aga tunti ka sõjameeste kogunemispunkti. Maakonna vanemad pidasid isekeskis nõu, kui neil oli mõni üldine asi teoksil. Iga maakond saatis

1) Maim. Omavalitsuse edenemiselugu Liivimaa mannermaal 1912.

oma vanema juhatusel kõik „maja“ otsused täide, näit. sõjaväe kogunemine tähtpäevaks teatud kohta. Koosolekutel võeti arutusele ja otsustati: ühiselt vaenlaste vastu võitlemine, sõjapidamine ja rahutegemine, ka liitude loomine; mitmesugused administratiiv- ja kohtulikud küsimused. Seal valiti ka üldised juhid, näiteks Lembit, ja arvatavasti ka leidsid aset usulised toimingud.

Kuid niisugused kokkutulekud leidsid aset, nagu arvatakse, ka igas maakonnas omaette. Need olid koosolekud relvastunud või relvastusvõimeliste meeste näol, kelle käes oli otsustada selle maakonna üldised küsimused, niihästi sisemised kui välised. Kohtulike asjade kohta püsib siiski arvamus²⁾, et õigusemõistmine oli jäetud peamiselt vanemate kätte.

Vanemate ülesanded üldiselt olid: 1) maakaitse korraldamine — maalinnade ehitamine, sõjaväe õpetamine; 2) kohtupidamine — tülid maakondade, külakondade ja üksikute isikute vahel; 3) rahulepingute tegemine. Tähtsamad küsimused neist, nagu juba tähendatud, otsustati arvatavasti koosolekutel.

Külakorralduse kohta puuduvad lähemad andmed. Niipalju on teada, et elati külades suurperena, kellel oli oma peremees — dominus. Emaküla läheduses tekkisid tütarvälad, mis kokku moodustasid vaku. Vakk ehk vakus (District, Bezirk) pidi olema tõenäoliselt administratiiv-üksus; seda aitas tõendada ka nimetus „vaku-kubjas“ (Bezirksvorsteher, Bezirksrichter)³⁾. Kuid Viedemann sarnastab vaku-kupja nimetust „küla-kupja“ nimetusega: küla-kubjas, vaku-kubjas (küla-wardija) — Dorfältester⁴⁾.

Eestimaa õiguse ajaloos tutvume külakonna ja -kogu nimetusega; igal külakonnal oli oma vanem, ja talu kasutamine andis õiguse külakogust osa võtta. Arvatakse, et külavanema ja -kogu teostasid kohalikku valitsemist. Kohtupidamises on XII sajandil suurem osa kriminaalasju olnud maakonna organite otsustada, kuid tsiviilasjus oli külakogudel suur võim.

Eesti ajaloolased aga nimetavad külakonda kihelkonnaks. Üldiselt arvatakse, et maakonnad jagunesid kihelkondadeks. Nimetus „kihelkond“ tuletatakse sõnast „kihlama“. Üksikud külad tegid kihla, s. o. kokkuleppe ühiselt endid vaenlaste vastu kaitsta ja ühiselt elada. Leppeosaliste külade kogu nimetati kihelkonnaks. Sarnaseid kihelkondi oli palju; Läti Hendrik nimetab neid tuhandete kaupa. Kihelkonna eesotsas seisis üks isik, kelle nimetust pole teada; vahel nimetati ta vanemaks. Kihelkonna vanem oli ka kihelkonna sõjaväe juhataja.

Kõrvuti seades nimetusi: küla, vakus, külakond ja kihelkond, kerkib küsimus, kas need kõik olid administratiiv-üksused igaüks omaette, või on tegemist ühe ja sama üksuse mitmesuguste nimetustega. On vaevalt usutav, et need kõik olid administratiiv-üksu-

2) Prof. J. Uluots. Riigikogu juriidiline laad ja funktsioonid. Õigus 1928 nr. 5., 6., 7., lhk. 139.

3) Viedemann'i sõnaraamat, lhk. 1294.

4) Seesama, lhk. 397.

sed igaüks omaette; tõenäolisem on, et maakondade alljaotusena esines vaid üks aste, mida vast mitmesuguselt vaatekohalt ühed nimetavad külaks — vakuks, teised — külakonnaks, kolmandad — kihelkonnaks. Väga võimalik, et ühed on vaadeldud, võib olla, üht ajajärku, teised teist; üks ja sama administratiiv-üksus võis aga ühes ajajärgus kanda nimetust küla, vakus, teises — külakond, kihelkond. Lõpuks võib ka tegemist olla lihtsalt keelilise ebatäpsusega. Külade kogu võis olla „külakond“, milline nimetus väga sarnleb nimetusele „kihelkond“ (Läti Hendriku väljendus (XXVIII, 8).

2. R o m a a n i — G e r m a a n i a e g (1219—1561). XIII sajandi esimesel poolel jagati Eesti maa-ala sissetunginud võõraste poolt. Et paavsti võim ka meie territooriumile ulatus, siis tekkis siin kaks konkureerivat võimu: katoliiklik kirik ja vaimulikud ühingu (ordud). Baltikum polnud selles mõttes riigioiguslikult ühtlane tervik. Stenby rahulepinguga 1238. jagati Eesti maa-ala järgmiselt: piiskoppidele — osa Saaremaast, Lääne- ja Tartumaa; ordule — osa Saaremaast, Järva-, Viljandi ja osa Pärnumaast; Taanile — Harju- ja Virumaa.

Sellest ajast, kui meie maa sattus võõraste valitsuse alla, on pärit ka kaugeleulatuvad saksa õiguse mõjutused. Fleiner iseloomustab germaani õigust keskajal avaliku ja eraõiguse vahel erinevuse puudumisega. Ei eritletud isiku era- ja avalikõiguslikke õigustusi; mõlemad loeti ühe ja sama õigusliigi sugemeteks.

Kohalikud valitsejad — maahärrad — seisid vasallidena läänioiguslikus vahekorras piiskopiga kui vaimuliku ülemusega ja orduga kui ilmaliku ülemusega — läänihärradega (senioridega), Harju—Virumaal (1219—1227, 1238—1340) aga Taani kuningaga kui Eesti hertsogiga. Need viimased, piiskopid ja ordu, kui ka Taani kuningas, kes vallutas Ravala paavsti toetusel ning Stenby rahulepingu järgi muutus eriti olenevaks paavstist, olid omakorda Püha Rooma riigi keisri vasallideks. Feodaalkorra panid sakslased ja taanlased siin maksma oma maade eeskujul.

Uute võimude sissetungimisega hävitati Vana-Eesti esinduskogud, Sakalas ja Ugaunias kohe, teistes maakondades hiljem. Saare- ja Läänemaal kujunesid need vanad esinduskogud järk-järgult feodaalseteks esinduskogudeks. Põhja-Eestis, Harju- ja Virumaal, nimetatakse Eesti vanemaid paavsti esindaja poolt koguni kohalikeks kohtunikeks ja valitsejaiks. Arvatakse, et Põhja-Eesti vasallide seas ka eestlasi on olnud.

Vasallid Põhja-Eestis moodustasid vasallide kogu (universitas vasallorum). Vasallidega tuli arvestada kui maaomanikega. Nagu Vana-Eestis, toimus vasallide kogu poolt avaliku võimu teostamine sellekohastel kokkutulemistel (placitum, Landtag). Neil maapäevadel võidi otsustada küsimused, mis päevakorrale kerkisid ja mis olid esitanud vasallid ise või kuningas-hertsog või viimase esindaja. Arvatakse, et vasallide esinduskogu piiras kuninga võimu tunduvalt. Peale maapäeva teostasid tegelikku ja lähemat võimu vasal-

lide esindajatena maanõunikud (consules terrae), kes moodustasid 12-liikmelise maanõukogu. Vasallid olid kujunenud küllalt tugevaks korporatsiooniks. Seetõttu võib Põhja-Eestit nimetada omaette aristokraatlikuks vabariigiks⁵⁾. Võrdluseks olgu tähendatud, et Taanis tol ajal kuningas jagas oma võimu riigi nõukoguga, kuid külades oli külakogude omavalitsus.

Piiskopkondades, ilmalikul maa-alal valitseisid Tartu ja Saare-Lääne piiskopid Püha Rooma riigi vürstidena, teostades võimu: 1) seaduste andjana, 2) sise- ja välispoliitika juhina, 3) kohtumõistjana. Võimu kaasteostajateks olid toomkapitlid. Rüütlid (vasallid) moodustasid piiskopkonna nõukogu (Stiftsrat), kelle kasuks tuli piiskopil oma ilmalikust võimust järk-järgult loobuda. Vasallid püüdsid Põhja-Eesti eeskujul organiseeruda, luues vasallide kolleegiumid, kes igas piiskopkonnas määras nõukogu liikmed. Kloostrite maade üle olid foogtid.

Ordu maadel seisis ordu eesotsas ordumeister (magister ordinis); peale selle ordumarssal ja -foogtid. Ordumeistri asukohaks oli Võnnu loss. Ordumeistri juures tegutses ordukapitel, mis koosnes ordumeistrist, maamarssalist (ordumeistri lähem kaastööline, sõsõjaväe korraldaja) ja kohalikust foogtist. Ordukapitli arutusele kuulusid ordumeistri ettepanekud. Komtuur- ja foogtkondades olid väikekapitlid. Kapitlite otsustel oli alguses nõuandev, hiljem kohustav jõud. Kohtumõistmine kuulus foogtile, ülemaalistes asjades aga ordukapitlile. Kuna ordul olid oma ametnikud (marssal, komtuurid, foogtid), siis polnud tal vaja niipalju vasalle kui piiskoppidel. Sellest järgnes ka ühtlus võimutarvitamises. Üldiselt oli ordumaadel ka teorjust palju vähem; talupojad maksid maksu.

Liivi moodustas enesest siiski konföderatsiooni, mille poliitiliseks väljendajaks oli maapäev. Siin olid üldised maapäevad tülide lahendamiseks ja vastolude kõrvaldamiseks. Maapäev jagunes nelja kuuriasse: 1) piiskopid ning Padise ja Valgena kloostrite abtid, 2) ordu tegelased — ordumeister, maamarssal, komtuurid, foogtid; 3) rüütelkonna esindajad; 4) linnade esindajad. Maapäeva kokkukutsujaks oli Riia piiskopp, hiljem ordumeister; kokkutuleku koht: Volmari, Viljandi, sagedamini Võnnu. Arutusele võidi võtta kõike, mis kuidagi huvitas elanikkonda. Asjade arutamine sündis enne kuurias, siis otsiti lepet; häälteenamuse printsiipi keskajal ei tuntud.

Peale nimetatud võimude tekkis tol ajajärgul feodaalkorra tõttu veel mõisavõim (Gutherrschaft). Alul on see maksuvõtmise õigus. Sõdadest vabanedes hakatakse looma suurmaapidamisi, milleks hävivad külad. Vana-Eesti senioride mõisad võeti ära. Valla peale pandi teorjuse kohustus. Vasall oli oma ringkonnas: 1) maksuvõtja, 2) kohtumõistja, 3) administratiiv-võimu kandja. Piiskopkondades oli vasallide võim kriminaalasjus väikesem; surmaotsuse tegemine kuulus foogtile. Ordumaadel aga pole kohtuvõimu

⁵⁾ J. Uluots, sealsamas, lhk. 142.

vasallidele kunagi antud. Raske oli talupoja seisukord eriti Harjus ja Virus. Siis algas talupoegade põgenemine kergematesse oludesse, millele järgnesid vasallide omavahelised kokkulepped põgenike tagasisaatmise kohta. Need lepped said XV. sajandi keskel maahäradelt sanktsiooni, ning sama sajandi teisel poolel tuleb ette juba inimeste ostu-müügi leppeid.

3. Poola-Skandinaavia eeg. XVI sajandi keskpaiku variseb kokku senine poliitiline korraldus Eestis. Liivil kadus katolikuaegne seljatagune. Puudus rahvuslik tervik, rahvas; oli ainult orjakari. Lõuna-Eestis ja Põhja- ning Lõuna-Latvias puruneb senine kord täiesti ning varemetele asuvad uued poliitilised kujundid. Põhja-Eestis kujuneb Harju-Viru vasallide tegevuse tagajärjel ja Rootsi kuninga kaastegevusel neljast maakonnast üks poliitiline tervik, „Eesti hertsogiriik“ (Hertzogtum, ka Fürstentum), kuid üldriikliselt „provintsi“, mis alistub Erik XIV-le.

Lõuna-Eestis Poola-Leedu ajal pandi kohalike seisuste eesõigustele ja omavalitsuslisele korrale kindel juriidiline alus 28. nov. 1561. lepinguga „Privilegium Sigismundi Augusti“; see sõlmiti ühelt poolt Poola kuninga Sigismund Augusti, teiselt poolt ordumeistri, Riia peapiiskopi, linnade ja rüütelkonna esindajate vahel. See leping on esimene kirjalik dokument, mis Liivimaa seisuste eesõigused ühes aktis kokku võtab ja ära määrab⁶⁾. Pärastised lepingud rüütelkonna ja uute valitsejate vahel põhjendavad oma sisu harilikult sellele aktile. Punktid, mis puutuvad seisuslikku omavalitsusse, kinnitavad, et Liivimaal valitsemine ja kohtukorraldus kohalike saksa seaduste ja kommete järgi jääb alles ja et au-, ameti- ja valitsusekohtadele asetatakse siin ainult kohalikud elanikud, kes on maaomanikud. Uue poliitilise seisukorra tõttu tekkis üks maarüütelkond, millega viidi lõpule vasallide ühinemine; sellest ajast peale ei tule enam ette „vasallide“ nimetust, on olemas vaid „rüütelkond“. Tehti ka algust esimese aadlimatrikli sisseseadmisega, mis seni kõrgemal seisusel puudunud. Et rüütelkond oli maa omavalitsuse kandja, siis tõi tema ühinemine viimasesse ühtluse, mis ordu ajal puudus. Seesugune muudatus omavalitsuse korralduses oli väga tähtis: selle korra sisemine jõud tõusis, omavalitsuse mõte leidis üldist pooldamist. Kuid Poola valitsuse poliitika oli sihitud omavalitsuse vastu: püüti kitsendada rüütelkonna õigusi ja eesõigusi ning aadlit valitsemisest kui ka kohtust eemale tõrjuda, nende asemele aga kuninglikke ametnikke seada. Maa, kuninga asemiku — asevalitseja, maavalitseja võimu all, jagunes distriktideks, eesotsas senaatoriga, hiljem (1582) providentkondadeks, eesotsas vojevoodiga, veel hiljem (1598) vojevoodkondadeks, eesotsas vojevoodaga; alljaotused olid starostkonnad — politseilistes asjades ja kastellaankonnad — sõjalistes asjades. See jaotis oli kopeeritud Poolast. Poola administraatoritel olid laialdased volitused maksude määramisel, ametnike nimetamisel, maapäevade kokkukutsumisel ning raskemate kohtuotsuste kin-

⁶⁾ N. Maim, sealsamas, lhk. 14.

nitamisel. Kuid esinduskogudega tehti siiski katseid. Administraatoril oli kohalikuks nõuanõudjaks oma nõukogu, eesotsas erilise abivalitsejaga, kellele vahenditult allusid kohalikud ametnikud. Stefan Batory seadis 1581 omavalitsuse korralduse sisse⁷⁾. Selle keskkoonduks oli maakonvent, mis kutsuti kokku kuninglike käsukirjade läbi. Konvendist võtsid osa rüütelkonna ja nelja suurema linna esindajad: Riiast kaks saadikut, Tartust, Võnnust ja Pärnust — igähest üks. Rüütelkonna saadikud valiti presidentkondade kaupa sellekohastes eelkonventides, mida presidendid kokku kutsusid. Maakonvendil arutati, arvatavasti rüütelkonna peamehe juhatusel, ainult kuninga poolt tehtud ettepanekuid, maavalitseja järelevalve all; viimase võim ulatus nii kaugele, et ta enne kõik asjad omalt poolt läbi vaatas, kui need konvendile ette pandi. Maakonvendi korraldus muudeti 1599., mille asemele määrati, et tarviduse korral kutsutakse Võnnu linna kokku ajutine koosolek, n. n. seimik, jällegi Poola eeskujul; see seimik pidi valima riigipäevale, Poola seimi, oma saadikud, igast rahvusest kaks isikut („rahvused“ olid vaid Poola, Leedu ja Saksa) ja andma neile juhtnöörid; samal ajal kaotati ka rüütelkonna peamehe amet. Tuleb tähendada, et tunduvat takistavat mõju avaldas omavalitsuse arengule, Poola ajal, kogu tof ajal kestnud sõda, mis vajutas oma pitseri kogu maa valitsemisele.

Saare-Lääne piiskopkonna müügi tõttu Taani kuningale ja viimase kaudu hertsog Magnusele kujunes sellel maa-alal kõne all olevas ajajärgus kohapealne võimukorraldus Taani eeskujul. Taanis valitsesid kohtadel, üksikute maakondade üle kuninga nimel maavalitsejad, neile antud võimupiirides, korporatiivsed esinduskogud (aadlipäevad, gildid, tsunftid) ja omavalitsused (linnad). Ka Saare-Muhu provintsi eesotsas seisis maavalitseja, kellel oli administratiivne, sõjaline, kohtulik ja piiratud seaduseandline võim. Saare provintsiaal-maapäev moodustas Landratkolleegiumi, kus oli suur mõju rüütelkonna peamehel. Landratkolleegium oli ka kõrgemaks kohtuks, kelle otsuste peale võis kaevata kuningale. Mõisapidajail oli patronaadi õigus; talupojad olid poliitiliselt ja majandusliselt äärmiselt rippuvad.

Rootsi ajal Põhja-Eestis, hiljem ka Lõuna-Eestis ja Saare- ning Muhumaal mõisaringkonnad ja aadel hoidsid oma õigused alal. Küll võeti Gustav Adolfi ajal mõisavõimult suuremate kuritegude otsustamine, korraldati mõisate revisjon Põhja-Eestis 1584; kuid 30 a. sõjaajal jagati pea kõik riigimaad aadlile ja ametnikele. Alles 1680, mil teostus reduktsioon, renditi mõisad välja ja talude maksumiseks seati sisse vakuraamatud. Talupoegade õiguslik seisukord muutus vähe, majanduslik halveneski; kuid talupoegade hariduse eest hakati hoolitsema. Rootsis oli see juba ajalooliselt nii kujunenud, et talupoegade huvid seisis esiplaanil. Seal suutsid ta-

7) N. Maim, sealsamas, lhk. 15 ja 16.

lupojad alati olla vabad ja võtsid osa ka „seisustest“⁸⁾. Rootsi valitsus tahtis luua ka meie maal sarnase korra, kuid see ei läinud tal korda. Ainult oma valitsemise viimasel järgul avanes võimalus meie rahva elujärje parandamiseks. Rootsi alaline territoorium jagunes maakondadesse (provintsid, hertsogkonnad). Valitsusvõimu teostajateks olid kubernerid ja kindralkubernerid, süda-Rootsis landmannid. Ka Baltimaast tehti kaks hertsogkonda: Eesti- ja Liivimaa linnades valitsesid lossiülemad maakonna valitsejatena. Maakond jagunes maksuüksustesse, mida nimetati goordiks (keskkohaks, riigimõis); goordid omakorda jagunesid vakudeks. Keskvõimu esindajaks olid siin asevalitsejad: Eestimaa — kuberner, Liivimaa — kindralkuberner; 1673. tõsteti Eestimaa kubeneri võim võrdseks Liivimaa kindralkubeneri võimule. Nad teostasid valitsemisvõimu terves ulatuses; nende käsutuses oli ka sõjaväeline võim. Kubernerile abilisteks püüdsid aadlimehed soovitada oma inimesi, koguni maanõukogu; kuid kujunes kubermangu nõukogu, kelle liikmeid kuberner määras ja vabastas. Aadlil Põhja-Eestis hoidusid alal: maapäev, rüütelkonna peamees, maanõukogu (kubeneri juures). Juure tekib veel rüütelkonna komisjon, kelle ülesandeks lahendada küsimusi maapäeva koosolekute vaheajal. Lõuna-Eestis oli aadli seisukord halvem; kuid XVII sajandil organiseeriti ka siin maapäev Põhja-Eesti eeskujul (sellel maapäeval sai ka Riia linn esinduse). Liivimaa rüütelkond hakkas endist seisukohta maa omavalitsuses kätte püüdma. Maapäevale pidid ilmuma kõik maaomanikud; tema otsustamisele kuulusid asjad, mis puutusid rüütelkonna elusse ja maa heakäekäiku. Tähtsamad maapäeva otsused kinnitati kindralkubeneri poolt. Maapäev valis 6—12-liikmelise Landratkolleegiumi, pool Liivimaa, pool Rootsi aadlist, asjaajamiseks maapäeva koosolekute vaheajal, nagu rüütelkonna komisjon Põhja-Eestis; maanõunikud kinnitati kindralkubeneri poolt, kellele nad pidid olema nõuandjaks. Kogu aadli esindajaks oli maamarssal (Põhja-Eestis rüütelkonna peamees).

Siinkohal tuleb peatuda veel Vana-Eesti ajast tuntud kihelkonna üksuse juures. See, kui vanim maaüksus, millest kujunesid teised maa-asutused, on tekkinud maa tõelikkude tarviduste tõttu. Kihelkond loetakse seotuks kirikuga; need kihelkonna teed, mis ühendasid üksikuid mõisaid kirikuga, nimetati ka sellepärast kirikuteedeks⁹⁾. Teedekorraldusele järgnes hoolekanne, kihelkonna postikorraldus, arstiabi korraldus jne. Vanematel aegadel kihelkonna valitsemise organiteks olid: kiriku- ehk kihelkonnakonvent, mis koosnes kõigist kihelkonna elanikest, ja konvendi poolt valitud eestseisja konvendi täidesaatva organina. Müllal nimelt on tekkinud need konvendid ja eestseisjad, seda ei ole võimalik täpselt kindlaks teha. Nende algust arvatakse siiski XVI sajandisse või XVII. sa-

⁸⁾ Vrd. Schwedisches Land- und Stadt-Recht (1442, täiend. 1608), 1709. a. väljaanne, lhk. 9 (von des Königes Recht, B).

⁹⁾ M. A. Sinovjeff. Opõt issledovania semskago ustroistva Lifljandskoi gubernii, 1895, I ptk.

jandi algusse. Võiks arvata, et ühtede allikate järgi goordideks ja vakudeks nimetatud üksustest teiste allikate järgi üks pidi olema kihelkond. Kuna kihelkonna liikmeteks loeti ainult mõisnikud (talupojad olid orjad), siis tuleb arvata, et kihelkonnaks oli vaid mõisa ringkond, goordid ja vakud aga olid üldised maksuüksused.

4. Vene aeg. Suure Põhja-Sõja ajal tunnustas Peeter I Balti mõisnike vanad õigused ja eesõigused. Peeter püüdis Baltimaad alistada mitte niivõrd väevõimuga kui lepetega. Need kapitulatsioonid sõlmiti Lõuna-Eesti suhtes: 1) leping 4. juunil 1710. vene väejuhi Šeremetjevi ja Riia linna vahel, 2) umbes samal ajal sama väejuhi ja Liivimaa rüütelkonna vahel ja 3) veidi hiljem kindral-leitnant Baueri ja Pärnu linna vahel; Põhja-Eesti suhtes: 1) 29. septembril 1710. kindr.-l. Baueri ja Tallinna linna vahel, 2) Baueri ja rüütelkonna vahel, 3) Baueri ja Rootsi Tallinnas asuva garnisoni vahel. Kõik kapitulatsioonid kinnitati keisri poolt 1712. ja Uusikaupungi rahulepinguga 1721. Ka järgnevad keisrid kinnitasid need privileegiumid troonile astumisel, kuni Aleksander III-ni. Eriti leidsid tunnustamist senised mõisnike maapäevad, maanõunike kolleegium ja õigus valida kohtunikke ning teisi võimukandjaid. Vakuraamat ja muud talupoja majanduslikku ning õiguslikku seisukorda kaitsvad seadused kaotasid maksvuse. Keskvõimu esindajaina jäid alles kubernerid; hiljem, 1782—1783., seati siin sisse ka Vene üldine kubermangude korraldus. Kubermangude ja maakondade valitsemine anti administratiiv-organite kätte. Vastavalt muudeti ka aadli omavalitsus, kuid 1796. Paul I seadis kohalikud autonoomsed asutised Eestis uuesti jalule.

Maapäevade korraldus põhjenes rootsiaegsetel seadustel; kuid XVIII sajandil muudeti see korraldus: immatrikuleeriti põlised mõisnikud n. n. aadli matriklisse; need immatrikuleeritud mõisnikud pidid maapäevast sunduslikult, trahvi ähvardusel osa võtma, kuna rüütlimõisate omanikud, kes matriklis ei olnud, võisid oma vaba tahtmise järgi ilmuda või mitte; tähtsate rüütelkonna ametite peale võis valida ainult matriklis seisvaid liikmeid; kreisisaadikud seati kindlateks rüütelkonna ametnikeks ja nende tegevuskond määrati kindlaks. Järgmisel, XIX sajandil uuendati maapäevade korraldus, ning see leidis aset ka Kohalikes Seaduste Kogus. Maapäevade arutusele võeti: 1) aadlisse kui tervikusse puutuvad küsimused, 2) kiriku valitsemisse puutuvad küsimused, 3) seisukoha võtmine maksumise küsimustes, 4) igasugused „võtted“ administratsiooni, kohtu ja hariduse mõjutamiseks, 5) seaduste eelnõud, mis puudutasid vastavat maa-ala, 6) peamehe ja landratide valimised, 7) esinduskohtunike ja mitmesuguste ametnike määramine. Küsimused otsustati maakondade kaupa; Põhja-Eestis otsustas küsimuse, milles 2 maakonda poolt, 2 vastu, Landratkolleegium. Selle asutise, Landratkolleegiumi, funktsioonid olid kohtulikud ja valitsuslikud; esimesed — maakohus, teised — nõuandvad kubermangu valitsuse juures. Liivimaal ei istunud mitte terve kolleegium koos,

vaid järjekorraliselt tegutses ainult Residierender Landrat. Rüütelkonna peamees valiti kolme aasta peale; ta oli igati rüütelkonna esindaja ja huvide kaitsja. Rüütelkonna sekretariaat töötas maapäeva juures, oli rüütelkonna peamehe käsutuses. Väikemaapidajate esindus puudus neil maapäevadel. Venelaste vaat kohalt¹⁰⁾ loeti see puudumine üsna arusaadavaks, kuna nende arvates väikemaapidajate esindajad, kes olid talupojad, polnud küllalt arenenud ülekubermanguliste asjade otsustamiseks; nende osavõttu ei pooldatud ka erakondliku killustamise kartusel. Väikemaapidajate huvide kaitset loodeti valitsuse järelevalvel. Ka loeti kohalike asjade korraldamine suuremalt osalt kihelkonna organite ülesandeks. Sel ajal võtsid kihelkonna konvendist uuendatud kujul osa peale mõisaomanike ka vallavanemad; hiljem lahutati kihelkonna konvendist kiriku konvent ja valiti eraldi kihelkonna ning kiriku eestseisja.

Talupoja seisuse omavalitsusliku korralduse loomise katseid sisaldasid juba 1802. ja 1804. a. talurahva seadused. Kuid 1816. ja 1819. a. seadused andsid talurahvale juba kindla seisusliku korralduse: ühe mõisa talupojad moodustasid ühe talurahva kogukonna, mille liikmed jagunesid kahte järku, peremeesteks ja sulasteks. Kogukonna asjade arutamiseks ja otsustamiseks tulid kokku kõik kogukonna liikmed üldisteks koosolekuteks; see valis kogukonna eestseisjad ja kohtumehed. Kogukonna tegevus seisis aga mõisahärra järelevalve ja eestkostmise all: koosolekud võisid kokku tulla ainult tema loaga ja kõik otsused ning ametnikud kinnitati tema poolt; ta võis neid ka tagandamiseks esitada kihelkonnakohtule. 1849/1860. seadus Lõuna-Eesti ja 1856. seadus Põhja-Eesti kohta vähendasid mõisniku võimu kogukonna asutuste suhtes: need seati, eriti kohtu asjus, kihelkonna- ja maakohtute järelevalve alla. Kogukonna liikmed jagati klassidesse; iga klass võis pidada oma tarvete korraldamiseks eri-koosolekuid; kogukonna eestseisjale seati abiks kümnikud.

19. veebruaril 1866. kinnitas Aleksander II „Vallaomavalitsuse seaduse Balti kubermanges“¹¹⁾ mis vabastas talurahva mõisniku eestkostmise alt ning andis talle omavalitsuse õiguse. (11. juunil 1866. anti ka „Kogukonna hea käekäigu reeglid Läänemere kubermangu valdade jaoks,“ mis korraldasid magasiatade, vallakassade, vaeste ja haigete hoolekande, tule, haiguste ja tõbede vastu võitlemise küsimusi.) Seadus pandi maksma 1. oktoobril 1866., „pärast sügiseste põllutööde lõpetamist,“ nagu allikates tähendatud, esialgu kuue aasta peale, kuid tegelikult ka edaspidiseks. Selle seadusega asutatakse valla kogukonnad, mille olemasoluks peab teatud maa-alal elama vähemalt 200 meeshinge; väiksemad üksused liidetakse teistega (sead. §§ 1 ja 2). Kogukonna valitsemist teostavad: 1) valla täiskogu (Gemeindeversammlung) ja volikogu (Gemeindeausschuss), 2) vallavanem (Gemeinde-Aeltester) abidega (Vorsteher)

¹⁰⁾ Sinovjeff, sealsamas, lhk. 131 ja 132.

¹¹⁾ Poln. Sobr. Sak. II, 43.034.

ja 3) valla kohus (sead. § 4). Valla täiskogu moodustavad kõik täisealised kinnisvaraomanikud ja maapidajad, aga sulased ja maatamehed — iga 10 täiskasvanu pealt ühe esindaja näol (§ 6). Täiskogu kutsutakse vallavanema poolt kokku üks kord aastas, vallavanema, tema abide, kohtumeeste ja volikogu liikmete valimiseks. Peale selle täiskogu tuleb kokku, kui on tarvis otsustada mõne kõlvatu kogukonna liikme väljaheitmise küsimus, milline õigus oli täiskogule antud 1. juuni 1865 seadusega¹²⁾. Peale tavaliste täiskogu koosolekute on nähtud ette veel üksikute klasside (omanikud, rentnikud, mõisasulased, talusulased ja maatamehed) koosolekud, mida võis vallavanema loal pidada iga klass oma tarvete ja huvide arutamiseks, kuid kõik mitte ühel ajal (§ 8). Volikogu moodustavad, peale vallavanema, kes on volikogu juhataja, täiskogu poolt kolmeks aastaks (igal aastal 1/3-ku uuendamisega) valitud volimehed; nende arv on vastavalt valla liikmete arvule 8—24, kusjuures üks pool volimeestest peab olema omanike ja rentnike, teine sulaste ja maatameeste seast (§ 9). Volikogu ülesandeks on: 1) kõigi küsimuste otsustamine, mis puudutavad terve valla majanduslikke asju; 2) kogukonna maade korraldamine; 3) kogukonna kapitalide ja teiste varanduste ning ettevõtete korraldamine; 4) nõupidamised ja palved kogukonna tarvete ning huvide üle; 5) ülemusele erivolnike kaudu kaebuste ja palvete esitamine; 6) vallamaksude määramine; 7) vallaametnikele palga määramine; 8) vallavanema ja tema abide tegevuse järelevalve; 9) volinike valimine kohtuasjade ajamiseks; 10) kõigi küsimuste otsustamine, kus nõutakse terve kogukonna nõusolekut või luba (§ 11). Vallavanem on valla politsei ja üldse valla esindaja ning üldise korra eest hoolitseja; abid täidavad tema käske (§§ 17j.). Vallavanemale ja abidele seal, kus see tarvilikuks tunnustatakse, antakse õigus valida umbes 8 kuni 15 peremehe, nii omaniku kui rentniku poolt üks kümnik, teiste peremeeste, nende perekondade ja tööliste seas korra ja rahu järelevalveks jne.; kümnike kohuste täitmise aeg ei või kesta üle poole aasta (§ 18). Vallavanemal on õigus iga temale alluvat korrarikkujat või vastupanejat karistada arestiga kuni kahe päevani või rahatrahviga kuni üks rubla hõbedat (§ 24). Vallaametnike kirjatoimetusteks ja täiskogu, volikogu ning vallakohtu protokollide pidamiseks volikogu valib või palkab vallakirjutaja. Suuremates kogukondades, ehk kus on mitu valda ühendatud ühe vallakohtu alla, võib vallakohus määrata endale, ülemusasutuse kinnitusel, eraldi kirjutaja. Kõik vallaametnikud, ka kohtumehed, valitakse kolmeks aastaks (§ 26).

Vallavanemad ja abid allusid kuni 1889. kihelkonnakohtule, politseilistes asjades maakonna politseiasutustele; 9. juulist 1889. „Seadusega Balti kubermangu talurahva asutuste ümberkorraldamise kohta“¹³⁾ aga kaotati kihelkonnakohtud ja vallaomavalitsuse järelevalve pandi talurahva asjade komissaridele. Igasse maakonda asutati 1—2 komissari kohta; nende järele valvas kubermangu talu-

¹²⁾ Poln. Sobr. Sak. II, 42.154.

¹³⁾ Poln. Sobr. Sak. III, 6.188, 6.189.

rahva asjade komisjon (komissija krestjanskih del, 1893-st a. gubernskoje po krestjanskim delam prisutstvie)¹⁴⁾. Politseilises järelevalves tõi muudatusi 9. juuni 1888. a. seadus politsei ümberkorraldamise kohta.¹⁵⁾ Talurahva asjade komissaride ülesandeks oli: 1) kõik endiste kihelkonnakohtute ülesanded vallaomavalitsuse järelevalve alal, 2) talupoegade ja mõisnike vaheliste maarendilepingute kinnitamine (korroboratsioon); 3) talumaade müügilepingute ja kvoote- ning rendimaade ostulepingute seaduslikkuse kinnitamine; 4) esialgse juurdluste toimetamine ebaõige talumaade liitmise pärast mõisamaade külge jne., ja nende juurdluste esitamine kubermangu komisjonile; 5) ühendatud volikogude kokkukutsumise lubamine vallakohtu seaduses ettenähtud kordadel; 6) rahukogule vallakohtu ringkondade muudatuskavade esitamine; 7) Liivi kubermangus vakuraamatute kinnitamine. Komissari otsustele võis kaevata talurahva asjade komisjonile.*

Vene aja lõpul, eriti 1905. paiku, poliitilise tegevuse arenedes tõusis ka üldine huvi meie omavalitsuse korraldamise ümber. Peale väiksemate kavatsuste ja muudatuste olid mõned võrdlemisi laialt ulatuslikud ja põhjapanevad, kuigi need ei leidnud teostamist. Huvitav on märkida, et ka mõisnikud omalt poolt selleks näitasid algatusi, arvatavasti küll tolelaegsete sündmuste mõjul. Nii Eestimaa aadliseisus tõstis tol ajal oma algatusel küsimuse selle kohta, et talurahva seisus saaks kutsutud kihelkondade valitsemisest osa võtma; kuid neil valitses tendents, et administratiivüksuseks tunnustatakse kihelkond. Jaanuarikuus 1905. määras Eestimaa maapäev erikomisjoni sellekohase seaduse eelnõu väljatöötamiseks, märtsikuus samal aastal pöördus Eestimaa aadlikomitee Liivi- ja Kuramaa aadli seisuste poole ettepanekuga üheskoos Baltimaa jaoks semstvo seadust välja töötada; sama aasta maikuus töötas mõisnike delegatsioon Riias selle seaduse põhijooned välja, mis juunikuus 1905. vaadati kõikide Balti kubermangude maapäevade poolt läbi. 1905. sündmused sundisid maaomavalitsuse seaduse väljatöötamist mõisnikelt ära võtma, ning 28. novembril 1905. antud keisri käsu põhjal asutati selleks otstarbeks Baltimaa kindralkubernerit juure eriline komisjon, millest osa võtma kutsuti mõisnike, linnade ja talurahva esindajaid. Sellekohane nõupidamine oli kindralkubernerit juures 16.—20. juulini 1907; komisjon lõpetas oma töö 29. septembril 1907. Väljatöötatud maaomavalitsuse seaduse eelnõu esitati siseministeeriumile, kuhu see aga jäi seisma.

Ka hiljem, 1915, Eestimaa rüütelkonna poolt töötati välja, eestisoost tegelaste kaastegevusel (ka Tallinna linnavolikogu oli sellega nõus), maaomavalitsuse ajutise uuendamise kava¹⁶⁾. Selle kava järgi Eestimaa maapäeva ja teiste mõisnikuseisuse asutuste alla kuuluvad maaomavalitsusse puutuvad õigused ja kohused pidid minema n. n.

¹⁴⁾ Sobr. Us. nr. 73 — 1893, art. 619.

¹⁵⁾ Poln. Sobr. Sak. III, 5.308.

¹⁶⁾ Eestimaa omavalitsuse üldised määrused ja omavalitsuse ülesannete eraldamine Eestimaa mõisnikuseisuse asutustest. Tallinn, 1915.

maavolinike kogu kätte (§ 1), mis pidi koosnema 110 volinikust (55 n. n. maalaeka suurmaksude ja 55 väikemaksude esindajast) ja kelle võimkonda pidid kuuluma kõik Eestimaal maapäeva ja senised maavalitsuse asutused (§§ 2, 5). Laekaraha suurmaksjateks loeti kõik niisuguste maksude kandjad, kelle päralt ühes maakonnas on nii suur liikumata varandus, mis laekaraha võtmiseks hinnatud 15.000 rbl. väärtuseks, või kes maksavad laekaraha nii suure maa pealt, mis annab õiguse Eestimaal suurmaaomanike kogus riigivolinate valimisest osa võtta (§ 6). Väikemaksjate volinikud pidi jagatama üksikute maakondade vahel selles vahekorras, kui palju selle järgu valijate hinnatud varanduste järgi iga maakonna peale tuleb volinikke; valida oleks võinud mehi, kes 21 a. vanad ja kes maalaekasse vähemalt aasta jooksul maksusid on tasunud, ja peale selle ka juriidilised isikud oma esindajate ja naisterahvad oma usaldusmeeste kaudu (§§ 11, 12). Esimene maavolinike kogu istungjärk pidi avatama 23. mail 1916, s. o. Eestimaal esimese talurahva seaduse kinnitamise 100-a. mälestuspäeva puhul (§ 7). Maavolinike kogu täidesaatvaks ja valitsevaks organiks pidi olema maakomitee: esimees ja vähemalt 5 liiget, valitud maavolinike seast kolmeks aastaks (§ 24). Kohalikuks valitsemiseks pidi Eestimaal jagatama, maavolinike kogu otsuse põhjal, sellekohasteks omavalitsuse ringkondadeks, milleks esialgu pidi olema senine kihelkond (§ 31). Omavalitsuse ringkonnas pidi käsutatavaks asutuseks olema nõukogu, millest pidid osa võtma kõik laekaraha suurmaksjad ja nendega ühtlane arv väikemaksjate esindajaid; nõukogu liikmed pidi valitama kolmeks aastaks (§§ 33, 34). Nõukogu täidesaatvaks organiks pidi olema maakomissari amet, millest pidi osa võtma: maakomissar, kui eesistuja, ja üks esindaja suurmaksjate ning üks esindaja väikemaksjate poolt; kõik valitud kolmeks aastaks (§ 36). Omavalitsuste ringkondadel pidid olema juriidilise isiku õigused (§ 39); mitu ringkonda oleks võinud ühineda omavahel kui ka valla- ning linnaomavalitsustega mõne ühiskondlise ülesande täitmiseks, mis ühinejate võimupiiridesse kuulub, sellekohaste põhikirjade alusel, maavolinike kogu kinnituse, juriidilise isiku õiguste saamise (§§ 42, 43). Ka see kava ei leidnud valitsuse poolt heakskiitmist.

1917. revolutsioon aga tõi enesega kaasa Eesti uue omavalitsuse. Vene Ajutine Valitsus, eesti tegelaste esitise põhjal, andis 30. märtsil 1917. määruse Eestimaal kubermangu administratiivse valitsemise ja omavalitsuse ajutise korralduse kohta¹⁷⁾. Selle määrusega võeti Eestimaal kubermangu koosseisu ka Tartu, Võru, Viljandi, Pärnu ja Saaremaa maakonnad Liivimaa kubermangust (p. I). Kuni Baltimaa uue administratiivse korralduse seaduse väljaandmiseni pandi Eestimaal kubermangu valitsemine tema uutes piirides Ajutise valitsuse komisсарile (p. III, 1). Komisari juure asutati kubermangu Ajutine Maanõukogu

¹⁷⁾ Sobr. usak. i rasp. prav. 1917, nr. 173, art. 952.

(III, 2), maakondadesse ajutised maakonna nõukogud (III, 6). Kubermangu ja maakonna nõukogudele anti õigus asutada täidesaatvaid organeid (III, p. 10). Ülemalnimetatud määruse elluviimise korraldusega 22. juunist 1917¹⁸⁾ määrati kubermangu maaomavalitsuse allüksuseks kõikseisuslik v a l d, mis peale senise valla territooriumi enda alla võtab ka mõisa, kvoote, kuuendiku, kiriku ja igasugused teisenimelised maad; valla kogukonda kuuluvaks loeti kõik isikud, kes valla piirides elavad või mõnesugustel alustel kinnisvara valdavad või rendiviisil peavad (p. V, 1). Nõukogude kui ka vallavolikogu liikmete valimise õigus anti mõlemast soost isikutele, kes 20 a. vanaks saanud. Vallavanemate ja nende abide valimine anti vallavolikogudele (V, 2). Vallavalitsustele anti ka õigus astuda liitudesse (V, 5). Elluviimise reeglites oli ette nähtud peale muu: maakonna nõukogude liitumise võimalus (p. 6) ja endiste Eestimaa kubermangu valitsuse asutuste ja Liivimaa eesti maakondades kihelkonna konventide ning kihelkonna hoolekandja ametite kaotamine (p. 15), kelle asjad anti üle kubermangu maanõukogule ja maakonna nõukogudele (p. p. 16, 17). Ajutiste kubermangu ja maakonna nõukogude avamisega võeti rüütelkonna maapäevade, komitee, konventide, landratkolleegiumi, kreisi deputaatide ja kreisi nõukogude, samuti ka teiste rüütelkonna organite võimkonnast kõik asjad, peale puht seisuslike ja usutunnistuslike, ja anti vastavalt kubermangu ning vastavate maakonna nõukogude korraldusse (p. p. 25, 26, 28).

Maanõukogu oma koosolekutel 28. augustil ja 1. septembril 1917. määras kindlaks maa omavalitsuskondade võimkonna, eriti maakonna nõukogude ja vallanõukogude kompetentsi; sellesama korraldusega loodi ka M a a v a l i t s u s¹⁹⁾. Maakonna nõukogu täidesaatvad organid loodi Maanõukogu poolt 10. augustil 1917. a. antud „Maakonnannõukogu kodukorraga“²⁰⁾. Need on: maakonna-valitsus — vähemalt 3 liiget (nendest üks esimees ja üks abi) ja sekretär; liikmed on maakonnaavalitsuse osakondade juhatajateks, kelle otsekoheisel juhatusel töötavad palgalised ametnikud.

5. O k u p a t s i o o n i a e g. Vene keskvõimu kadumisel järgnesid sündmused: 1) Eesti Maanõukogu otsustas 15/28. novembril 1917. tunnustada ennast Eestimaa ainsaks kõrgema võimu kandjaks; 2) Maanõukogu Vanematekogu otsustas 19. veebruaril 1918. asutada kolmeliikmelise Päästekomitee, kelle kätte anda kuni normaalsele olude loomiseni kõik riiklik võim; 3) Vanemate Nõukogu kuulutas 24. veebruaril 1918. manifesti läbi Eesti iseseisvaks demokraatlikuks vabariigiks; selles manifestis (p. 5) kutsuti ka omavalitsuse asutusi viibimata jätkama oma vägivaldselt katkestatud

¹⁸⁾ Sobr. usak. 1917, nr. 173, art. 953.

¹⁹⁾ E. Maddison ja J. Kaiv. Sundnormide kogu maaomavalitsuse kohta, lhk. 21—25.

²⁰⁾ Eestimaa kubermangu Teataja nr. 36 — 1917.

tööd (mis enamlaste poolt vahepeal katkestati); 4) Päästekomitee päevakäsuga 24. veebruarist loodi Eesti Ajutine Valitsus²¹⁾.

25. veebruaril 1918 sissetulnud Saksa okupatsiooniväed katkestasid Eesti Vabariigi asutuste tegevuse, mis avaldas mõju ka omavalitsuse arengule. „Verwaltungsordnung für Liv- und Estland“²²⁾ andis seaduseandliku, kohtuliku ja täidesaatva võimu „Liivi- ja Eestimaa hertsogkondades“ (in den Herzogtümern Livland und Estland) ülemkäsuandjale (Oberbefehlshaber), kelle nimel ka teostati maa valitsemist (§§ 1, 3). Armee-ülemkomando (A. O. K.) juures asutati Maavalitsuse-nõukogu (Landesverwaltungsrat), mis koosnes peale sõjavõimude ja kahe kõrgema kohtuametniku veel mõnest ülemkäsuandja poolt nimetatud maaelanikust (§ 12). Samasugune nõukogu asutati ka A. O. K. alljaotuse, ringkonnaavalitsuse (Bezirksverwaltung) juures (§ 19). Ringkonnaavalitsus jagunes maa- ja linnakreisidesse; maakondade eesotsas seisis maakonna pealik (Kreis-hauptmann), Tallinna, Narva, Tartu ja Valga linnades aga linna-pealik (Stadthauptmann), kellele nõuandjaks abiks asutati kreisivalitsuse juure jällegi sellekohane nõukogu (Kreisverwaltungsrat) kohalikest, komandeeriva kindrali poolt nimetatud maaelanikest (§§ 20, 23). Kreisivalitsus jagunes osakondadesse (Abteilungen); näit. Pärnu kreisivalitsuses oli osakondi: I — üldbüroo, II — trüki-asjad, passid, load, tunnistused, III — politseikohtunik, IV — kreisikassa, maksuinspektori juhatusel, V — kreissekretariaat (abirahad, pensionid, töö- ja palgaküsimused, sõjakahjud, teede-, postija liikumisasjandus), VI — linnapolitsei, VII — majandusnõunik, VIII maksud, IX — toitlus, X — kaubandus, XI — kreisiarst, XII — kreisiloomaarst, XIII — kalaasjandus, XIV — kreisi kooliinspektor (kesk- ja rahvakoolid), XV — kõrgemad koolid ja kirikuasjad, XVI — sõjakahjud²³⁾. Kreisivalitsuse personaal oli üldiselt kohalikest elanikest. Kreis, maakond, jagunes ülem-ametiringkondadesse (Oberamtsbezirke) ja ametiringkondadesse (Amtsbezirke);²⁴⁾ viimased koosnesid valdadest ja mõisatest, ka iseseisvusetu linnadest ning alevitest (§ 24). Ülem-ametiringkonna eesotsas seisis ülem-ametimees (Oberamtmann), ametiringkonna eesotsas — ameti-eessteisja (Amtsvorsteher); valla etteotsa seati kreisipealiku poolt vallavanem (Ortsvorsteher). Kõik need olid kohalikest elanikest. Ülem-ametimehe ülesanded olid: 1) politseilised, 2) valdade järelevalve, 3) maksude nõudmine, 4) rahva ja loomade lugemine ning kogumine, 5) vaeste hoolekanne, 6) rahvale toidumuretsemisel abiks olla, 7) teede ja avalikkude kohtade korrashoid, 8) sõjaväe surnuadegade korrashoid, 9) rahva sundimine avalikele töödele, 10) kreisivalitsuse majanduslikud ülesanded, 11) saksa valitsuse käskude ja kor-

²¹⁾ Riigi Teataja nr. 1 — 1918.

²²⁾ Verordnungsblatt für Liv- und Estland nr. 24 — 7. VI. 1918., täiendus nr. 30 — 15. VII. 1918.

²³⁾ Autori andmed Pärnu okupatsiooniaegse kreisivalitsuse asjaajamisest.

²⁴⁾ Petserimaa jagunes ainult ülem-ametiringkondadesse.

ralduste avaldamine rahvale, 12) saksa ametikohtadele kaasaaitamine kõigil valitsemise ja õiguskorra aladel. Ameti-eestseisja ja vallavanem olid kreisipealiku ja ülem-ametimehe usaldusmehed; pidid avaldama rahvale saksa valitsuse käsud, valvama nende täitmise järele ja hoolitsema rahu ning korra alalhoiu eest oma ringkonnas. Vallavanem loeti kõigis õiguslikes küsimusis valla esindajaks (§§ 25, 26, 29). Maksvate vene seaduste ja korralduste täitmine maakonna, mõisaringkonna ja vallakogukonna valitsemise kohta pandi seisma; puudus ka rahva valitav esindus nii maal kui linnades.

Perekonnaseisuametniku kohuseist sünni registreerimisel.

T. Teder.

Sünniteadaannet on kohustatud esitama perekonnaseisuametnikule esimeses järjekorras lapse vanemad või üks neist. On lapse isal kui ka emal võimatu isiklikult registreerimisele ilmuda, olgu surma, raske haiguse või mõne muu mõjuva põhjuse tõttu, teatab lapse sünnist perekonnaseisuametnikule mõni vanemate lähem sugulane või naaber, korteri- või majaperemees (Prs. s. — R. T. 191/192 — 1925, §§ 29, 30). Kui sünniteadaannet ei esita vastsündinu vanemad või üks neist, on perekonnaseisuametnikul kohuseks kaaluda, kas on lapse vanemate mitteilmumiseks küllalt mõjuvad põhjused (Prs. s. j. § 25). Kui perekonnaseisuametnik leiab, et vanemate mitteilmumise põhjused ei ole küllalt mõjuvad, on tal õigus lükata tagasi registreerimise avaldus ja nõuda vanemate teadaannet.

Perekonnaseisu seaduse põhjal peab selleks kohustatud isik ilmuma sünni registreerimiseks vastava perekonnaseisuametniku juure ühe kuu jooksul, arvates lapse sünnist (§ 29). See tähtaeg lüheneb neil kordadel, kui vastsündinu sureb sünni teadaandmise tähtaja sees, põhjusel, et surmajuhtumist tuleb teatada kolme päeva jooksul registreerimiseks (§ 52) ja surmaakt seada kokku pärast sünniakti kokkuseadmist. Niisugusel juhtumil tuleb sünd teada anda ühel ajal surmateadaandega.

Isikud, kes on kohustatud sünnist teatama perekonnaseisuametnikule, kuid ei ole seda kohust seadusliku tähtaja jooksul täitnud, võetakse vastutusele R. N. S. § 29 põhjal (Prs. s. juhtn., R. T. 48 — 1926, § 30). Sünniregistreerimise kohustus kestab kuni tegeliku registreerimiseni ja sellepärast selle kohustuse rikkumine on kestav süütegu, mille aegumise tähtaega tuleb arvata alates registreerimise päevast (K.-S. adm.-o. seletus Vihula valla prs. a-le 20. X. 1931, 1005). Kohtu- ja siseministeriumi ringkirja 3. X. 1929 nr. 3379-a

põhjal peab perekonnaseisuametnik, kui talle saanud teatavaks asjaolud, mis teda kohustavad algatama vastutusele võtmist, teatama neist asjaoludest vastavale politseile, kelle ülesandeks on astuda edaspidiseid samme vastutusele võtmiseks.

Kodanikku ei tule võtta vastutusele, kui ta on ilmunud perekonnaseisuametniku juure oma lapse registreerimiseks seaduslikul tähtajal, kuid lapse sündi polnud võimalik registreerida tähtajal põhjusel, et teadaanne oli kas puudulik või äratas perekonnaseisuametnikus kahtlust ja ta nõudis kodanikult kahtluse kõrvaldamiseks vastava dokumendi ja andis selleks teadaandjale täiendava tähtaja, olgu siis, et dokumenti ei esitatud kodaniku süü pärast ka temale täiendavalt antud tähtaegadel (K.-S. adm.-o. seletus Järvesuu v. prs. a. 22. X. 1929 nr. 3379).

Perekonnaseisuametnikul tuleb lapse sündi, hilisele ülesandmisele ja selle eest süüdlaste vastutusele võtmisele vaatamata, registreerida harilikus korras (K.-S. adm.-o. seletus Laiksaare ap. õig. kog. prs. a-le 19. XII. 1929, nr. 6045).

Ristimine, mis toimetatud pärast 30. VI. 1926, ei ole enam juriidilise iseloomuga toiming. Maksvates seadustes ei leidu keeldu ristida enne sünni registreerimist. Kuna praktikas tuleb ette juhtumeid, kus kodanik puuduliku seaduse tundmise tõttu palub vaimulikku, kes ühtlasi ka perekonnaseisuametnik, ainult last ristida, olles arvamisel, et sellega ka lapse sünd registreeritakse, on vaimulik perekonnaseisuametnik, kui temale on avaldatud soovi ainult lapse ristimiseks, kohustatud järele pärima, kas lapse sünniakt on juba seatud kokku, citaval korral peab seletama asjaosalistele seaduse nõuet sünni registreerimise asjas ning sellest üleastumise tagajärgi (K.-S. adm.-o. seletus Värska ap. õig. koguduse prs. a-le 25. VIII. 1930, nr. 5201).

Sünnijuhtumi ülesandja on kohustatud teateid andma sünniregistris nõutavate andmete kohta (Prs. s. j. § 26). Prs. s. juhtnõõride § 6. põhjal on perekonnaseisuametnik kohustatud iga teadaande esitamisel kaaluma, kas esitatud andmed vastavad tõele, kas isikud, kes sünnijuhtumist teatavad või tunnistajatena esinevad, vastavad nende kohta maksvatele nõuetele. Kahtluse puhul ei võta perekonnaseisuametnik toimingut enne ette, kui kahtluse all olevad asjaolud on selgitatud ning ei osutu takistavateks põhjusteks.

Perekonnaseisuametniku üldist õigustust igal juhtumil ja seiskorral teadaande lisaks nõuda tõendavaid dokumente ei ole ette nähtud Perekonnaseisu seaduses ega selle seaduse juhtnõõrides.

On perekonnaseisuametnikul tekkinud kahtlus näiteks vastsündinu vanemate perekonnanimedele, nimede täielikkuse ja õigekirjutuse kohta või vanemate sünniaegade kohta, siis on see kahtlus õigustatud, sest, nagu kogemused näitavad, juhtub nendes andmetes sageli eksitusi sissekandmisel aktidesse. Selles punktis kahtluse kõrvaldamiseks tuleb perekonnaseisuametnikul need andmed kindlaks teha vastavate dokumentide põhjal, nagu vanemate sünni-, abielu-, perekonnaseisutunnistustega jne. Endastmõistetavalt peab vasta-

vad dokumendid niisugusel juhtumil esitama teadaandja, olgu siis, et need andmed selguvad vastavast perekonnaseisuametis olevast registrist (vt. Prs. s. j. § 28). Viimasel juhtumil tuleb perekonnaseisuametnikul oma registrid alati lahti lüüa, et hoiduda ebaõigetest sissekannetest. Isikutunnistused on perekonnaseisu suhtes teise järgu tähtsusega dokumendid ja on vanemate perekonnanimed, nimede õigekirjutuse ja sünniaegade suhtes tihti vigased, mispärast need kahtlust alati ei kõrvalda.

Perekonnaseisuametnik peab loobuma akti kokkuseadmises, kui teadaandja ei suuda esitada kõiki sünniakti kokkuseadmiseks tarvilikke andmeid või tõendada perekonnaseisuametnikule kahtlastena näivaid andmeid, et vähendada akti edaspidise parandamise tarvidust. Niisugusel juhtumil peab perekonnaseisuametnik andma teadaandjale kindla tähtaja teadaande täiendamiseks või kahtluse all olevate asjaolude selgitamiseks.

Kui sünniakti kokkuseadmiseks tarvilikud andmed ja tõendused on käepärast, ei ole perekonnaseisuametnik õigustatud sünniregistreerimist edasi lükkama põhjendusega, et puuduvad veel mõned tõendused, mis tarvilikud vanematele perekonnaregistris erilehe avamiseks. Perekonnakirjade korraldamiseks tarvilikkude dokumentide esitamiseks antakse täiendavad tähtajad (K.-S. adm.-o. seletus Viru maavalitsusele 11. II. 1928, nr. 43 p. 2).

Sünnid registreeritakse isikute suusõnalisel teadaandel. Perekonnaseisuametnik alustab sünniregistreerimise toimingut statistilise sünnilehe täitmisega (Prs. s. § 14 märkus). See aitab ka hoiduda vigade sattumisest akti.

Vastsündinu toomine perekonnaseisuametniku juure sünni registreerimise teadaande esitamisel ei ole nõuetav. Selle asemel nõuab perekonnaseisuametnik, kui teadaandja isik tundmatu või kahtlus sündmuse tõelikkuses, ühe tunnistaja isiklikku tõendust (Prs. s. §§ 29, 30).

Sünniregistris ei dokumenteerita ainult millal ja kus laps on sündinud, vaid ka kellelt laps põlvneb. Põlvenemise kindlakstege mine kuulub samuti perekonnaseisuametniku kompetentsi. Perekonnaseisuametnik peab veenduma, kas on tegemist abielu- või val laslapse sünniga. Mitte iga laps, kes abielus sündinud, ei ole abielulaps ja mitte iga pärast abielu lõppemist sündinud laps pole val laslaps. Selle küsimuse otsustamisel peab perekonnaseisuametnik arvestama B. E. S. III k. §§ 132—150 ja §§ 163—166, 173. Läheb liig pikale kõiki neid paragrahve siin tuua. Toon siin vaid mõned paragrahvid ühes seletustega, mille vastu tegelikus elus kõige sagedamini eksitakse.

Seaduslikkudeks lasteks tunnustatakse need lapsed, kes sigitatud või sündinud seaduslikus abielus (B.E.S. § 132). Samuti loetakse seaduslikkudeks lasteks ka lapsed, kes sigitatud või sündinud maks vusetus abielus (§ 147). Õigus tõendada seaduslikku sündimist ei igane ühegi tähtajaga (Ts. Kp. S. § 1347). Sünni seaduslikuks tunnustamiseks nõutakse, et sünd ei järgnenud liig vara pärast abi-

elu sõlmimist ja mitte liig hilja pärast abielu lõppemist (B.E.S. § 133). Kui mõni sündinud mitte enne 182. päeva pärast abielu sõlmimist, eeldatakse, et ta on sigitatud abielus (§ 134). Kes sündinud mitte hiljem kui kümme kuud pärast abielu lõppemist, tunnustatakse abielus sündinuks (§ 135). Siin nimetatud 10 kuud tuleb alati arvestada kindla arvuga 300 päeva (vt. Buenger, Alimentationspflicht lhk. 106 ja järgm.). Pidades silmas, et rasedus kestab harilikult 200 kuni 290 päevani, ei saa tunnustamata jätta, et seaduses kindlaks määratud lapse sigitamise võimaluse äärmised tähtajad võtavad oma alla kõik ebanormaalsete sünnijuhtude võimalused ja on väga soodsad lastele kui ka nende emadele.

B.E.S. §§ 134 ja 135 antud eelduste (presumptiones iuris) vastu ei ole keelatud esitada ümberlökkavaid tõendusid (§ 136). *Kuid siin tuleb otsekohe tähendada, et lapse seadusliku sündimise vastu on õigus vaidlust tõsta ainult lapse ema seaduslikul mehel (Ts. Kp. S. § 1348) ja see õigus on tal ainult ühe aasta jooksul lapse sündimise ajast arvates, kui ta sündimise ajal oli riigi piirides ja kahe aasta jooksul, kui ta oli välismaal. Kui aga naine leidis abinõu mehe eest varjata lapse sündi, arvatakse ülaltähendatud tähtaeg päevast, mil mehele sai teatavaks lapse sündimine, missugust ta ei tunnusta seaduslikuks. Kui aga abielumees surnud enne lapse sündimist või enne lapse seaduslikkuse vastu vaidlemiseks antud viimase tähtaja möödumist, siis läheb õigus — seda nõudmist tõsta või edasi ajada — tema seaduslikkudele pärijatele üle, kuid ainult sel juhtumil, kui ta enne surma ei ole tunnustanud seda last seaduslikuks. Pärijad on kohustatud tõstma niisuguse nõudmise mitte hiljem kui 3 kuu jooksul arvates lapse isa surmast, või kui laps sündis peale tema ema mehe surma, arvates lapse sündimise päevast, ja tõendama, et mehele oli sootuks teadmata lapse olemasolu. Abielus sündinud lapse vallaslapseks tunnustamine allub tsiviilkohtule ja nimelt selle ringkonna rahukogule, kus kostja elukoht (Ts.Kp.S. §§ 1337, 1339).

Kui abielus sündinud laste seaduslikkuse kohta on tekkinud vaidlus, loetakse nad kuni asja otsustamiseni seaduslikkudeks (B. E. S. § 137). Sellest järgneb, et seni, kui abielulaps ei ole seadusjõusse astunud kohtuotsusega tunnustatud vallaslapseks, ei tohi ka perekonnaseisuametnik niisugust last registreerida vallaslapsena. Laps loetakse ka nendel juhtudel seaduslikuks, kui perekonnaseisuametnikul enesel teada või teadaandja temale seletab, et naisel võimatu oli oma abielumehega kokku puutuda, näiteks, kus abielumees pikemat aega teadmata kadunud. (K.-S. adm.-o. seletus Simuna ev. lut. kog. prs. a-le 15. IV. 1929, nr. 184 p. 1). Ema teadaannet, et temalt sündinud laps ei ole sigitatud tema abielumehest, lapse seaduslikust abielust sündimise ümberlökkamiseks ei võeta vastu (B.E.S. § 139). Keda vallaslasteks loetakse, selle küsimuse juures olen juba pikemalt peatunud artiklis „Vallaslaste seadustamisest ja adopteerimisest“ (vt. „Eesti Politsei“ nr. 4 — 1931).

Missugused andmed, missuguses järjekorras sünniakti sisse kantakse, on ette nähtud Prs. s. juhtnõõride § 26 (R. T. 27 — 1931).

Sünniaktis märgitakse kõik ajaarvud uue kalendri järgi. Erilist tähelepanu nõuab vanemate õige sünniaja märkimine, sest vanemad on sündinud ajal, mil oli maksev vana kalender. Vanemate sünniajad on soovitatav märkida paralleelselt vana ja uue kalendri järgi (vt Sisemin. adm.-o. ringkiri 10., 12., 15. sept. 1927 nr. 43 ja 30 p. 3). Vastsündinu sünniaeg tuleb välja kirjutada sõnadega, kuna vanemate sünniajad ja akti kokkuseadmise aeg on lubatud kirjutada numbritega (Prs. s. j. § 13 R. T. 84 — 1928 ja K.-S. adm.-o. ringkiri 7. nov. 1928 nr. 3030 p. 1).

Vastsündinu perekonnanime ja nime märkimisel sünniakti, tuleb pidada silmas, et seaduslikus abielus sündinud laps kannab isa perekonnanime, vallaslaps kannab ema või muu vabal valikul võetud perekonnanime (Prs. s. j. § 27, R. T. 27 — 1931, ja B. E. S. §§ 150,166), leidlaps kannab perekonnanime, mille talle registreerimisel annab asutus või isik, kes leidlapse võtnud kasvatada (Prs. s. § 33).

Nimede andmise õigus ja kohus lasub seadusliku lapse suhtes vanematel, vallaslapse suhtes emal, leidlapse suhtes asutisel või isikul, kellele leidlaps kasvatada antud. Perekonnaseisumetnikul tuleb loobuda nimede sissekandmisest akti, mis vastolus heade kommetega või teisiti võivad tekitada avalikku pahameelt või on naeruväärsed. Samuti tuleb perekonnaseisumetnikul keelduda akti kandmast vastsündinu poeglapsel nime, mis üldiselt tuntud tütarlapse nimena ja vastsündinu tütarlapsele nime, mis üldiselt tuntud poeglapsel nimena. Vastsündinule antava nime registreerimisest loobumine ainult põhjendusega, et esitatud nimi ei ole seni tarvitatud, ei ole õigustatud. Sel juhtumil, kui on karta äravahetust, tuleb perekonnaseisumetnikul sellele tähelepanu juhtida, et vanemad vastsündinule ei annaks sama nime, mis nad juba ühele oma lapsel annud. Kui aga näiteks vanematel poeg Jaan on surnud enne järgmise poja sünni registreerimist, kellele vanemad oma endise poja mälestuseks soovivad panna nimeks ka Jaan, ei saa perekonnaseisumetnik selle vastu olla.

Lapsele antavate nimede arv ei ole Eestis piiratud. Lätis on see seadusega piiratud, seal ei tohi anda üle kolme nime.

Soovitatav on, et perekonnaseisumetis oleks tarbekorral nimede valikuks käsitada Akadeemilise emakeele seltsi toimetusena XVII — 1929. a. välja antud J. Mägiste raamat „Eestipäraseid isikunimesid“.

Pärast sünniakti allakirjutamist ei saa enam nime muuta või mõnd teist nime veel juure kirjutada. Eestis ei saa vastava seaduse puudumisel üldse nime muuta; küll võib aga muuta perekonnanime (Perekonnanimede muutmise seadus R. T. 57 — 1930).

Aktide kokkuseadmisel tuleks kinni pidada praeguse aja eesti keele õigekirjutuse reeglitest, aluseks võttes „Eesti õigekeelsuse sõnaraamat“. Praegune eesti keele õigekirjutus asub foneetilisel alusel, s. o. sõna tuleb kirjutada nii nagu see välja räägitakse. Nii tuleks nimed, mis vana kirjaviisi järgi kirjutati: näiteks: Eduard,

Ida, kirjutada praeguse aja õigekirjutuse järgi Eeduard, Iida. Ei soovi aga nimeandja, et vastsündinu nimi kirjutataks uue kirjaviisi järgi, ei ole perekonnaseisuametnik õigustatud keelduma nime sissekandmisest akti vana kirjaviisi järgi.

Vanemate perekonnanimed ja nimed tuleb märkida akti täielikult, mitte lahkuminevalt nende sünniahtidest. Kui esineb juhtum, kus abielusoleval emal vallaspõlves veel ei olnud perekonnanime, näiteks põhjusel, et ta abiellus enne 1922. a., mil aastal pandi Petserimaal ja Narva-tagustes valdades kodanikkude suuremale osale alles perekonnanimesid, tuleb akti märkida ema vallaspõlve perekonnanime asemele tema isa nimi ja tähendada, et tal vallaspõlves ei olnud perekonnanime. Kui esineb perekonnanimeta Eesti kodaniku lapse registreerimise juhtum, tuleb perekonnaseisuametnikul (Perekonnanimede võtmise seadus, R. T. 11 — 1926) asjast teatada politseile vastava juurdluse toimepanemiseks ja selle edasisaatmiseks Kohtu- ja Siseministeriumile, varustatult Perekonnanimede võtmise seaduses ettenähtud andmetega. Perekonnanimeta kodaniku last tuleb aga, kui kõik teised registreerimiseks tarvilikud eeldused täidetud, registreerida, ära ootamata Kohtu- ja Siseministri otsust. Perekonnanimeta koostatud sünniakt täiendatakse hiljem ääremärkuse näol puuduva perekonnanimega (Kohtu- ja Sisem. adm.-o. seletus Viljandi maavalits. 24. XII. 1928. a. 3697).

Riigikohtu otsusest (Ts.-o. toim. nr. 30 — 1927) tuleb järeldada, et perekonnaseisuametnik on õigustatud seni algdokumentides vana ortograafia järgi kirjutatud perekonnanimesid kirjutama akti praeguse aja õigekeelsuse reeglite kohaselt, kui kodanik avaldab sellekohase soovi või nõusoleku. Niisugusel korral tuleb aga, et ühendus ei kaoks suguvõsa selgitamisel, aktis klambrites tähendada, kuidas kirjutati kodaniku perekonnanimi endise kirjaviisi järgi (Siseminister. adm.-o. ringkiri 10. sept. 1927 nr. 43 p. 4 ja K.-S. adm.-os. seletus Avanduse valla prs. a.-le, 14. II 1929. a. 4467).

Kuni 1. juulini 1926. oli võimalik nimede muutmine ühest usust teise üleminekul ning sarnane nime muutmine oli juriidiliselt maksev, kui oli mindud usku, mille vaimulikkudel oli maksvate seaduste põhjal õigus registreerida perekonnanime muudatusi. Sellepärast tuleb niisuguse kodaniku lapse sünni registreerimisel, kes enne 1. juulit 1926. üle läinud teise usku ning omandanud sellega uue nime, sünniaktis registreerida viimasel ristimisel (salvimisel) antud nimega (Sisemin. adm.-o. seletus Lääne maavalitsusele 29. XII. 1927 nr. 43).

Kuna vastsündinu sünnikoha märkimine akti Prs. s. § 26. ettenähtud andmetega ei peaks tekitama raskusi, on vanemate sünnikohtade märkimisel raskused ja arusaamatused võimalikud. Kohtu- ja Siseministeriumi adm.-osakonna seletusel tuleb vanemate sünnikohana märkida sünniakti see omavalitsus (linn, alev, vald), mille administratiiv-piirkonnas sünniakti kokkuseadmise ajal vanema sünnikoht (talu, asundus, küla jne.) tegelikult asub (Si-

semin. adm.-o. seletus Keila Ev. lut. kog. prs. a-le 8. X. 1926 nr. 308). Kui lapse vanem sündinud väljaspool praegust Eesti riigi territooriumi, siis on liig laiamõisteline tema sünnikohta märkida ainult riigi nimetusega, vaid tuleb märkida riigi nimetuse kõrval ka lähem administratiiv-üksus.

Vahetegemiseks ühenimeliste kohanimedega vahel tuleb märkida sünniakti ka maakonna nimetus, näiteks Laatre vald Pärnumaal või Laatre vald Valgamaal.

Kuni 1. juulini 1926. peetud meetrikaraamatutes ei märgitud sünnikohti ühtlaselt, vaid märgiti läbisegi kord mõisa, valla, küla või isegi ainult talu nimetusega. Apostliku-õigeusuliste sünnimeetrikates ei olnud üldse ette nähtud märkida lapse sünnikohta. Kohanimed on nendes allikates suuremalt jaolt märgitud saksa või venekeelsete nimetustega. Äramääramiseks, missuguse praegusaja valla administratiiv-piirkonda kuulub lapse vanema kohta meetrikas märgitud sünnikoht, on soovitatav kasutada „Üleriikline asumite nimestik“, mis ilmunud posti peavalitsuse väljaandena 1923. aastal. Nimetatud raamat sisaldab linnade, alevite, valdade, külade, asunduste, üksiktalude ja muud kohanimetused tähestikulises järjekorras, ära määrates, missugusesse maakonda ja valda teatav asum (koht) kuulub.

Saksakeelsele kohanimele vastava eestikeelse nimetuse kindlakstegemiseks on soovitatav käsitada näiteks „Revalscher Kalender“, mis sisaldab asumite nimesid kõrvuti eesti ja saksa keeles.

Sünniakti märgitakse kodakondsus, kui isik on välismaalane.

Niisugusel juhtumil, kui lapse isa on näiteks kodakondsuseta, ema aga Eesti kodanik, on tarvilik arusaamatuste ärahoidmiseks märkida akti, et isa on kodakondsuseta ja et ema on Eesti vabariigi kodanik. Kui mõlemad vanemad on välismaalased, tuleb akti märkida mõlemate (mitte ainult isa) kodakondsus. Vastsündinud abielulapse kodakondsus käib isa, vallaslapse kodakondsus ema kodakondsuse järgi. (Sisemin. adm.-o. seletus Viljandi maavalitsusele 12. XI. 1926 nr. 504 ja Kodakondsuse seadus R. T. 136 — 1922).

Sünniaktis on ette nähtud ka omavalitsuse (linn, alev, vald) märkimine, kus peetakse vanemate perekonnaregister. Tekib perekonnaseisuametnikul kahtlus, kas kodaniku teadmine nende andmete suhtes õige, tuleb tal, kui ta juba varemalt selle kodaniku perekonnaseisu muudatusi registreerinud, lahti lüüa oma registrid, või püüda jõuda selgusele küsimustega, näiteks, millal oli kodanikul viimati sünni või abielu registreerimine, kelle juures jne. Tarbekorral võib nõuda ka perekonnaseisutunnistuse vorm nr. 8 esitamist.

Selgub, et vanemate perekonnakirju üheski omavalitsuses ei peeta, on perekonnaseisuametnik kohustatud sünni teadaandjalt nõudma ka dokumente, mis tarvilikud isa ja ema kohta perekonnaregistris erilehekülje avamiseks, sest Pr. s. j. § 60 põhjal on

neile sunduslik korraldada perekonnakirja lapse sünni registreerimisel.

Juhtumil, kui vanemate kohta sünniakti allakirjutamise silmapilgul veel ei peeta perekonnakirju, jääb sünniakti lahtris „Vanemad on sisse kantud . . . . . perekonnaregistrisse“ märkimata omavalit-suse nimetus ja lahter täidetakse roobasjoonega (Prs. s. j. § 11).

Kuna akt omab allakirjutamisega seadusliku jõu, ei või selle sisus pärast allakirjutamist teha enam juurekirjutusi, ja sellepärast, kui vanemate perekonnakirjade avamine sünnib pärast akti allakirjutamist, märkida vanemate perekonnaregistrisse kandmine juba akti äärel (Siseminist. adm.-o. seletus Pärnu maavalits. 26. X. 1928 nr. 2779).

Lõpuks peatun veel küsimuse juures, kuidas arvestada, mitmes laps on registreeritav vastsündinu emale. Ema sünnituse järjekorra märkimisel akti tuleb perekonnaseisuametnikul arvestada nii elus- kui surnultsündinuid. Surnultsündinud lapseks ei loeta loodet, mis on heidetud välja enne kuuekuulist kandmist (Prs. s. j. § 51). Niisuguseid looteid ei registreerita ja seepärast ei tule neid ka arvesse võtta ema sünnituste arvu kindlaksmääramisel.

Ülevaade Narva politsei spordiringi tegevusest 1930/31. aastal.

J. Tiisfeldt.

Narva politsei spordiringi 1930. suvihooaeg möödus n. ö. jalgpalli tähe all. Harjutuste kõrval peeti neli sõprusmängu, neist üks Vaivaras, üks Narva ajakirjanikkudega ja kaks Narva-Jõesuus kohalikest suvitajaist kombineeritud meeskondadega. Neist mängudest võitjana küll kordagi välja ei tulnud, parimaks tulemuseks osutus viik 4:4. Oli ilmne, et meeskond paari aasta kestel seisis surnud punktil, mis tingitud oli sagedasest koosseisu muudatusest, korrapäraste ühistreeningute mittetoimetulemisest jne.; see kõik põhjustas meeskonna aegajalist lagunemist, ning 1930. sügisel ta likvideeruski.

Aladel, mis puht individuaal sportavaldiste kilda kuuluvad, kergejõustik, jalgrattasõit, läks tegevus oma soodu edasi. Tähelepan-davaid tulemusi ei näidatud, kuid harjutusist ning võistlusist osavõtjate arv näitas eelmiste aastatega võrreldes tõusu tendentsi.

1930. hooajal korraldati rida võistlusi, neist oleks eeskätt nime-tada 15. juunil peetud jalgrattasõit 25 km. distantsil. Osavõt-jaid oli kuus. Esikoha omandas konstaabel Jakobson ajaga 56 min, 58,2 sek. Samal aastal 7. septembril näitas Jakobson samal dis-tantsil rakkessõidus aega 58 min. 26. sek. Suuremad omavahelised võistlused kergejõustikus, jalgrattasõidus ja laskmises korraldas ringi juhatus 6. ja 7. sept. Võistluste korraldamiseks aitas E. P. K.

liit kaasa rahalise toetuse näol, samuti kohalik seltskond ja äritegelased. Neil võistlusil saavutati järgmisi paremaid tagajärgi. Kergetõustikus: 100 mtr. konst. Tasane 12,4 sek., 400 mtr. konst. Jakobson 62,0 s., 3000 mtr. kordnik Klaas 11 min. 44,2 s., 4×100 mtr. teatejooks 1. pol.-jšk. meeskond 53,4 sek.; kuulitõukes pol. assistent Pürn 10,42 mtr.; kettaheitel Pürn 33,50 mtr.; granaadiheitel pol. v. ag. Kvell 56,35 mtr.; kaugushüppes konst. Tasane 5,55 mtr.; kõrgushüppes konst. Kesler 1,45 mtr. Laskmises: kaitseväge vintpüssidest (200 mtr. 15 lasku 3 asendist) assist. Pürn 109 silma; spordipüssist (50 mtr. 15 lasku 3 asendist) assist. Pürn 113 silma; püstol (brovning kal. 7.65, dist. 25 mtr., 15 lasku) kr.-assist. Piirisild 98 silma. Üksikutest tuli üldvõidjaks 1. pol.-jaoskond 98 pkt. poliitilise politsei 89 p. vastu.

22. novembril korraldati jšk. vaheline laskevõistlus sportpüssidest à 6 laskurit jšk. peale; grupilaskmise võitis 2. pol.-jšk. 588 punktiga. Individuaalselt tuli esimeseks 1. jšk. kordnik Brenner 112 pkt.

Käsipalli hooaeg sai avangu septembrikuu alul varajase saali treeninguga, mille eesmärk oli komplekteerida uus käsipallimeeskond, kuna kevadel eduga esinenud meeskonnast olid lahkunud kandvamad jõud. 1931. hooaeg algas käsipalli eduka arenemise tähe all. Politseikooli kõrgema klassi lõpetanud lennust tuli koosseisu rida nimekaid sportlasi-käsipallimängijaid. Meeskonna treeneriks sai konst. Alfred Voitk, kellel käsipalli alal tunnustatud teened juba Tartust. Värskendatult alustati järjekindlaid harjutusi ja treeningvõistlusi. 8. ja 15. märtsil peetud Narva käsipalli välkturniiris meistri nimele võitis ringi meeskond käsipallis hõlpsalt „Võitlejat“ 2:0 ja pinevas heitluses kaitseliidu spordiklubi 2:1, millega omandas käsipallis Narva välkturniiri meistritiitli. Korvpallis raius ringi meeskond end edukalt finaali, kus kaotas 1. jalav. rügemendis sundaega teenivatele internatsionaalidele 28:20. Narva meeskond, esinedes reservideta, pidas Tartus ja Tallinnas à 2 matši. Tartus võideti käsipallis 2:0 ja korvpallis 63:7, Tallinnas kaotati võrkpallis 2:1. Korvpallis oli narvakate paremus ilmne ning tallinlased olid sunnitud kapituleerima 47:18. Võistlusturneeiga lõpeski käsipalli hooaeg ja maikuus asuti pesapalli harjutustele, misugune hoog aga suve tulekul soiku jäi.

Talvspordialal korraldas ringi juhatus 15. märtsil 11 km. suusavõistluse murdmaastikul, millel tuli võitjaks 1. jšk. kordniku kt. E. Otter ajaga 55:50,7 sek.

Kergetõustiku hooaeg algas 17. mail korraldatud 5 km. murdmaajooksuga. Osavõtjaid oli eelmise aastaga võrreldes ametikohuste siduvuse tõttu märksa vähem; võitjaks tuli abiprefektuuri kantseleiametnik M. Betlem ajaga 17:57,2. 31. mail võttis politsei spordiring spordiorganisatsioonidelt korraldatud spordipäevast osa, saavutades kaitseväge võrdse arvu punkte (13), jäädes teisele kohale.

Suvekuudel harrastati Narva-Jõesuu mererannas enamalt jaolt käsi- ja pesapalli, linna spordiväljal aga kergejõustikku. 30./31. juulil korraldati katsevõistlused 4. üleriiklikeks politsei võistlusiks Tallinnas, mille põhjal ka komplekteeriti esialgselt Tallinna saadetava meeskonna nimestik. Tunduvalt aga nõrgendas 17-liikmelise meeskonna koosseisu konst. Voitk'i ärajäämine vasaku käe veremürgituse tõttu, kuna teine kandev jõud, v. kordn. Lilienthal, jalalihase rebenemise tõttu oli võimas kaasa tegema vaid viskeid. 21.—23. augustil peetud üleriiklikel politsei esivõistlusil tuli üldkokkuvõttes Narva IV kohale 95 pkt., omandades üldse 10 esikohta, seda pea eranditult kergejõustikus, vähemal arvul ujumises ja jalgrattasõidus.

Suuremad omavahelised võistlused laskmises, kergejõustikus ja jalgrattasõidus, kus tuli ühtlasi väljamängimisele Kreenholmi mändauhind — suur hõbekarikas parimale sportlasele, peeti 26. ja 27. septembril. Hilise aja tõttu oli ilmastik äärmiselt ebasoodus, mis oma mõju avaldamata ei jätnud. Nii nurjusid esimesel päeval tulemused vintpüssist laskmises ning jalgratta-sõidus. Teisel päeval ärapeetud kergejõustiku võistlusil saavutati siiski nimetamistväärseid tagajärgi. Esmakordselt olid võistlejad vastavalt võimetele jaotatud klassidesse: eriklass ja B-klass. Ringi juhatusele tuli kohalik seltskond lahkelt vastu, toetades võistluste korraldamist rikkaliku kogu auhindade annetamisega. Narva pankade rändkuju parimale üksusele omandas üheks aastaks 1. pol.-jaoskond 155 pkt., Kreenholmi puuvillasaaduste m-ri o.-ü. hinnalise hõbekarika parimale laskurile, kergejõustiklasele, jalgratturile ja suusatajale omandas üldpunktidega 1. jsk. kordnik Brenner, Narva kinoomanikkude hõbekarika 4×100 mtr. teatejooksus omandas 2. pol.-jsk. Nende võistluste puhul pühitse ringi liige ja sportlane, 2. jsk. politsei komissar Julius Tiisfeldt, oma 10-aastast aktiivsportlase juubelit. Tehnilistest tagajärgedest oleks mainida: laskmises vintpüss. (dist. 200 mtr. — 15 lasku) pol. assist. Joh. Pürn 109 pkt.; püstol (dist. 25 mtr. — 15 lasku) konst. Auksmann 98 pkt; montekristo (dist. 50 mtr. — 15 lasku) kordnik Brenner 115 silma; jalgrattasõit maanteel dist. 20 km. kordnik Reimann 55 m. 11,5 s.; kergejõustikus: 100 mtr. kom. Tiisfeldt 11 sek.; 400 mtr. — Tiisfeldt 54 sek.; 1500 mtr. — Tiisfeldt 4:42,0 sek.; 3000 mtr. käik vormis ja rakmeis — kordn. Brenner 17:28,1; kõrgushüpe — van. kordn. Lilienthal 155 tsm.; kaugushüpe — van. kordn. Lilienthal 667 tsm.; kolmikhüpe — Lilienthal 12, 63 mtr.; kettaheide — Lilienthal 40,30 mtr.; granaadiheide — Lilienthal 63,83 mtr.; kuulitõuge — konst. Voitk 12,21 mtr.; 4×100 mtr. teatejooks — 2. pol.-jsk. 49 sek.

Kohtuotsused.

Valla- ja aleviomavalitsused ei ole kohustatud maksma viivitusraha tulumaksu osa õigel ajal edasi andmata jätmise korral.

(Riigikohtu adm.-osak. t. nr. 626 I — 1931.)

„Rahaministri määruse tulumaksu seaduse § 91 käsitamise kohta (R.T. 11/12 — 1925) 4-jas lõige kohustab valla- ja alevivalitsusi iga kuu jooksul sissetulnud tulumaksu summased andma edasi Eesti Panga osakonda hiljemalt järgmise kuu 5. päevaks. Sama määruse 5-es lõige kohustab nimetatud summad saatma edasi Eesti Panga osakonda järgmisel päeval pärast seda, kui sissetulnud summa on ületanud 1000 krooni. Määruse 6-da lõike põhjal nõutakse eelnimetatud omavalitsustelt summade tähtajal edasi andmata jätmise korral 1% kuus viivitusraha. — See rahaministri määrus on antud Tulumaksu seaduse § 93 põhjal. Nimetatud seaduse § 93 (R.T. 63/64 — 1920. a.) määrab: „Rahaministrile antakse õigus anda välja selle seaduse täideviimiseks tarvilisi juhatuskirju.“ Käesoleva asja otsustamisel tekib küsimus, kas kõnesolev rahaministri määrus, eriti selle 6-es lõige, leiab alust Tulumaksu seaduses või mõnes teises maksvas seaduses. Rahukohtuniku arvates on selle määrusega pandud omavalitsuste peale eriline koormatus või trahv 1% viivitusraha näol. Põhiseaduse § 83 järgi ei või aga kellelegi panna peale avalikke makse või koormatusi muidu kui seaduse alusel. — Tulumaksu seadus (R.T. 63/64 — 1920) ega selle muutmise seadused (R.T. 78 — 1922, 35 — 1923, 149 — 1924) ei sisalda määrusi omavalitsustelt mingisuguse viivitusraha võtmise üle. Kui seaduse § 93 annab rahaministrile õiguse anda välja seaduse elluviimiseks tarvilisi juhatuskirju, siis võivad sarnased juhatuskirjad põhineda üksnes seaduse enese määrustel ja olla viimaste üksikasjalisemaks selgitamiseks ja arendamiseks, kuid nendega ei või rahaminister panna ei maksnikele ega omavalitsustele peale uusi koormatusi ja kohustusi, mis ei leia alust seaduses ja mis ulatuvad kaugemale seaduses eneses ettenähtud koormatustest ja kohustustest. Oleks seaduseandja tahtnud võtta omavalitsustelt rahaministri määrukses ettenähtud 1% viivitusraha, siis oleks ta seda väljendanud seaduses. Selle seisukoha kinditamiseks olgu tähendatud, et maksnikelt võetav viivitusraha 1% kuus on otsekohe ette nähtud Tulumaksu seaduse § 71-ses (R.T. 78 — 1922). — Veel enam kinnitab seda arvamist Maal asuvate liikumata varanduste maksu seadus (R.T. 18/19 — 1920), millise seaduse § 39 otsekohe määrab omavalitsustelt 1% kuus viivitusraha — liikumata varanduste maksu riigiosa mitte õigel ajal renteisse saatmise korral. Nimetatud seaduse § 49 põhjal antud juhatuskirja (R.T. 89 — 1923) § 7 määruasel 1% viivitusraha võtmiseks on seega seaduslik alus. Liikumata varanduste maksu seaduse § 39-as ettenähtud korda on rahaminister oma määrustega korduvalt laiendanud ka tulumaksu summade sissenõudmise kohta (R.T. 27/21 — 1920. aasta maksu kohta, R.T. 4 — 1922—1921. a. maksu summade kohta) ja

on selle üldiselt maksuma pannud määrusega R.T. 119/120 — 1924. a., kuid rahukohtuniku arvates puudub rahaministril seaduslik alus sarnase määruse kui ka praegu maksva määruse andmiseks, sest maksu seadusi ei tohi laiendavalt tõlgitseda. See rahaministri määrus ei leia toetust ka Riigi eelarveseaduses, mille § 36 kohustab küll asutusi, kelle hooleks on usaldatud riigimaksude või muude tulude sissenõudmine, kandma sissenõutud summasid riigikassa arvele kindlaksmääratud korras ja tähtaegadel ja andma aru nende summade sissenõudmisest ja edasisaatmisest, keelates ühtlasi neid summasid tarvitada sissenõudva asutuse oma kuludeks, kuid ka see seadus ei anna rahaministrile õigust määrata omavalitsustele mingisuguseid seaduses mitte ettenähtud makse või trahve. Kõigil neil kaalutlustel leidis rahukohtunik, et eelnimetatud rahaministri määrus paneb valla- ja alevivalitsustele peale sarnase koormatuse või trahvi, mida Tulumaksu seadus ja teised vastavad seadused ette ei näe ja mille võtmiseks puudub seaduslik alus, mispärast pole nimetatud määrusel selles osas kohustavat jõudu omavalitsuste kohta.“

Riigikohtule antud revisjoni protestis palub Pärnu maavalitsus tühistada rahukohtuniku otsuse põhjusel, et rahaministri juhatuskirjas (R.T. 119/120 — 1924) tähendatud nõue 1% viivitusraha võtmiseks hiljem edasiantud tulumaksu summade pealt olevat seaduslik analoogiliselt kinnisvaramaksu kohta antud seadusele ja määrustele.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohtus, et Pärnu maavalitsuse protest tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel: rahukohtunik on õieti leidnud, et rahaministri määrus viivitusraha võtmise kohta omavalitsustelt tähtajal edasi andmata tulumaksu summade pealt ei põhjene seadusele ja on õieti maavalitsuse protesti tagajärjeta jättnud. Vastava seaduse puudumisel tuleks sarnastel juhtumitel talitada korras, mis ette nähtud Nuhtlusseaduse §§ 356 ja 360 ja nõuda viivitusraha tasumist süüdlastelt viivitusel.

Politseiasutised ei ole õigustatud tööstuste õpilastele õpilasetunnistusi välja andma.

(Riigikohtu adm.-osak. t. nr. 1007 II — 1930.)

Otsek. maks. sead. § 453 p. 34 järgi (R.T. 44 — 1928) ei kuulu ärimaksu alla käsitöö ja igasugune muu tööstus oma perekonnaliikmete abil, kui selle juures ei kasutata üle ühe palgalise töölise ja üle kahe õpilase tingimusega, et õpilased oleksid alla 18 a. vanad või et neil oleks õpilaste tunnistused, mis antud välja tööstuskooli või mõne teise selleks õigustatud asutise poolt. Sellest nähtub, et neil isikuil, kes üle 18 a. vanad, peab õpilasetunnistus olema, kui nad töötavad tööstuses õpilastena, vastasel korral loetakse nad töölisteks, mitte õpilasteks. Mis puutub sellesse, kelle poolt peab olema õpilasetunnistus antud välja, siis määrab OMS § 453 p. 34, et tunnistused peavad olema antud välja tööstuskooli või mõne teise selleks õigustatud asutise poolt. Kaebaja arvamuse, et ka

politsei asutised kuuluvad asutiste hulka, kes õigustatud on sääraseid tunnistusi andma, on ekslik, sest seadusega pole tööstuste õpilastele õpilasetunnistuste andmine politsei ülesandeks tehtud, kuigi politseil õigus on anda välja igasuguseid tunnistusi.

Ametlik osa.

Kohtu- ja Siseministeriumi ringkiri 7. sept. s. a. nr. 1602-p.

Ringkirjalise ettekirjutuse 16. juulist 1930. a. nr. 1126-p p. 1 kohaselt esitatakse politseivalitsusele protokollilise ära kirja iga salaja üle piiri tulnud välismaalase kohta. Selle ettekirjutuse täitmine on kujunenud sarnaselt, et protokollilise ära kirja esitab salaja üle piiri tulnud isiku tabaja asutis ja ka veel asutis, kes asja edasi saadab rahukohtunikule. Selle muutmiseks edaspidi iga salaja üle piiri Eestisse tulnud isiku (ka Eesti kodan.) tabamisest tabajal asutisel viivitamata teatada politseivalitsusele vahikirjaga, või vajaduse korral, kui asjaolud seda tingivad, telefonogrammiga. Protokollilise ära kirjad salaja üle piiri Eestisse tulnud välismaalaste kohta esitada politseivalitsusele ainult sel asutisel, kes saadab algprotokollilise rahu kohtunikule piiriseaduste rikkujat karistamiseks.

Kohtu- ja Siseministri käsukirjaga 7. okt. s. a. nr. 42

on kõigile Kohtu- ja Siseministeriumi kesk- ja alluvate asutiste teenistuses olevatele ametnikkudele ja teenijatele, nii määralistele kui ka ülemääralistele, tehtud kohuseks korraldada oma ja oma perekonnaliikmete (naine ja alaealised lapsed) perekonnakirju vastavas omavalitsuse perekonnaseisuametis oma alalise elukoha järgi hiljemalt 1. maiks 1932.

Käesoleva korralduse täitmise tõenduseks tuleb ametnikkudel ja teenijatel esitada oma teenistuslehe juure omavalitsuse perekonnaseisuametniku poolt väljaantud perekonnaseisutunnistus (vorm nr. 8) ühes õiendusega, missuguse perekonnaregistri kõite ja lehekülgede all on sisse kantud nende abikaasad ja alaealised lapsed. Edaspidi teenistusse võetavatelt isikutelt tuleb nõuda samad dokumendid teenistuslehele juurelisamiseks.

Politseivalitsuse direktori käsukirjaga 19. sept. s. a. nr. 11

on määratud Kohtu- ja Siseministri resolutsiooniga 12. sept. s. a. kuritöö selgitamisel tehtud tubli töö eest 150 kr. rahalist autasu kokku selgitustööst osa võtnud Tartu-Valga kriminaalpolitsei ametnikkudele, missugune autasu jaotatud järgmiselt: kriminaalabikomismissar A. Soome'le 60 kr., krim. pol. van. assistent V. Reinbaum'ile 40 kr., krim. pol. agent P. Luigele 25 kr. ja krim. pol. agent V. Moses'le 25 kr.

Tallinna-Harju prefektuuri konstaabel Thorvald Andersen, kes

surnud 16. augustil 1931. a., on kustutatud koosseisust samast päevast arvates.

Tallinna-Harju prefektuuri kordnik Aleksander Niilus, kes sooritanud 16.—19. dets. 1930. a. politseikoolis eksternina politseiametikutse eksami, on määratud konstaabliks Tallinna-Harju prefektuuri koosseisu, arvates 1. sept. 1931. a.

Viru-Järva prefektuuri konstaabel August Miller on vabastatud ametist oma palvel teisele ametikohale ülemineku tõttu, arvates 1. septembrist s. a.

Lääne-Saare prefektuuri konstaabel Paul Tamm on paigutatud ümber oma palvel ja huvides Viru-Järva prefektuuri koosseisu, arvates 25. sept. s. a.

Kuresaare jaoskonna politseikomissari sekretäri kohustetäitja Artur Espenberg on kinnitatud sama politseikomissari sekretäriks, arvates 1. oktoobrist s. a.

Politseivalitsuse direktori käskkirjaga 2. okt. s. a. nr. 12

on määratud Kohtu- ja Siseministri resolutsiooniga 29. septembrist s. a. Tallinna-Harju kriminaalpolitsei assistendile Arnold Ervinile 50 kr. rahalist autasu hoolsa ja asjaliku töö eest.

Tartu-Valga prefektuuri konstaabel Paul Rekkerts on vabastatud ametist oma palvel tervislistel põhjustel, arvates 15. okt. s. a.

Raudteepolitsei konstaabel Karl Jürnas on vabastatud ametist, arvates 1. oktoobrist 1931. a. parandamatu haiguse tõttu, mis ametikohuste täitmist takistab.

Politseivalitsuse direktori käskkirjaga 17. okt. s. a. nr. 13

on vabastatud ametist Tallinna-Harju prefektuuri konstaabel August Laas oma palvel tervislistel põhjustel, arvates 1. nov. 1931. a.

Viljandi-Pärnu abiprefektuuri konstaabel Hans Sikk on paigutatud ümber oma palvel ja huvides Tartu-Valga prefektuuri koosseisu, arvates 1. nov. 1931. a.

Tartu-Valga prefektuuri konstaabel August Rüütel on paigutatud ümber oma palvel ja huvides Viljandi-Pärnu abiprefektuuri koosseisu, arvates 1. nov. 1931. a.

Viru-Järva abiprefektuuri konstaabel August Soll on vabastatud ametist oma palvel, arvates 12. okt. 1931. a.

Viru-Järva abiprefektuuri konstaabel Erich Tamsar on vabastatud ametist oma palvel teisele ametikohale ülemineku tõttu, arvates 7. okt. 1931. a.

Võru-Petseri prefektuuri kordnik Johan Park, kes sooritanud 19.—21. mail s. a. politseikoolis eksternina politseiametikutse eksami, on määratud konstaabliks raudteepolitsei koosseisu, arvates 15. oktoobrist 1931. a.

Raudteepolitsei komissari käskkirjaga 20. okt. s. a. nr. 16

on avaldatud Tallinna jaoskonna Ülemiste raiooni allkonstaabel Jaan Kullmannile tänu hoolsa ja eeskujuliku teenistuskohuste täitmise eest kohtuvõimude poolt tagaotsitava isiku tabamisel 11. sept. s. a. Ülemiste jaamas.

Piirivalve valitsuse ülema käsukirjaga 31. aug. s. a. nr. 108

on avaldatud Tallinna jaoskonna Kunda raiooni kordoni ülemale veltv. Nikolai Pagi'le, kord. ül. veltv. Emil Oidermann'ile, mootorpaat nr. 18 motoristi k. t. n.a.o. Aleksander Ustermann'ile, valv. kapral Aleksei Luigele ja valv. ream. Rudolf Karbile kiitust energilise tegetsemise eest, mille tagajärjel korda läks merest välja traalida 2700 ltr. salapiiritust.

Piirivalve valitsuse ülema käsukirjaga 6. okt. s. a. nr. 124

avaldatakse teadmiseks Kaitseministri käsukiri nr. 198 — 23. sept. 1931. a.: (Kaitsevägede staap.) § 1. Alljärgnevad ohvitserid, kes edukalt sooritanud eksternidena 1930. ja 1931. a. Kaitseväe ühendatud õppeasutistes alalisväe ohvitseri kutse omandamiseks korraldatud katsed ja praktilised tööd, lugeda alalisväe ohvitserideks: kapt. August Leisk, kapt. Aleksander Sakkeus, kapt. August Orgusaar, kapt. Mart Nuudi ja leitn. Rudolf Ludvig.

Piirivalve valitsuse ülema käsukirjaga 8. okt. s. a. nr. 126

on ülendatud Tallinna jaoskonna Loksa raiooni valv. ream. Elmar Teder hoolsa ja kiiduväärt teenistuse eest kapraliks.

Politseivalitsuses on registreeritud:

- 1) Ajakiri „Staroje i Novoje“, ilmub Tallinnas, igal kuul; väljaandja — Nikolai Bagrov, vastutav toimetaja — Helene Bagrov.
- 2) Ajakiri „Kiil“, ilmub Tartus, üks kord nädalas; väljaandja — Andreas Klemmer, vastutav toimetaja — August Taader.
- 3) Ajakiri „Tallinna Saladused“, ilmub Tallinnas, kaks korda kuus; väljaandja ja vastutav toimetaja — Bernhard-Rudolf Veski.
- 4) Ajakiri „Põhja Kotkas“, ilmub Viljandis, kahe kuu tagant, kuu esimesel päeval; väljaandja — Sakalamaa Noorte Kotkaste Viljandi malevkonna staap, vastutav toimetaja — Jaan Vares.
- 5) Ajakiri „Eesti Talu“, ilmub Tallinnas, neli korda aastas; väljaandja ja vastutav toimetaja — Julius Kass.
- 6) Ajaleht „Tartu Näituse Teataja“, ilmub Tartus tarviduse järgi; väljaandja ja vastutav toimetaja — Paul Kanarik.
- 7) Ajaleht „Oma Sõna“, ilmub Põltsamaal, üks kord nädalas; väljaandja — Johannes Vatmann, vastutav toimetaja — Meinhard Söödor.
- 8) Ajaleht „Uus Eesti“, ilmub Tallinnas, üks kord nädalas; väljaandja — kirjastusühisus „Uku“, vastut. toimet. — Viktor Siimann.
- 9) Ajaleht „Tempo“, ilmub Tallinnas, kaks korda nädalas; väljaandja ja vastutav toimetaja — Johannes Järv.
- 10) Ajaleht „Pühapäev — Lugemist kõigile“, ilmub Tallinnas, üks kord nädalas; väljaandja ja vastutav toimetaja — Valter Vaher.
- 11) Ajaleht „Ugala“, ilmub Võrus, kolm korda nädalas; väljaandja — Alfred Müllerson ja vastutav toimetaja — Leonhard Tamemägi.

Küsimusi ja kostmisi.

„Eesti Politsei“ annab siin kõigile „E. P.“ tellijaile tasuta vastusi. Kui keegi tellijaist soovib vastuse saada enne järgmise numbril ilmumist, siis saadetakse sellekohasel soovil vastus posti kaudu kätte, kui selleks on lisatud juure 10-sendiline postmark. Toimetas jätab endale õiguse avaldada kirjateel saadetud vastused „Eesti Politseis“, kui küsimused on põhimõttelised ja üldhuvitavad.

Maakonstaabel. Küsimus. Viimasel ajal tekitab maakonstaabelite raskusi asjaolu, et vanad põllumehed, samuti ka asunikud ei tasu vabatahtlikult isikumakse oma täiskasvanud poegade ja tütarde eest, kes alaliselt elavad nende juures ja teevad nende tööd. Kas on õigus vanemate varandusest nõuda sisse laste isikumaksu ja misuguse seaduse alusel?

Vastus. Seadused ei näe ette, et vanemad oleksid vastutavad oma täisealiste laste maksuvõlgade eest. Seepärast ei ole alust lastele määratud isikumaksu sissenõudmiseks vanemate varandusest.

H. V. Küsimus. Kes on kohustatud revideerima era-padruni-vabrikute tegevust, et neis täidetakse tööstusloas, mis antud vabriku avamise juures, ette nähtud tingimused peajasjalikult lõhkeainete alalhoidmise ja nendega ümberkäimise kohta ning et vabrik ei valmistaks ega müüks laskemoona (padruneid) isikutele, kellel selle omandamiseks puudub luba. Kui politsei on kohustatud revideerima, siis kes nimelt, kas prefekt, komissar või konstaabel?

Vastus. Seadused ei näe küll otsekohe ette, et niisugused ülesanded lasuvad politseil. Kuid kuigi see ülesanne ei ole politsei peale otsekohe pandud, ei saa siiski järeldada, et politsei on järelevalvest sellel alal vabastatud. See ülesanne lasub politsei peal kui üldise seadusliku korra ja julgeoleku järele valvaja peal (v. Politsei korraldused § 4 p. p. 1 ja 6 — R. T. 177/178 — 1925).

Mis puutub küsimusse, millise politseiametniku peal see kohus lasub, siis tuleb märkida, et Lõhkeainete, kaltsium-karbiidi, atsetüleeni, laskeriistade ja püssitongide seadus (R. T. 39 — 1930), millest esijoonest tuleb lahendust otsida kui vastavast eriseadusest, seda küsimust otsekohe ei lahenda. Selle seaduse § 47 järgi nõutakse küll, et Majandusministeerium teataks kohalikule prefektile tongide vabrikute ja pürotehniliste laboratooriumide sisseseadmisest ja avamisest. Ei ole aga öeldud, et valvet selle järele, et niisugused ettevõtted täidaksid seatud nõudeid, võib teostada ainult prefekt. Sellepärast tuleb siin kohaldada üldist järelevalve teostamise korda, mis maksab avaliku julgeoleku kaitse alal, s. o. igal politseiametnikul on õigus ja kohus teostada nende ettevõtete järelevalvet oma tegevuspiirkonnas. Seejuures peab aga pidama silmas, et ülalnimetatud seaduse § 40 järgi püssirohu- ja muude lõhkeainete ladude, nende ehituse, neis püssirohu või muu lõhkeaine hoidmise

või sellega kauplemise kohta käivate eeskirjade rikkumise korral, kui sellest ähvardab hädaoht, võib lao sulgemise korraldusi teha ainult prefekt.

A. R. Küsimused. 1) Tsiviil-kohtu otsuse täitmisel maaraiooni konstaabli poolt selgus, et kostjal ei ole mingisugust varandust ega sissetulekut, millest võiks katta täitekulu. Nõudja täitekulu vabatahtlikult ei tasunud, vaatamata temale tehtud ettepanekule. Nõudja elab linnas. Kohtupristav, kelle tegevuspiirkonnas elab nõudja, ei võta vastu ettepanekut täitekulu sisse nõuda, põhjendades seega, et seadusega pole pandud kohtupristavite peale täitekulude sissenõudmist politsei kasuks.

Kuidas on võimalik säärasel korral täitekulu nõuda sisse. Kas on selle kohta olemas vastav seadus ja kust seda võib leida?

2) Kuidas tuleb toimetada tsiviil-kohtu otsuse täitmisel, kui kostja vastu tuleb järgemööda täita mitu nõuet. Esimese järgi on kõik kostja vara arestitud, nii et järgmiste nõuete rahuldamiseks enam midagi ei ole, mispärast tuleks need nõuded liita esimese toimetuse juure. Enne liitmist on aga esimese nõude järgi väljakuulutatud oksjon kolmanda isiku palvel kohtumääruse põhjal pandud seisma.

Kas tuleb liita kõik toimetused esimese toimetuse juure ja siis oksjon kuulutada välja järgmiste nõuete rahuldamiseks (välja arvatud esimene, mille järgi müük on pandud seisma kohtu poolt), vaatamata sellele, et toimetuse juures on kohtu täiteleht vara müügi seismapanekust kuni asja (omanduse õiguse) lahendamiseni kõhtus; või tuleb vara uuesti arestida ja siis määrata müügile, ilma toimetusi liitmata.

Vastused. 1) Kohtupristavite taksi seaduse järgi (R. T. 36 — 1927) § 18 järgi võib kohtupristav oma tasu sisse nõuda ka enne täitmist isikult, kelle palvel ette võetakse täitmine, juhtudel, kui seda ei ole tehtud ja tasu ei ole võimalik katta võlgnikult sissenõutud summadest, võib kohtupristav selle tasu nõuda sisse isikult, kelle palvel võeti ette täitmine.

Kohtuotsuste täitmine politsei poolt sünnib samal alusel.

Küsimus seisab selles, millises korras on võimalik neid tasusid nõuda sisse. Tasu sissenõudmise korra kohta võlgnikult ei ole kahtlust. Seadus ei lahenda aga otsekohe seda küsimust sissenõudmist paluva isiku suhtes.

Vene senat on seletanud, et kohtupristavid ei saa nõuda tasu nõude korras (Vene senati tsiviil-kass. dep. o. nr. 253 — 1880. a.). Senat tõi oma otsuses muu seas järgmised motiivid:

Nagu nähtub Tsiv. khp. seadusest, kujutab kohtupristavi tasu üht kohtuliku asjaajamise kulu liiki (Tsiv. khp. s. § 839 p. 4). Tsiv. khp. seaduse selles peatükis, kuhu on paigutatud nimetatud (839) paragrahv, on loendatud ka muud seda liiki maksud, kusjuures mõnede kohta on nähtud ette tasumise kord; kohtupristavite tasu asjas aga on öeldud § 866, et see tasumine sünnib erilise taksi järgi;

edasi räägitakse kohtupristavite tasust Tsiv. khp. s. § 958. Kuigi viimane paragrahv kõneleb ainult sellest, kellelt tuleb pristavi tasu nõuda sisse, tõendab küllaldaselt selle eeskirja sissevõtmise Tsiv. khp. seaduse sellesse jaotusse, milles käsitletakse kohtuotsuste täitmist, et selle tasu saamine on arvatud toimetuseks kohtuotsuste täitmise alal ja et kohtupristavite korraldused selles asjas kuuluvad tema võimkonda antud toimuste hulka. See nähtub muu seas ka sellest, et kohtupristavi poolt peetavas päevaraamatus (§950) märgitakse ka kohtupristavile kuuluv tasu. Samuti kinnitavad ka Tsiv. khp. s. §§ 1060 ja 1163, et kohtupristavile kuuluva tasusumma sissenõudmist toimetatakse samas korras; nagu muidki toimusi kohtuotsuste täitmise alal. Arvates kohtupristavi tasu sissenõudmist kohtuotsuste täitmise alaste toimuste hulka, tuleb järeldada, et sellele sissenõudmisele kohaldatakse ka Tsiv. khp. s. §§ 962 ja 160 seadtu eeskirja.

Kuna need senati poolt toodud kaalutlused on täiel määral kohaldatavad ka neile juhtudele, kus tuleb kohtupristavile kuuluvat tasu nõuda sisse isikutelt, kelle palvel täitmine võeti ette, siis peab oletama, et politsei võib temale kuuluvat täitmist kohe nõuda sisse täitmist palujalt isikult kohtuotsuse täitmise puhuks seatud korras, s. o. ilma kohtule tsiviilnõuet esitamata. Kui isik leiab politsei tegevuse olevat vildaku, võib ta kaevata Tsiv. khp. s. §§ 962 ja 160 seatud korras.

Kohtupristavi kaudu politseile kuuluva täitetasu sissenõudmiseks pundub alus. Samuti kui politsei ei ole kohustatud sisse nõudma kohtupristavile kuuluvat tasu, ei ole kohtupristav kohustatud seda tegema politsei suhtes. Peab oletama, et juhul, kui isik ei asu antud politseiametniku tegevusringkonnas, peaks seda toimetama see politseinik, kelle ringkonda kuulub isiku asukoht.

Sellele seisukohale viivad järgmised kaalutlused: Politseiametnik peab täitma tema peale pandud ülesanded kohtuotsuste täideviimise alal. Ta ei saa sellest keelduda. Sissenõudjal on õigus seda politseiametnikult nõuda. Teisest küljest tekib politseiametnikul õigus täitmistoimuste eest saada tasu. Üldreeglina saab ta seda võlgnikult sissenõutud summadest. Kuid kui seda ei ole võimalik niiviisi katta, siis võib ta selle sisse nõuda isikult, kelle palvel ette võeti täitmine.

Kui seadus annab õiguse, siis peab olema ka selle õiguse teostamise võimalus. Küsimus võib seista vaid selles, missuguses korras õigust saab maksuma panna. Nagu nähtub vene senati ülaltoodud otsusest, mille motiivid peaksid olema kohaldatavad ka kõnesolevale küsimusele, ei saa seda tasu nõuda nõudekorras, vaid seda võiks nõuda täitmise korras. Kui sissenõudja elab sama politseiametniku tegevuspiirkonnas, siis ei ole selles kahtlust. Kuna aga, nagu tähendasin, õiguse teostamiseks peab olema mõnesugune viis, siis peab olema täitetoimuste tasu sissenõudmiseks ka juhul, kui sissenõudja elab teise politseiametniku tegevuspiirkonnas. Kuna kohtupristavite peale seda ei saa panna, teisest küljest see sisse-

nõudmine peab aga aset leidma kohtuotsuste täitmise kohta seatud korras, siis peab oletama, et seda tasu sissenõudmist peab toimetama see politseiametnik, kelle piirkonnas elab sissenõudja.

Peab siiski tähendama, et selles küsimuses ei ole välja kujunenud kindlat seisukohta ja et küsimus on vaieldav, eriti sel juhul, kui sissenõudja elab linnas.

2) Tsiv. khp. s. § 979 järgi tuleb hilisemad nõudmised liita endisega. Kui kohus on Tsiv. khp. s. § 1093 järgi müügi pannud seisma, siis peaks politsei müügi seismapanekust hilisematele sissenõudjatele teatama, et viimastel oleks võimalik astuda samme oma huvide kaitseks.

A. V. Küsimused. 1) Kas politsei on kohustatud nõudma sisse vastuvaidlematus korras kohtupristavi tasu, mis viimasel ehk selle aset täitnud politseinikul saada taksi järgi tsiviil-kohtuotsuste täitmise eest, kui isik, kellelt tuleks nõuda sisse, elab väljaspool kohtupristavi ehk tema aset täitnud politseiniku tegevuspiirkonda. Jaataval korral, milline seaduslik alus on selleks olemas? Eitaval korral aga, millisel teel tuleks tegelikult toimetada sissenõudmist?

2) Kas on õigus nõuda sisse igal juhul täitekulu nõudja volinikult, kelle kirjalikul palvel võetud ette tsiviil-kohtuotsuse täitmine, kui ei ole läinud korda täitekulu nõuda sisse võlgnikult (Kohtupristavite taksi seaduse — R. T. 36 — 1927, § 18). On tulnud ette, et nõudja osutus samuti maksuvõimetuks kui võlgnik, ja nõudja volinik, kelle palvel võetud ette täitmine, keeldub maksmast täitekulu.

3) Võlgniku palk on pandud aresti alla mitme tsiviil-kohtuotsuse täitmiseks ja mitme vastuvaidlematus korras sissenõudmisele kuuluva riigi- ja omavalitsusmaksu sissenõudmiseks, ja nõudesumma suuruse järgi võib täitmine kesta mitu aastat. Palgast kinnipidaja annab igal kuul kinnipeetud osa mulle üle. Kas on õigus esimeses järjekorras kinnipeetud rahast tasuda riigi- ja omavalitsusmaksud, ja nende äratasumisel edaspidi kinnipeetav raha maksta vastava kohtu deposiiti kuni nõudesummade täissaamiseni, ja mittetäissaaamise korral täitmise katkemisel valmistada jagamiskava? Või on lubatav ka igal kinnipeetud raha saamisel maksta välja nõudjatele proportsionaalselt nõudesummadele, kui nõudjad ja võlgnik selleks esinevad kirjaliku sooviavaldusega.

4) Politseinik kirjutab üles vastuvaidlematus korras riigimaksu sissenõudmiseks kaitsepolitsei isikliku relva oksjoni teel müümiseks. Enne oksjonit esitab kaitsemaleva pealik relva kohta omaniku-kaitsepolitsei kohustuse, et nimetatud relva edasimüümisel või kaitsepolitsei lahkumisel on kohustuseandja kohustatud tasuma riigile kohustuses tähendatud tollimaksu kui kaitsepolitsei staabilt kaitsepolitseisena ilma tollita ostetud relva eest. Nimetatud kohustuse järgi palub kaitsemaleva pealik esimeses järjekorras tasuda relva müümisel tollimaks riigile. Oksjonipidaja vastav ülemus käseb tollimaksu nõuda sisse isikult, kes ostab oksjonil müüdava relva. Kuid

viimasel tingimusel ei leidu pakkujat, sest relva tegelik väärtus on praegu palju väikesem kui nõuetav tollimaks. Mülline lahendusviis oleks säärasel juhul õige?

Vastused. 1) Kohtupristavi tasu ei ole politsei kohustatud nõudma sisse, teise politseiametniku tasu aga küll. Lähemalt vt. vastus eelmise küsimuse p. 1 peale.

2) Kui volinik esines mitte oma, vaid teise isiku nimel, siis ei tekkinud temal kohustust nende kulude tasumiseks. See kohustus lasub vaid isiku peal, keda volinik esindas (vt. muu seas BES §§ 3110 ja 4401).

3) Raha jaotamisel tuleb talitada Tsiv. khp. s. §§ 1214, 1214I ja 1215a (R. T. 32 — 1929) ettenähtud korras. § 1215a järgi ei ole riigi- ja omavalitsusmaksudele eesõigust antud. Jaotuskava kohaselt võib toimetada ka osakaupa maksmist.

4) Kõnesoleva tolli tasumise kohustusele ei ole antud eesõigust, ka ei näe seadused ette, et kaitsemaleva pealikul oleks õigus teha korraldusi kõnesoleva maksu sissenõudmiseks vastuvaidlematus korras. Sellepärast ei saa niisugust korraldust sissenõutud summa jaotamise juures arvesse võtta.

K. v—s. Küsimused. 1) Kas talupidaja on kohustatud tasuta andma küüti valla poolt ehitatava vaestemaja materjalide veoks.

2) Kas valla piirkonnas asuv riigimets on kohustatud kandma valla heaks tasuta küüdikohustust, s. o. vedama koolimajade, vallamaja jne. asutuste jaoks küttepuid ja teisi tarbeid. Osa endiseid mõisamaid (mis asundustaludena välja jagatud) on koormatud küütidega, kuid riigimets, kui endise mõisamaa osa, ei kannu seda.

Vastused. 1) Jah, on kohustatud Kogukondl. koorm. sead. (V. S. K. IV k. 1899) § 9 järgi (vt. Riigikohtu avaldatud otsused 1928. a. nr. 56).

2) Kui riigimets on maksustamiseks hinnatud ja maksustatakse ühesugustel alustel muude kinnisvaradega, siis peab tema eest täidetama ka naturaalkoormatiseid ja kohustised samasugustel alustel, nagu need täidetakse muude kinnisvarade eest.

Konstaabel V. Küsimus. Asuniku maast (ostetud koht) käib läbi tee. Hiljuti tõsteti tee teise kohta, kuid nii, et keset uut teed jääb paks ja kõrge paekivimüür, peale selle kasvavad uuel teel suured puud. Uut teed mööda läbipääs on täiesti võimatu. Vana teed ei lase asunik enam tarvitada.

1) Kas asunikul on õigus keelata endise tee tarvitamist seni, kuni uus tee pole seatud korda?

2) Kes ja kui pika aja jooksul on kohustatud seadma korda uut teed?

3) Kui pika aja jooksul peaks asunik teelt kõrvaldama oma müüri ja puud?

4) Mis teha, kui asunik neid ei korista?

Vastus. Küsimuses ei ole kahjuks märgitud, kas on tegemist avaliku või erateega (vt. Maanteede seaduse § 1, R.T. 48 — 1928).

Kuna erateede lahtioleku järelevalve ei kuulu politsei ülesannetesse (Maanteede s. § 65), siis arvame, et küsimus puudutab mõnd avalikku teed ja seepärast käib antud vastus vaid avalikkude teede kohta.

1) Maanteede seaduse § 13 eelviimane lõige ütleb, et „juhul, kus maad tee alla võetud ja tee alt vabastatud ühe ja sama krundi piirides, arvatakse maa vahetatuks ja omaniku või põlise pidamise alusel või õigusega valdajal on õigus nõuda tasu ainult selle maaala eest, mille võrra tee alla võetud osa väärtuslikum vabanenud osast.“ Nagu nähtub ettetoodust, räägitakse siin tee alla võetud ja maa vabanenud osast, s. o. nähtavasti tegelikult tee alla võtmisest ja maa vabastamisest. Maa tegelikult tee alla võtmine ja vana tee aluse maa vabastamise momendid ei tarvitse kokku langetada. Ettetoodud paragrahvi (13) esimene lõige näeb ette, et maaomanikul, kelle krunti tee läbistas, on õigus nõuda ühe aasta jooksul pärast maa vabanemist, et maavalitsus temale annaks maa üle õiglase tasu eest. Sellest paistab, et vabaneva maa tagasiandmise kohta peab maavalitsus tegema otsuse. See peaks olema maksev ka kõnesoleva paragrahvi ettetoodud eelviimases lõikes ettenähtud juhu kohta. Kui kõneldakse vahetamisest, siis tarvitatakse seda ütelist nähtavasti vaid eriliigilise tasumisviisi mõttes.

Ettetoodu põhjal peab oletama, et maaomanik ei saa endise tee tarvitamist enne takistada, kuni selle vabanenud maa temale üleandmise kohta on tehtud maavalitsuse otsus, ja see maa tema valdusse täielikult üle antud.

Juhul aga, kui vana tee ase on maaomanikule täielikult antud üle, on temal õigus selle maaga talitada oma äranägemisel ja ta võib sealt läbikäigu sulgeda.

2) Kes avalikke teid ehitab, see on nähtud ette Maanteede seaduse §§ 15 ja edasi. Seadused ja määrused ei määra aega, mille jooksul peab uus tee valmis tehtama. Kui viivitusest on näha liikumise takistusi, siis tuleb sellest teatada kohalikule maavalitsusele.

3) ja 4) Tee alla võõrandatud maa-alal asuvad puud ja müür, kui ei ole lepitud kokku teisiti, tuleb lugeda võõrandatuks ühes maaga, sest need tuleb lugeda maa varaks (BES §§ 771, 777 ja edasi) ja jagavad viimase saatust; niisugusel korral oleneb nende kõrvaldamine tee-ehitajast. Kui aga müür ja puud on jäetud endisele omanikule, siis oleneb nende kõrvaldamine maaomaniku ja maad võõrandaja vahel sõlmitud kokkuleppest.

Välismailt.

Viisakas murdvaras.

Serblane Dorisch oli viisakas kurjategija. Tema erialaks olid murdvargused, mida ta toime pani seal, kus tema teada elutsesid ainult daamid. Korteritesse, võõrastemajadesse, suvilatesse pääsis

tema alati akna kaudu, ronides mõnel korral neljandale või isegi viiendale, kuuendale korrale. Mõistagi, et ka tema töötas ainult öösiti. Kui ta oli jõudnud korteriomaniku, daami, magamistuppa, pani tema käima väikese äratajakella, mis tal oli alati ligi. Kella töötamise tagajärjel ärkas daam üles. Murdvaras palus siis ehmunud daami mitte midagi karta (igaks juhuks oli tal seejuures aga püstol käes) ja temale otsekohe välja anda raha ja väärtasjad; kurjategija lisas veel juure, et tema olevat kahjuks üldise majanduskriisi tagajärjel sunnitud sarnasel moel endale leiba teenima. Tagajärg oli: daam värises suures hirmus ja andis murdvargale raha ja väärtasju. Siis andis murdvaras, kes alati kandis maski, daamile oma näopildi, kus teda võis jällegi maskis näha, palus andeks öörahu rikkumise eest, suudles daami kätt — ja kadus. Kui mees kedagi korterist ei leidnud, siis seadis ta ennast tihti väga mugavalt sisse: suitsetas korteriomaniku sigarette, jõi veini või likööri ja magas isegi kord omaniku voodis. Ta armastas ka väga muusikat ja see sai mehele saatuslikuks. Kord tungis ta Pariisis ühte korterisse, mille omanikud ei viibinud Pariisis. Korteris seisis muu seas ka klaver ja Dorisch hakkas klaveril mängima Serbia rahvaviise. Seda kuulis maja uksehoidja, kes kohe kohale kutsus politsei, kuna asi näis talle olevat kahtlane. Kohalerutanud politseinikud areteerisidki kauaotsitud varga, kelle taskust leiti kõigest kümme franki, olgugi et kurjategija aastate jooksul oli väärtasju ja raha varastanud õige kõrge summa väärtuses.

Uuendusi autode valgustamise alal.

Šveitsi kodanik Frey on teinud lihtsa, kuid väga tähtsa leiduse autode valgustamise alal. Nagu teada, on autode prožektorid praegu kinnitatud jõuvankri alumisele poolele, mis endaga toob kaasa hulk halbusi. Frey-süsteemilised prožektorid — laternad on kinnitatud sõiduki katuse alla: paremasse ja pahemasse nurka kaitseklaasi juure, nii et nad on kõrgemal kui juhi silmapiir. Laternaid võib seada igasse asendisse pideme abil, mis on kerge käsitada. Nii võib prožektoreid nii keerata, et nad valgustavad ainult maapinda, mis otse auto ees; üht prožektorit võib kõrvale keerata, nii et korruga on valgustatud maa-ala, mis on auto ees, ja maa-ala, mis on kas paremal või vasakul autost. Valgustuse vähendamine sünnib ainult prožektorite keeramise teel, mitte aga nende valgustusjõu vähendamise teel. Prožektoreid võib nii keerata, et nad vastu sõitva sõiduki juhti ei takista nägemast. Ühtlasi valgustatakse sellega oma auto nii, et vastu sõitva auto juht täpselt näeb auto laiust. Kui kaks autot pimedas üksteisele vastu tulevad, ei pimesta uute prožektorite tuli enam juhi silmi. Ka vihmase ilmaga, udu ja lumesa juures on uuel prožektoril hulk paremusi võrreldes praeguste autolaternatega. Nad valgustavad teed paremini, sest valgus langeb ülalt alla, nii et juht ei tarvitse enam kõige jõuga katsuda vaadata läbi saju ja udu. Ühe prožektorit keeramisega avaneb võimalus valgustada üht tee või tänava poolt, mis, näiteks, tähtis maja-

numbrite otsimisel, samuti teenäitajate, tänavanimetuste jne. otsimisel, mis aga eriti tähtis kurvide võtmisel ja sõitudel mägestikus. Lõpuks hoiab prožektorite kõrge asetuskohd neid ka määdumise eest.

Saladuslik roim.

Jõukas mõisnik, vanast aadliperekonnast võrsunud Alfonso Sebradella tapeti: roim sündis tema suvila aias. Mõrtsukas oli tunginud mõisniku kallale seljatagant ja oli tema tapnud pussiga; mõrtsuka käsi oli hästi töötanud: ühe hoobiga oli mõisnik surmatud; surm pidi arstide arvates olema silmapilkne. Politsei tegi veel kindlaks, et tapmine sündis siis, kui tapetu tuli oma suvilast aeda, et seal jalutada, roimar oli oma ohvri lohistanud pärast tapmist põõsastesse. Roim sündis kaks päeva pärast mõisniku abiellumist. Et tegemist polnud röövmõrtsukatööga, siis tuldi arvamusele, et roima on toimetanud keegi noore naise endistest austajatest. Nende seas leidis üks, keda kindlasti kahtlustati. See oli keegi tuntud arst, kes tahtis ka abielluda pärastise mõisniku naisega, kes aga viimaselt sai eitava vastuse. Mees võeti kohe vahi alla. Juba 48 tunni pärast tuli ta vabastada, kuna ta suutis kindlalt ja ustavalt tõendada, kus ta viibis roima toimetamise ajal. Hiljem areteeris politsei veel kaks isikut, nende seas ka ühe mõisniku teenija, kuid ka need isikud suutsid ruttu tõendada oma süütust. Nii jäi asi soiku. Politsei töötas küll veel pikemat aega kuritöö selgitamise kallal, kuid varsti oli asi jõudnud surnud punktini ja kaks aastat pärast roima pandi asi kausta. Noor lesk asus pärast roima otsekohe oma magamistuppa ja ei lahkunud sealt enam kuni surmani. Esimestel kuudel võttis ta vastu mõningad head tuttavad, hiljem ta ei soovinud enam näha ühtki inimest: magamistoa üks lukustati ja sellesse tehti väike avaust toitude ja muude tarvisminevate asjade toimetamiseks tuppa. Muu seas anti iga päev tuppa 30 ajalehte. Kui lehed olid loetud, andis lesk need jälle teenijatele tagasi: viimaste imestust äratas see asjaolu, et kõikidest lehtedest olid surmakuulutused lõigatud välja. Sellele aga ei pöördud erilist tähelepanu, sest arvati, et lesk pole normaalne, mida seletati abikaasa kiire ja õudse, ootamatu surmaga. Nii kestis elu selles kurvas suvilas umbes 20 aastat. Ühel päeval aga ei avanud lesk enam magamistoa avaust. Teenija arvas, et lesk on haige ja koputas ukse pihta. Kuna aga mingit vastust ei tulnud, muutus teenijaskond rahutuks. Lõpuks toodi lukusepp ja lukk murti lahti. Põrandal lamas lesk juba surnuna, käes leivast valmistatud nukuke. Kõik seinad, isegi osa laest olid tapetseeritud surmakuulutustega. Suurima üllatuse aga valmistas kõigile kiri, mis leiti laualt ja mis oli kirjutatud nähtavasti juba aastaid tagasi. Selles kirjas tähendas lesk muu seas: ärge otsige minu mehe mõrtsukat: mina ise tapsin tema, kaks päeva pärast meie pulmi, kui ma leidsin, et tema mind juba esimesel abielupäeval pettis!

Viini kriminalistline instituut.

1931/32. aastal peetakse Viini kriminalistlikes instituudis järg-

mised loengud (talvesemestril): I semester. Päevapildistamine ja lahutusteadus. Kriminalistile tähtsad nahamuudatused, mis on tingitud tööst ja elukutsest. Raamatu- ja äripidamine ühes praktilistest töödega raamatupidamise ja bilansitegemise alalt. Kriminalistlik sümptomatoloogia ja diagnostika. Päevapildistamine ja optika. Asjade ja kaupade mikroskoobiline uurimine. II semester. Tehnilise lahutusteaduse kriminalistlikult tähtsad osad. Arstide tõestamisviisid ekspertidena. Fenomenoloogia ja kriminalistlik tehnoloogia. Toksikoloogia tähtsamad osad ühes vastavate praktilistest töödega. — Selle kõrval peetakse erakorralisi loenguid ja erikursusi moodsa reproduktsiooni tehnika üle, samuti mikroskoop-aparaatide valmistamise üle jne. Ette nähtud on peale üldise kava veel hulk praktilisi töid mitmesugustelt aladelt. Ühtlasi korraldatakse ka erikursus kriminalistidele-eksperptidele. Loengud algasid kava järgi 15. oktoobril.

Politseijõudude suurkoondamine Prantsusmaal.

Prantsuse politseil tuli üle elada õige raskeid aegu läinud aasta lõpul — suurte streikide ajal Departement Nord'is, mis kestsid juuli algusest detsembri keskpaigani ja millest võttis osa ümmarguselt 150.000 töölisi 700 vabrikust. Politsei ülesanne seisis ka seal nagu ikka sarnastel kordadel: ära hoida rahurikkumisi, kallaletungimisi ja üldse igasugust vägivalda; politsei pidi hoolitsema erakorraliselt raskes õhkkonnas üldise julgeoleku eest, mida eriti raskendas see asjaolu, et osa töölisi, belglased, kes elasid osalt teisel pool piiri, Belgias, ja ainult tööle tulid üle piiri, Prantsusmaale, jäi tööle edasi ja ei ühinenud streikijatega. Politsei olevat prantsuse andmetel oma ülesannetega hästi toime saanud ja olevat suutnud kaitsta tänavat ja töö vabadust. Tähtis on seejuures see, et prantsuse politseil oli võimalus koondada ühte kohta rohkem jõude; see võimalus puudus kuni 1922. aastani. Kuni tähendatud aastani oli Prantsuse politseil küll käsutada sandarmeeria 30.000 mehe suuruses, kuid see täitis maal kohaliku politsei ülesandeid ja oli laiali paisatud üle terve riigi. Sandarmivägi tegutses kohal brigaadide näol, s. o. salvade näol, mille koosseis harilikult 5 meest. Brigaadid moodustasid sektsioone (rühmi), viimased kompaniisid ja need jällegi leegione (rügemente). Sandarmeeriat oli võimalik — kuigi suurte raskustega — koondada tänu selle politsei sõjaväelisele organisatsioonile, kuid see koondamine võis nende raskuste tõttu sündida ainult äärmisel juhtumil. 1922. aastal loodi selle reguläär-sandarmeeria kõrval veel eriline politseiline üksus, n.nim. mobile Garde Républicaine, mida saab alati koondada, mis on, nagu nimi juba tähendab, liikuv osa, mida võib alati sinna paigutada, kus see on kõige vajalisem. Mobile Garde Républicaine ei tohi ära vahetada Garde Républicaine'iga, mis asub Pariisis ja on hariliku sandarmeeria üksuseks. Muu seas tegutses ka kord varem juba Prantsusmaal analoogiline asutus „Mobile Gendarmerie“ nimetuse all; see koondis likvideeriti aga 1885. aastal. Kõnesolev politseiosa asub rühmade kaupa kasar-

mutes; tema üldarv on 15.000 meest, kellest 1600 asub Pariisis. Rühma suurus on 40 meest ja rühma võib alati silmapilkselt ühendada kompaniideks ning viimaseid leegionideks — rügementideks.

Suitsetamine hullumajas.

Inglise linna Southwarki isad sattusid mõne aja eest veidi täbarasse seisukorda. Nimelt hakkasid linna päralt oleva hullumaja elanikud linnavalitsust pommitama kaebustega, kusjuures haigetele antav tubak äratas nende viha. Linn andis nimelt haigla personaalile, samuti ka haigetele sigareid, mis valmistati Inglismaal kasvavast tubakast. On selge, et see kõige parem tubaka sort just ei ole. Haiged hakkasid protesteerima, kusjuures nad seletasid, et nad veel nii hullud ei ole, et nad aru ei saa sellest, mis on korralik ja mis on halb tubak. Linn andku neile korralikke sigareid ja muud midagi. Protestid, kaebused ja pealekäämised lõppesid hullumeelsete võiduga: linnaisad ei saanud midagi seletada ja neil tuli haigetele anda korralikke sigareid.

Hanns Heinz Evers — Düsseldorfis mõrtsukas!

Teatavasti sünnitas n.nim. Düsseldorfis mõrtsukas mõne aja eest suurt ärevust, mitte ainult Saksamaal, vaid terves maailmas. Politsei otsis julma roimarit pikemat aega, ilma et see otsimine oleks annud tagajärgi. Lõpuks läks siiski korda roimarit, Peter Kürtenit, tabada, kes alles hiljuti surmati. Sellal, kui politsei veel palavlikult töötas hirmsa Düsseldorfis mõistatuse lahendamise kallal, kutsuti muu seas ka publik üles kaasa aitama politseile. Ja politsei külvatigi üle teadetega, kes ja kus võiks roimar olla. Kahtlustati kõiki — mis on seletatav selle närvilise õhkkonnaga, mis tol ajal valitses Düsseldorfis. Muu seas saadeti politseile ka anonüümne kiri, milles juhiti politsei tähelepanu sellele, et tuntud saksa kirjanik Hanns Heinz Evers on oma töödes paljudel kordadel kirjeldanud naiste ja laste tapmisi, et Evers on Düsseldorfis sündinud ja üles kasvanud ja et tema viibis tapmist kordasaatmise ajal Düsseldorfis. Kirjasaatja järeldus oli muidugi see, et ei keegi muu kui tuntud Hanns Heinz Evers ongi kauaotsitud julm kurjategija. Düsseldorfis politsei ei teadnud selle kirjaga midagi peale hakata ja saatis selle Berliini kriminaalpolitseile, kes oli Düsseldorfis politseile abiks saladusliku roimari leidmisel. Berliini kriminaalpolitsei kutsus tõesti ka Eversit välja, kes aga suutis ustavalt tõendada, et tema ei seisa mingisuguses ühenduses otsitava mõrtsukaga.

Linn, kus makstakse makse kodanikkudele.

Et kodanikud peavad makse maksma omavalitsuste heaks, on vana ja arusaadav asi, kuid et omavalitsus maksaks makse kodanikkudele, juhtub küll väga harva ja kuulub kahjuks nende ajalooliste nähete hulka, mis tihti ei kordu. — 1929. aastal maksis väike saksa linnake Ebern makse oma kodanikkudele: nimelt on sellel omavalitsusel hulk metsa, mis — vähemalt siis, kui metsa hinnad

veel kõrgel seisid — andis linnale igal aastal suuri sissetulekuid, nii suuri, et nende abil ei kaetud üksi kõik väljaminekud, ei soetatud üksi korralik tagavarakapital, vaid võidi anda ka igale linna kodanikule ilus summa raha, n. öelda gratifikatsioon õnnelikus linnas elutsemise eest. Sel aastal maksti igale linna kodanikule 60 saksa marka (54 krooni) ja anti peale selle veel küttepuid. Kas see linn veel praegu suudab oma kodanikkudele sarnaseid mõnususid pakuda, pole teada, kuid kahtlane see on.

Raadio varga päästjana.

Ameerika Ühendriikides on raadio kõige enam levinud. Suurtes linnades, nagu New Yorgis, Chicagos jne. on isegi postil olevad kordnikud varustatud väikeste raadio-vastuvõtteaparaatidega, mille abil neid saab keskkohast alati käsutada ja eriti kohe saata kurjategijate jälgimisele. Kuid igal asjal on mitu külge ja sarnane siseseseade võib olla kasuks isegi neile, kellele see kõige vähem on mõeldud — kurjategijatele. Seda tõendab muu seas järgmine juhtum, mis alles hiljuti New Yorgis aset leidis. Keegi daam hakkas parajasti lahti riietuma, et magama heita, kui ta tähele pani, et vastas majas töötab murdvaras. Tänav oli kitsas ja kurjategija oli toa valgustanud, et kergem töötada. Et vargus sündis kolmandal korral, arvas varas nähtavasti, et elektrivalgus kahju ei too. Daam, kes muu seas ka tundis selle korteri elanikke, kelle riietekapi kallal varas parajasti töötas, teatas asjast viivitamata politseile. Politseist anti teade edasi raadio teel: teatati nimelt, et X. tänaval Y. majas töötab varas kolmanda korra korteris. Kõige lähemal olev politseipost tõttas majja, et kurjategijat tabada. Jõudnud kirjeldatud korterisse, pidi politseinik aga konstaterima, et korter on tühi, et puudub murdvaras ja ühes temaga nähtavasti ka riided ja väärtasjad. Raadioaparaadi juurest leidis ametnik väikese sedeli järgmise sisuga: Tänan sind, kallid raadioonu, õigeaegse hoiatuse eest. Nüüd on ülim aeg kaduda!

„Maailma hukkumine on mind laostanud!“

Ühendriikide linnakese Montgomery politseipresiidiumi ilmus ühel ilusal päeval keegi väga ärritatud olekus isik ja seletas imestunud ametnikule: „Maailm pole hukkunud ja seepärast annan asjale seadusliku käigu. Oletatav maailma hukkumine on mind laostanud!“ Ametnik arvas muidugi, et tegemist on hullumeelsega ja tahtis teha vastavaid korraldusi. Kuid siis ilmus veel keegi isik samasisulise teadaandega, siis jälle üks, siis juba mitu jne. Lõpuks selgus järgmine pettuslugu, mis igatahes on haruldane meie pettuste poolt nii rikkas ajajärgus. Süüdlaseks — petiseks osutus keegi „astroloog“ William Fogeraux. Mees kuulutas nimelt ette, et maailm läheb teatud päeval hukka. Seda kuulutati ette kolmveerand aastat enne kriitilist päeva. Sel päeval pidi petise seletuste järgi maakera kokku pörkama sabaga tähega, mille tagajärjel pidi inimkonna hukkumine olema kindel. Et aga päästa teatud arv ini-

mesi, selleks ehitas „astroloog“ erilise keldri, mis pidi kaitsma seesolevaid isikuid maailma varitsevate ohtude vastu. Iga inimene, kes pühendati „saladusse“ ja kes tahtis päästa oma elu (ja muidugi ka oma varandust! Ei tea küll milleks see siis oli vaja!), pidi maksma 500 dollarit: selle eest anti keldris koht — pealegi võis igaüks sinna paigutada oma väärtasjad. Leidus siiski 200 inimest, kes uskusid sellesse muinasjuttu, maksid korralikult oma elu päästemaksu ja viisid oma väärtasjad „kindlasse paika“. Kui nad ilmusid hädaohu päeval keldrisse, oli muidugi kadunud astroloogi-härra ja kergeusklike väärtasjad!

Mees, kes sai 5 kuu jooksul 45 lapse isaks.

Pariisi kingsepp René Beyer sai 5 kuu jooksul 45 lapse isaks ja peab selle eest nüüd 10 kuud kinni istuma. See nähe on seletatav prantsuse seadustega, mille põhjal makstakse iga vastsündinud lapse vanematele lapse sünni puhul eriline preemia. Kingsepp katsumus seda seadust kasutada kerge vaevaga raha teenimiseks. Mehel läks korda kuskilt *hoolekandeametist* varastada tarvilikke blankette, mida tema siis tarbekorral täis täitis. Kui mehel tuli kätte rahapuudus, täitis ta blanketi ja esitas selle hoolekandeametile, sellega deklareerides, et temal on sündinud laps. Sel viisil sai mees 5 kuu jooksul 50.000 franki. Igale „lapsele“ pani leidlik mees erineva, samuti leidis tema ka lapse emale igakord erineva ja vallaspõlvenime. Kuid lõpuks läksid asjad sassi. Mees oli suures rahahädas ja möllis hoolekandeametis ühe nädala jooksul kolme lapse sünni. Kiires äritegemise tuhinas aga andis mees oma nimenäime igakord üles ühe ja sama nime. Nüüd läks aga ametivõimudel see asi keeruliseks: tuldi mõttele, et see ikka veidi loodusseaduste vastane on, kui ühel naisel sünnib nädala jooksul paaripäevase vaheajaga kolm last. Asja hakati uurima ja siis selgus nupuka kingsepa tulutoov äri.

Liikuv maa.

Põhjameres asub väike saareke Baltrum Norderney saare läheduses. Ja see Baltrumi saar rändab. Saare läänekaldal väheneb maa alatasa, lained uhuvad ühe maatüki teise järele, maa kaob merepõhja. Teiseltpoolt aga suureneb maa-ala sama saare idakaldal, meri ajab liiva kaldale ja saar aina kasvab. Saare suurenevale osale avaldab nüüd saksa riik pretensioone. Selle vastu on aga need lääne-Baltrumi elanikud, kes maad on kaotanud ja kaotavad. Nemad nõuavad, et neile antaks kaotatud maade asemele uusi maid saare idapoolses osas. Riik ei tohi nende nõudmiste järgi idamaid saarel müüa, vaid peab neid reserveerima kahjukannatajaile. Sellest tekib nüüd huvitav protsess, kuna riik ei loobu oma õigustest uuele maa-alale.

Ametnike arv Saksamaal.

Hiljuti ilmus Saksamaal ametlik kokkuvõtte ametnike arvust, kusjuures kokkuvõtteid on tehtud nii riigi- kui ka omavalitsuste

ametnike kohta (viimaste suhtes pole arvesse võetud omavalitsusüksusi, milles elanikke alla 2000). Riigiametnikke oli selle statistika järgi (ilma sõjaväeta): 94.954 riigis ja 334.186 osariiges (ilma Hansalinnadeta); omavalitsusametnikke oli: omavalitsustes 312.735, Hansalinnades 28.210. Kokku oli seega 770.085 ametnikku. Kooliõpetajad on ka arvesse võetud: osalt osariikide arvudes, osalt omavalitsuste arvudes. See arv võib paista väikesena, kuid peab silmas pidama, et kaasa pole arvatud raudtee- ja postiametnikke; raudteeametnikke oli 1929. aastal 310.000 ja postiametnikke — 257.000, nii et kogusumma annab umbes 1.337.000 ametnikku. Sellest üldarvust oli: 950.000 väiksema palgaga ametnikku, 300.000 keskmise palgaga ametnikku (siia on arvatud ka kooliõpetajad ja 150.000 kõrgema palgaga ametnikku).

Väljaandja: *Kohtu- ja Siseministeeriumi Administratiiv-ala Kirjastus.*
 Vastutav toimetaja: *O. Angelus.*

KUULUTUSI.

Tunnistatakse maksvusetuks järgmised isikutunnistused:

- K a a s**, Kristjan Kristjani poeg, välja antud Orajõe vallavalitsuselt 3. 2. 28 a. nr. 12.
- J ü r i s s o n**, Jüri Jaani poeg, välja antud Taali vallavalitsuselt 23. 12. 30 a. nr. 90/716147.
- K a r j u s**, Jaan Jaani poeg, välja antud Velise vallavalitsuselt 19. 11. 29 a. nr. 123.
(25253)
- T u k m a n n**, Eduard Jaani p., välja antud Märjamaa vallavalitsuselt 20. 5. 20 a. nr. 956.
(25254)
- P u p p o**, Voldemar Martini p., välja antud Narva 1. jaoskonna politseikomissariilt 14. 6. 28 a. nr. 226.
- L e i v a t e g i a**, Karl Mardi p., välja antud Kaarepere vallavalitsuselt 2. 1. 19 a. nr. 346.
- J ä r v**, Jaak Henu poeg, välja antud Pöögla vallavalitsuselt 25. 4. 22 a. nr. 274. (44587)
- K e d e r**, Karl Voldemari poeg, välja antud Paasvere vallavalitsuselt 19. 6. 24 a. nr. 211.

- T a r t**, Jüri Johani poeg, välja antud Kambja vallavalitsuselt 10. 2. 25 a. nr. 54.
- K l i i m a s k**, Hildemar Augusti poeg, välja antud Meeksi vallavalitsuselt 9. 9. 27 a. nr. 1240.
- T a m m i k**, Alinda Mihkli tütar, välja antud Rakvere vallavalitsuselt 21. 12. 19 a. nr. 839.
- L i i d e m a n n**, Ilse-Marie Jaani tütar, välja antud Sindi alevalitsuselt 15. 7. 29 a. nr. 76.
- M u l l a**, Karl Juhani poeg, välja antud Rakvere vallavalitsuselt 16. 3. 31 a. nr. 133.
- S t e i n b e r g**, Arved Hindreku poeg, välja antud Kuremaa vallavalitsuselt 4. 3. 24. a. nr. 76.
- M i l l e r**, Konstantin, v. a. Irboska vallavalitsuselt, nr. 358.
- T a r a s o v**, Ivan, välja antud Irboska vallavalitsuselt, nr. 472.
- P o z o t š k a**, Vassili, välja antud Senno vallavalitsuselt, nr. 209.

- L o o t, Frits, välja antud Sangaste vallavalitsuselt 31. 7. 25 a. nr. 121.
- H m e l n o v s k i, Grigori, välja antud Irboska vallavalitsuselt 24. 3. 26 a. nr. 105.
- L a t s a r u s, Julius, välja antud Valga jsk. politseikomissariilt 12. 7. 27 a. nr. 495.
- H a i n, Jaan, välja antud Karula vallavalitsuselt 6. 10. 20 a. nr. 1371.
- Z i r k (sünd. Schmidt), Alma, välja antud Taheva vallavalitsuselt 16. 12. 19 a. nr. 220.
- P o o l a, Olga, välja antud Valga jsk. politseikomissariilt 10. 7. 30 a. nr. 256.
- M e s c h i n, Selma, välja antud Taheva vallavalitsuselt 6. 10. 20 a. nr. 593.
- T u u l a, Amalie, välja antud Valga maakonna politseiülemalt 3. 1. 23 a. nr. 158.
- T u u d e r, Dagmar, välja antud Narva-Jõesuu alevivalitsuselt 10. 6. 26 a. nr. 963.
- R ä t s e p p, Johan, välja antud Karula vallavalitsuselt 31. 12. 19 a. nr. 493.
- F l o s s, Johanna, välja antud Sangaste vallavalitsuselt 19. 12. 19 a. nr. 344.
- N i r k, Alide, välja antud Teliskopli jsk. politsei abikomissariilt 8. 11. 28 a. nr. 354/598860.
- L u t s i s, Evald, välja antud Valga jsk. politseikomissariilt 18. 2. 27 a. nr. 2463.
- S e m n e e k, Anna, välja antud Valga linna politseiülemalt 19. 1. 20 a. nr. 5058.
- L i i k, Anna, välja antud Laanemetsa vallavalitsuselt 8. 12. 19 a. nr. 367.
- S ä i n a s, Robert, välja antud Valga maak. politsei ülemalt 2. 9. 23 a. nr. 710.
- J a k u s t a n d t, Elsa-Johanna, välja antud Valga jsk. politseikomissariilt 17. 8. 27 a. nr. 631.
- K o m a r o v a, Elisaveta, välja antud Valga jsk. politseikomissariilt 8. 5. 26 a. nr. 653.
- T h e u r i c h, Adele-Anna-Luise, välja antud Valga jsk. politseikomissariilt 20. 12. 29. a. nr. 694.
- P ä r t e l, Gustav Jüri poeg, välja antud Enge vallavalitsuselt 28. 10. 24 a. nr. 170.
- T r a u b l u m, Veera-Marcella Hansu tütar, välja antud Paide jsk. politseikomissariilt 11. 5. 27 a. nr. 34.
- V u n d e r, Katharina, v. a. Tartu linna politsei 2. jsk. ülemalt 28. 3. 25 a. nr. 4515.
- T i i t m a, Vladimir Aleksandri poeg, välja antud Kaarma-Suure vallavalitsuselt 31. 7. 23 a. nr. 195.
- K o l l o v, Leena Jüri tütar, välja antud Tallinna linna politsei 2. jsk. ülemalt 21. 9. 21 a. nr. 2549.
- M ö l d e r, Amanda Johani tütar, välja antud Keina vallavalitsuselt 7. 10. 22 a. nr. 209.
- N e i, Anna Peetri tütar, välja antud Tallinna linna politsei 3. jaosk. ülemalt 8. 9. 24 a. nr. 4782.
- B o r i s o v, Semjon Andrei poeg, välja antud Rakvere politsei jaoskonna ülemalt 22. 2. 24 a. nr. 703.
- L u h t, Emilie Ado tütar, välja antud Tartu linna 1. jaosk. politseikomissariilt 28. 5. 31 a. nr. 194.
- P e e b a, Anette Jakobi tütar, välja antud Tallinna linna politsei 3. jaosk. ülemalt 28. 4. 20 a. nr. 10609.

- M a t h i e s e n**, Anette Ferdinandi tütar, välja antud Kaarepere vallavalitsuselt 23. 3. 26 a. nr. 287.
- K o r j u s**, Hilda, välja antud Tallinna 5. jsk. politseikomissariilt 17. 12. 28 a. nr. 1627. (27380)
- J a s ö k o v**, Mihail, välja antud Tallinna 5. jaosk. politseikomissariilt 26. 1. 26 a. nr. 153. (27382)
- R e b a n e**, Helmut, välja antud Tallinna 1. jaosk. politseikomissariilt 19. 9. 27 a. nr. 3937. (27383)
- V e i n b e r g**, Johannes, välja antud Tallinna 1. jaosk. politseikomissariilt 22. 10. 30 a. nr. 401. (27384)
- B r e n n e r**, Oskar, välja antud Tallinna 5. jaosk. politseikomissariilt 23. 6. 31 a. nr. 261. (27385)
- K a a b e l**, Voldemar, välja antud Lehtse vallavalitsuselt 8. 3. 28 a. nr. 710. (27388)
- L a v i n g**, Leena, välja antud Tallinna 2. jaosk. politseikomissariilt 27. 3. 26 a. nr. 447. (27389)
- T i i s e m a n n**, Pauliine, välja antud Martna vallavalitsuselt 7. 7. 27 a. nr. 46. (27390)
- P r e i v e r k**, Heinrich, välja antud Tallinna linna politsei 5. jaosk. ülemalt 11. 11. 25 a. nr. 2485. (27391)
- J a a n v a l d t**, Julie, välja antud Tallinna linna politsei 5. jaosk. ülemalt 7. 1. 20 a. nr. 5337. (27392)
- T o o l**, Marie, välja antud Viljandi linna politseikomissariilt 15. 9. 26 a. nr. 3073. (27619)
- P i i s k o p**, August, välja antud Kohila vallavalitsuselt 30. 12. 19 a. nr. 947. (27622)
- J a k o b s o n**, Klara, välja antud Tallinna 5. jaosk. politseikomissariilt 11. 6. 27 a. nr. 351. (27395)
- P ö d r a**, Vilhelmine, välja antud Tallinna linna politsei 5. jaosk. ülemalt 4. 12. 19 a. nr. 1679. (27396)
- S a a r m a n n**, Amalie, välja antud Rakvere politsei jaosk. ülemalt 6. 2. 20 a. nr. 4784. (27618)
- V i i k b e r g**, Jüri, välja antud Rapla vallavalitsuselt 24. 4. 23 a. nr. 138. (27623)
- M u r r o v**, Agripina, välja antud Peipsiäärese vallavalitsuselt 6. 5. 20 a. nr. 1507. (27624)
- P r a u s e n**, Johannes, v. a. Kohila vallavalitsuselt 29. 12. 27 a. nr. 264. (27625)
- H e i d e p a r k**, Jaan, välja antud Rapla vallavalitsuselt 31. 12. 19 a. nr. 346. (27626)
- I l l i s s o n**, Artur, välja antud Hageri vallavalitsuselt 11. 10. 27 a. nr. 192. (27627)
- K n u d e**, E., välja antud Tallinna 5. jaosk. politseikomissariilt 8. 2. 26 a. nr. 223. (24876)
- L i m b e r g**, Balduin, välja antud Tallinna 6. jaosk. politseikomissariilt 3. 7. 29 a. nr. 250. (27084)
- K a l b u s**, Marianne-Vilhelmine, välja antud Tori vallavalitsuselt 22. 12. 23 a. nr. 212. (27087)
- K r u l l**, Auguste, välja antud Tallinna linna politsei 6. jsk. ülemalt 12. 9. 21 a. nr. 13918. (27089)
- M e i e r**, Herbert, välja antud Tallinna 6. jaosk. politseikomissariilt 2. 7. 29 a. nr. 245. (27090)

- Järv, Georg, välja antud Tartu linna politsei 2. jaosk. ülemalt 23. 6. 23 a. nr. 1174. (27086)
- Zimmermann, Alfred, välja antud Tallinna 6. jaosk. politseikomissariilt 4. 10. 29 a. nr. 528. (27092)
- Luike-d'Auvray, Otto-Richard-Nikolai, välja antud Tallinna 6. jaosk. politseikomissariilt 5. 9. 28 a. nr. 437. (27093)
- Kurašev, Aleksander, välja antud Narva 1. jaosk. politseikomissariilt 7. 5. 27 a. nr. 150. (27094)
- Tusti, Velda Martini tütar, välja antud Tallinna 6. jaosk. politseikomissariilt 8. 6. 26 a. nr. 509. (27096)
- Paap-Ilves, Maria, välja antud Kopli jaosk. politsei-abikomissariilt 7. 1. 27 a. nr. 728. (27097)
- Paap-Ilves, Lembit, välja antud Kopli jaosk. politsei-abikomissariilt 7. 1. 27 a. nr. 729. (27098)
- Limberg, Johannes Jaani poeg, välja antud Sootaga vallavalitsuselt 9. 10. 30 a. nr. 910.
- Martin, Johannes Hendriku poeg, välja antud Viljandi linna politseikomissariilt 22. 3. 27 a. nr. 3752.
- Põdra, Nestor, välja antud Leisi vallavalitsuselt 18. 5. 28 a. nr. 45. (23489)
- Põdra, Ida Mardi tütar, välja antud Leisi vallavalitsuselt 11. 3. 27 a. nr. 32. (23489)
- Velsvebel, Juhan, välja antud Uuemõisa vallavalitsuselt sept. 1921. a. nr. 451. (23490)
- Eisenfeldt, Raimond, välja antud Tallinna 1. jaosk. politseikomissariilt 1927 a. nr. 4396. (28503)
- Kask, Johannes, välja antud Laimjala vallavalitsuselt 17. 12. 20 a. nr. 785. (23493)
- Kübar, Pauline, välja antud Uuemõisa vallavalitsuselt 14. 1. 20 a. nr. 9. (23499)
- Jürisson, Elna, välja antud Tallinna 1. jsk. politseikomissariilt 5. 8. 27 a. nr. 3639. (28505)
- Reinfart, Valentin, välja antud Tallinna 1. jaosk. politseikomissariilt 25. 4. 28 a. nr. 84. (28506)
- Breiberg, Salme, välja antud Veinjärve vallavalitsuselt 4. 2. 30 a. nr. 2328. (28507)
- Vest, Aleksander, välja antud Tallinna 5. jaosk. politseikomissariilt 14. 5. 26 a. nr. 726. (28508)
- Sikk, Anna, välja antud Tallinna linna politsei 2. jaosk. ülemalt 11. 12. 19 a. nr. 2834. (28509)
- Randmann, Eduard, välja antud Tallinna 1. jaosk. politseikomissariilt 11. 3. 30 a. nr. 1110. (28510)
- Matsi, Julia, välja antud Raudteepolitsei ülemalt 12. II. 19 a. nr. 422. (28511)
- Nukka, Heinrich, välja antud Tallinna 1. jaosk. politseikomissariilt 1. 9. 30 a. nr. 418. (28512)
- Stachelstrauch, Tõnis, välja antud Tallinna 1. jaosk. politseikomissariilt 16. 6. 27 a. nr. 2754. (28513)
- Kriimann, Anette Jaani tütar, välja antud Paide linna politseiülemalt 1. 12. 19 a. nr. 94. (28232)
- Riimann, Karl Johannese poeg, välja antud Tallinna sadama politsei jaosk. ülemalt 1924 a. nr. 493. (28237)

- N e u d o r f**, Gustav Mardi poeg, välja antud Väinjärve vallavalitsuselt 5. 7. 28 a. nr. 1894.
- P a l l o**, Oskar Peetri poeg, välja antud Mäo vallavalitsuselt 2. 8. 20 a. nr. 313.
- U n d e**, Hendrek Hendreku poeg, välja antud Vigala vallavalitsuselt 24. 4. 20 a. nr. 1264. (25256)
- O l e k o p**, Mart Jaani poeg, välja antud Haimre vallavalitsuselt 12. 1. 20 a. nr. 40. (25257)
- R e i m a n**, Julie Peetri tütar, välja antud Antsla vallavalitsuselt 16. 12. 24 a. nr. 112.
- J a a n b e r g**, Karl Mardi poeg, välja antud V.-Maidla vallavalitsuselt 18. 5. 20 a. nr. 487.
- I n g**, Aksella Abrami tütar, välja antud Kaarepere vallavalitsuselt 11. 10. 20 a. nr. 553.
- B a c h b l u m**, August Jakobi poeg, välja antud Narva 2.jsk. politseikomissariilt 19. 2. 27 a. nr. 718.
- A r r a s**, Ludvig, välja antud Tartu linna politsei 2. jsk. ülemalt 15. 2. 21 a. nr. 16853.
- T e t l o v**, Mihkel Juhani poeg, välja antud Varangu vallavalitsuselt 28. 5. 20 a. nr. 901.
- M u d a s**, Jaan Aleksandri poeg, välja antud Viljandi maak. politsei 3. jsk. ülemalt 29. 9. 20 a. nr. 1245.
- S a a r**, Tatjana Peetri tütar, välja antud Häädemeeste vallavalitsuselt 8. 1. 29 a. nr. 6.
- S a a r**, Evgenie Peetri tütar, välja antud Häädemeeste vallavalitsuselt 30. 10. 28 a. nr. 101.
- L e n t s i u s**, Karl Hansu poeg, välja antud Ahja vallavalitsuselt 16. 12. 23 a. nr. 224. (44597)
- K ü t t**, Johannes Peetri poeg, välja antud Tallinna 5. politsei jsk. nr. 1778. (44595)
- U t t e r**, Daavet Jüri poeg, välja antud Ahja vallavalitsuselt 19. 12. 22 a. nr. 17. (44596)
- E l b r o t h**, Eduard, välja antud Kaagjärve vallavalitsuselt 25 a. nr. 168.
- M ö t t u s**, Aleksandr, välja antud Sangaste vallavalitsuselt 26. 8. 20 a. nr. 1507.
- K r o o n**, Helmi-Helene, välja antud Valga jsk. politseikomissariilt 18. 6. 30 a. nr. 203, Ziak'i (neiupölve) nimele.
- A d e l s o n**, Karl-Nikolai, välja antud Valga jsk. politseikomissariilt 15. 9. 27 a. nr. 744.
- M a l l e u s**, Minna, välja antud Valga linna politsei ülemalt 15. 1. 20 a. nr. 4337.
- L i i v**, Helmi, välja antud Valga jsk. politseikomissariilt 29. 10. 27 a. nr. 903.
- G r o m o v a**, Jelisaveta, välja antud Irboska vallavalitsuselt 2. 5. 25 a. nr. 811.
- P ö l d a**, Heinrich, välja antud Torgu vallavalitsuselt 26. 2. 29 a. nr. 1571. (8896)
- D r e i m a n n**, Jaan, välja antud Inglise vallavalitsuselt 11. 12. 19 a. nr. 276. (8897)
- B l i i d e r**, Jaan, välja antud Kärü vallavalitsuselt 24. 12. 19 a. nr. 226. (8898)
- K a l l a s p o o l i k**, Magda, välja antud Säreveere vallavalitsuselt 22. 5. 25 a. nr. 93. (8899)
- T u l l**, Johannes, välja antud Türi politseijsk. 25. 6. 30 a. nr. 17. (8900)
- T o o m e l**, Johannes, välja antud Tapa jsk. politseikomissariilt 20. 12. 28 a. nr. 176. (23683)

- E n g e r**, Marie, välja antud Albu vallavalitsuselt 16. 10. 22 a. nr. 139. (23684)
- B l u m f e l d t**, Albert, välja antud Lehtse vallavalitsuselt 16. 2. 20 a. nr. 582. (23685)
- L e e s m a n n**, Karl, välja antud Einmani vallavalitsuselt 6. 7. 25 a. nr. 158. (23686)
- V a i n j ä r v**, Ernst, välja antud Nõmküla vallavalitsuselt 8. 3. 22 a. nr. 9/1276. (23687)
- G u l i n**, Ljubov, välja antud Kulje vallavalitsuselt 7. 3. 23 a. nr. 271. (23688)
- V e n i g**, Erich-Johannes, välja antud Liigvalla vallavalitsuselt 28. 11. 28 a. nr. 879. (23689)
- L a u r b e r g**, *Heinrich*, välja antud Tapa politsei abikomissarilt 3. 5. 27 a. nr. 98. (23690)
- T u k s**, Andres, v. a. Tartu linna 2. jsk. politseikomissarilt. (23691)
- E h a t u**, Ilja, v. a. Lasnamäe jsk. politsei-abikomissarilt 29. 7. 27. a. nr. 171. (23692)
- K l a a s**, Martin, v. a. Einmani vallavalitsuselt 16. 3. 23 a. (23693)
- M a r t i n**, Emilie Mihkli t., v. a. Tartu linna politsei 2. jsk. ülemalt 9. 6. 25. a. nr. 4862. (25595)
- M a r k**, Richard Peetri p., v. a. Luunja vallavalitsuselt 22. 2. 27. a. nr. 11. (25597)
- S i e v e r s**, Siegfried Siegfriedi p., v. a. Tartu linna 2. jsk. politseikomissarilt 21. 6. 28. a. nr. 343. (25598)
- R i i s**, Karl Jakobi p., v. a. Tallinna 6. jsk. politseikomissarilt 1927. a. nr. 960. (25596)
- K a r i**, Hella Hansu t., v. a. Rakvere vallavalitsuselt 11. 12. 19. a. nr. 164. (28307)
- M a i k a l l o**, Georg Aleksandri p., v. a. Tartu 2. jsk. politseikomissarilt 25. 6. 28. a. nr. 464. (25599)
- T ö n i s s o n**, Bernhard-Johannes Pauli p., v. a. Tartu 2. jsk. politseikomissarilt 8. 7. 29 a. nr. 414. (25600)
- V e s e l o v**, Anastasia Mihaili t., v. a. Tartu linna 2. jsk. politseikomissarilt 28. 8. 29 a. nr. 609. (28301)
- R o i o**, August Johanna-Helene p., v. a. Tartu linna 2. jsk. politseikomissarilt 4. 2. 29 a. nr. 1353. (28302)
- U d e l**, Rosalie Jaani t., v. a. Tartu linna politsei 2. jsk. ülemalt 19. I. 20 a. nr. 11099. (28303)
- E l l e r**, Ella Johani t., v. a. Tartu linna politsei 1. jsk. ülemalt 20. 11. 23 a. nr. 1159. (28304)
- L a a s**, Emilie Karli t., v. a. Tartu linna politsei 2. jsk. ülemalt 25. 11. 19 a. nr. 1205. (28305)
- T u r m**, Ida Karli t., v. a. Tartu linna politsei 2. jsk. ülemalt 1. 12. 19 a. nr. 2140. (28306)
- L a e s**, Roman Johani p., v. a. Lasnamäe jsk. politsei-abikomissarilt 1. 10. 26 a. nr. 389. (28308)
- J ä n e s**, Harald Aleksandri p., v. a. Tartu linna 1. jsk. politseikomissarilt 3. 6. 27 a. nr. 226. (28309)
- K o s l o v s k i**, Jakob, v. a. Tallinna linna politsei 2. jsk. ülemalt 7. 11. 29 a. nr. 927. (26874)
- R i e d e m a n n**, Marie, v. a. Tallinna linna politsei 2. jsk. ülemalt 24. 11. 19 a. nr. 407. (26873)

- Tõnisson, Jüri, v. a. Kohila** vallavalitsuselt 30. 12. 20 a. nr. 2530. (27628)
- Karp, Marie, v. a. Tõrva alevi-** vallavalitsuselt 24. 4. 25 a. nr. 400. (27629)
- Uus, Tõnis, v. a. Inglise** valla- valitsuselt 10. 12. 19. a. nr. 188. (27630)
- Massov, Hans, v. a. Rapla** vallavalitsuselt 15. 12. 19 a. nr. 113. (27631)
- Amann, Karl, v. a. Juuru val-** lavalitsuselt 7. 1. 20 a. nr. 562. (27632)
- Tumma, Elmar, v. a. Inglise** valla- valitsuselt 9. 4. 29 a. nr. 9. (27633)
- Lukas, Johan, v. a. Hellama** vallavalitsuselt 28. 2. 28 a. nr. 670.
- Jürgenfeldt, Oskar, v. a.** Kärla vallavalitsuselt 13. 5. 27 a. nr. 85.
- Trei, Hermann, v. a. Kuresaa-** re politsei jsk. ülemalt 28. 11. 19 a. nr. 637.
- Meinart, Jakob, v. a. Kihel-** konna vallavalitsuselt 29. 10. 29 a. nr. 1010.
- Kreebs, Feliks, v. a. Tallinna** 2. jsk. politseikomissariilt 22. 3. 27 a. nr. 2483. (26871)
- Saar, Artur, v. a. Pärnu linna** politseikomissariilt 1929 a. nr. 1219. (26872)
- Hammer, Eduard, v. a. Tal-** linna linna politsei 1. jsk. üle- malt 2. 8. 24 a. nr. 3070. (26875)
- Mošerenok, Nikita, v. a.** Tallinna 2. jsk. politseikomis- sarilt 1. 12. 28 a. nr. 1547. (26878)
- Voormann, Oskar, v. a. Tal-** linna 2. jsk. politseikomissa- rilt 21. 11. 27 a. nr. 1340. (26877)
- Õunapuu, Jaan, v. a. Viljan-** di jsk. politseikomissariilt 18. 10. 27 a. nr. 4257. (26786)
- Roosaar, Amalie, v. a. Küti** vallavalitsuselt 20. 4. 23 a. nr. 155. (26879)
- Kusnetsov, Lavr, v. a. Peip-** siäärise vallavalitsuselt 1926 a. nr. 19. (26880)
- Kael, Hermann, v. a. Tallinna** 1. jsk. politseikomissariilt 7. 3. 27 a. nr. 294. (26881)
- Nahkoi, Eduard, v. a. Tal-** linna 2. jsk. politseikomissa- rilt 1. 11. 27 a. nr. 1182. (26882)
- Maspanova, Maria, v. a.** Mustvee alevivalitsuselt 3. 8. 25 a. nr. 436. (26883)
- Hellmann, Leena, v. a. Tal-** linna linna politsei 6. jsk. ülemalt 16. 12. 19 a. nr. 3396. (26884)
- Tohver, Vilhelmine, v. a.** Tallinna linna politsei 3. jsk. ülemalt 12. 12. 22 a. nr. 173. (26885)
- Taal, Jakob, isikutunnistus** nr. 130.
- Sillaots, Voldemar Jaani** poeg, välja antud Sauga val- lavalitsuselt 10. 11. 28 a. nr. 68. (17414)
- Vinter, Mart, välja antud** Torgu vallavalitsuselt 18. 12. 23 a. nr. 244. (26400)
- Poobus, Karl, välja antud** Torgu vallavalitsuselt 30. 4. 29 a. nr. 1644. (28003)
- Pöder, Johannes, välja antud** Torgu vallavalitsuselt 14. 2. 28 a. nr. 1338. (28006)
- Tuudelepp, Hendrik, välja** antud Kabala vallavalitsuselt 30. 10. 29 a. nr. 64. (28008)
- Lest, Aleksander, välja antud** Mustjala vallavalitsuselt 2. 12. 21 a. nr. 1094. (28009)

D u b e r g, Johannes, välja antud Tartu linna politsei 2. jsk. ülemalt 30. 4. 20 a. nr. 13612.

(28002)

T o m s o n, Marie, välja antud Pihla vallavalitsuselt 16. 3. 23 a. nr. 67.

(28016)

A r u, Marie, välja antud Torgu vallavalitsuselt 8. 9. 20 a. nr. 803.

(28018)

T o o m u s, Andrei, välja antud Torgu vallavalitsuselt 17. 2. 20 a. nr. 404.

(28019)

H ä r g, Oskar, välja antud Narva I. jsk. politseikomissariilt 17. 2. 27 a. nr. 1684.

(28022)

Tunnustatakse maksvusetuks järgmised tunnistused:

K ö i v, Karl Juhani poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 29868, välja antud Tartu maakonna rahvaväe ülemalt 11. 11. 20 a.

V ä r a t, Elmar Juuli poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 8409, välja antud 7. jalaväe rügemendi ülemalt 11. 7. 25 a.

M ö t t u s, Ernst Peetri poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 14578, välja antud 7. jalaväe rügemendi ülemalt 4. 10. 23 a.

S a s s i, August Johani poeg, liikmekaart nr. 150, välja antud Tartumaa maleva staabilt 1925. a.

K i r s i p u u, Johannes Kusta poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 14859, välja antud 7. jalaväe rügemendi ülemalt 4. 10. 23 a.

V ä ä r m a n n, Karl Jaani poeg, tunnistus nr. 2767, teenuskäigu üle kaitseväes maa saamise asjas, välja antud Tartu kaitseväeringkonna ülemalt

17. 4. 28 a.

V a r e s, Karl Jaani poeg, hobusepass nr. 295, välja antud Hummuli vallavalitsuselt 28. 12. 21 a. Andres M u h k' i nimele.

V i n b e r g, Hans Hansu poeg, laskeriistaluba nr. 1049, välja antud Viru-Järve prefektuurilt 1929 a., maksvusega kuni 29. 6. 32 a.

(28209)

S c h u m a n n, Oskar Friedrichi poeg, Kaitseliidu liikmekaart nr. 1686/38496, välja antud Järva maleva staabilt 24. 9. 28 a.

(28214)

M o v t s c h u n, Konstantin, E. V. välispass nr. 2624, välja antud 16. 8. 29 a.

(26858)

L i n n a b e t, Eduard Jaagu poeg, kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistus 1613, välja antud Järva kaitseväeringkonna ülemalt 21. 10. 27 a.

(28210)

S c h u m a n n, Oskar Friedrichi poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 93, välja antud 1. soomusrongide rügemendi ülemalt 1. 10. 25 a.

(28215)

R o o t s, Osvald Jüri poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 8602, välja antud 7. jalaväe rügemendi ülemalt 31. 8. 22 a.

Vabadussõja mälestamise Harjuma kohaliku komitee korjandusraamat nr. 1285, mis oli antud välja Peeter Hansu poeg Kruusemendile.

(26158)

R o o s i l e h t, Richard Jaagu poeg, välja antud Raasiku vallavalitsuselt 26. 10. 27 a. nr. 146.

(26166)

A m e l i n, Dimitri, Nansenipass nr. 10843/21523, välja antud 18. 7. 24 a. Tallinnas.

(26868)

- S e i m a n n**, Joosep Jüri poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 626, välja antud piirivalve valitsuselt 24. 5. 29 a. (26165)
- V i i k m a n n**, Jaan Jaani poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 13893 — 24 a., välja antud Harjumaa rahvaväe ülemalt 14. 2. 25 a. (26159)
- U i b o p u u**, Mihkel Pauli poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 196/6093, välja antud Merejõudude staabi ülemalt 29. 11. 24 a. (26168)
- S i i b e r g**, Gustav Jüri poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 3562, välja antud *In-seneripataljoni* ülemalt 22. 4. 20 a. (26169)
- V o m m**, Peeter Johani poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 30089, välja antud Harju maakonna rahvaväe ja K. L. ülemalt 2. 11. 20 a. (26171)
- D u n a e v a**, Galja, Nanseni pass, välja antud politsei peavalitsuselt 1924 a. (26865)
- A u n**, Aleksander Mardi poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 5017, välja antud Harju kaitsevääringkonna ülemalt 31. 12. 27 a. (5547)
- V i l l m a n n**, Karl Jaani poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 12997, välja antud Harju kaitsevääringkonna ülemalt. (5550)
- R o o v**, Jakob Jaani poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 4389, välja antud Tallinna tagavarapolgu ülemalt 26. 2. 20 a. (5551)
- V a s i l j e v**, Boris Viktori poeg, Nanseni pass nr. 4779/7339, välja antud politsei peavalitsuselt 28. 4. 24 a. (5553)
- K e i s s**, Aleksander, hobusepass nr. 3, välja antud Tartu linna politsei 1. jsk. ülemalt 17. 12. 20 a. — Georg Juurupi nimele. (13242)
- V i l k**, Johannes Mihkli poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 555, välja antud Merejõudude rannavalve osakonna ülemalt 25. 10. 21 a. (25248)
- V e n d e r**, Otto, hobusepass nr. 367, välja antud Aaspere valalitsuselt 4. 1. 21 a. — ümberkirjutatud 15. 2. 26 a. Bernhard Rattmanni nimele. (44572)
- V a l l a s**, Aleksander Mardi poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 6409, välja antud 2. jalaväe rügemendi ülemalt 1. 9. 24 a.
- L a i v**, Mari Jakobi tütar, pensioniraamat nr. 22393, välja antud Hariduse- ja Sotsiaalministeeriumi töökaitse ja sotsiaalkindlustuse valitsuselt 26. 6. 29 a.
- S i m u l a n d**, Paul Jaani poeg, kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistus nr. 1709, välja antud 4. suurtükiväe grupi ülemalt 26. 9. 27 a.
- K u l d k e p p**, Jüri Peetri poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 12103, välja antud Viljandimaa kaitsevääringkonna ülemalt 20. 10. 20 a.
- I m a v e r e** Kontrollühisuse põhikirja originaal-eksemplar, registreeritud 17. 2. 23 a. Viljandi-Pärnu rahukogu poolt. (44577)
- G l ö c k n e r**, Valentin Aleksandri poeg, välispass nr. 2602, välja antud politseivalitsuse passitoimkonnalt 13. 10. 30 a. (27072)

- G r a u b e r g, Eduard Tõnu poeg, reservitunnist. nr. 3958, välja antud 1. jalaväe rügemendi ülemalt 1923 a. (44576)
- O t s, Ferdinand, hobusepass nr. 121, välja antud Nehatu valavalitsuselt 27. 10. 25 a. (44580)
- K a u p, Aleksander Jüri poeg, välispass nr. 3278, välja antud politseivalitsuse passitoimkonnalt 7. 7. 25 a. (44581)
- K ä r i d, Alviine, haigekassa-raamat, välja antud Tallinna Ühise haigekassa poolt. (44582)
- A l v e i s, Paul Taaveti poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2556, välja antud 1. jalaväerügemendi ülemalt 27. 3. 23 a. (27073)
- A m b r o s c h u n a s, Bronislav, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 649, välja antud üksiku lennuväedivisjoni nr. 2 ülemalt 30. 9. 30 a. (27074)
- F r e i b a c h, Jüri Jaani poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 7243, välja antud 4. rahvaväe polgu ülemalt 28. 4. 20 a. (27082)
- T i l l, Jaan Andrese poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 4855, välja antud Alamohtitseride kooli ülemalt 31. 8. 22 a.
- J a s k a, Hugo Johani poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 1299, välja antud 2. Soomusrongi rügemendi ülemalt 25. 3. 27 a.
- M ö l d e r, Alfred Jaani poeg, välispass nr. 180, välja antud politseivalitsuselt 15. 4. 29 a.
- S a b b e, Rudolf Peetri poeg, välispass nr. 4564, välja antud politseivalitsuselt 15. 12. 1927 a. (27437)
- M u r r i, Aleksander Hansu poeg, sõjaväe ajapikenduse tunnistus nr. 4, välja antud Valga maakonna rahvaväe ülemalt 17. 9. 26 a.
- K e d e r, Karl Voldemari poeg, sõjav. vabast. tunnistuse ärikiiri, välja antud Viru maak. rahvaväe ülemalt 21. 2. 24 a. nr. 3138 all.
- M a n n u s, Jüri Jaani poeg, äritunnistus (III järgu) nr. 79, välja antud Põltsamaa linnavalitsuselt 15. 1. 31 a.
- K ä s p e r, Johannes, hobusepass nr. 30, välja antud Vahastu vallavalitsuselt 26. 1. 21 a.
- M u h i n, Prokofi, Nanseni pass nr. 7259/12939, välja antud politseivalitsuselt 14. 5. 24 a.
- B o r o v k o v, Peeter Sergei poeg, välja antud Tartu maakonna rahvaväe ülemalt 1. 4. 21 a.
- J o h a n s o n, Aita, sünnitunnistus nr. 1868, välja antud Helme valla perekonnaseisuametnikult 23. 11. 27 a.
- R i c h t e r, Alfred, sõjav. vabast. tunnistus nr. 5085, välja antud Harju maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 6. 5. 25 a.
- R ö u k, Nikolai, laskeriistaluba nr. 2009, välja antud Harju prefektuurilt 20. 8. 30 a.
- R o s s, Ernst Theodori poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2303, välja antud Harju kaitsevääringkonna ülemalt 2. 3. 28 a.
- D a m p f, Eduard, matrikel ja legitimatsioonkaart nr. 5658, välja antud Tartu ülikoolilt 12. 9. 24 a.
- V e i n b e r g, Johannes, kaitseväest vabastamise tunnistus, välja antud 6. jalaväe polgu ülemalt 20. 8. 21 a. (27386)

R a u n, Aleksander Augusti poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 3798, välja antud 1. ratsapolgu ülemalt 28. 4. 20 a.

O t s o n, Johannes, kaitseväeteenistusse kõlbmatuse tunnistus nr. 2618, välja antud 5. üksiku jalaväe pataljoni ülemalt 23. 1. 25 a. (27381)

P i i n, Villem, kaitseväest vabastamise tunnistus, välja antud Sõjaväe seljatag. loomalaatsareti ülemalt 5. 5. 30 a. (27400)

B e r g f e l d t, Evald, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 8676, välja antud Järva maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 8. 11. 20 a. (27393)

K õ i v, Johannes, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2315, välja antud 5. jalaväe rügemendi ülemalt 25. 9. 24 a. (27394)

P r e i v e r k, Heinrich, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1594, välja antud L.-R. Soomusrongi nr. 3. ülemalt 21. 4. 20 a. (27397)

S ä ä s k, Aleksander, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1678, välja antud Järva kaitseväeringkonna ülemalt 9. 11. 29. a. (27398)

T i k e n b e r g, Johannes, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 14678, välja antud 1. jalaväe polgu ülemalt 19. 8. 21 a. (27617)

V a s s e r m a n n, Johannes, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 4221, välja antud Autotankide divisjoni ülemalt 28. 9. 27 a. (27621)

Üliõpilaste korporatsiooni „Sakala“ juures oleva abiandmise seltsi põhikirja originaal-eksemplar, registreeritud 27. 10. 19 a. nr. 161 all. (44592)

T ü r i, Magnus, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 2504, välja antud 1. jalaväe rügemendi ülemalt 10. 5. 24 a.

J e s m i n, Oskar, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 3583, välja antud Rannavalve ujuvate abinõude osakonna ülemalt 20. 8. 21 a.

M i n h o f f, Julianus, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 21766, välja antud Harju maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 20. 10. 22 a. (27399)

F i t t, Eduard, kaitseväest vabastamise tunnistuse duplikaat nr. 76, v. a. Järva kaitseväeringkonna ülemalt 19. 1. 29 a. (27085)

Kulla- kellasepaäri
Richard Lange
Vanaturukael nr. 5 Tallinn,
telefon 436-20.

Pildiraamitööstus

---

ja

peeqlikauplus

Joh. Klausen

Dunkri 3. Tallinn, telef. 434-47.